

Masarykova univerzita

Pedagogická fakulta

Katedra historie

**Poválečná obnova obcí Dražanska
(vyklizených za druhé světové války)**

Diplomová práce

Vedoucí: Doc. PhDr. František Čapka, CSc.

Autor: Hana Pořízková

Brno 2008

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškerou literaturu a prameny, které jsem použila.

Souhlasím, aby práce byla uložena na Masarykově univerzitě v Brně v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Plumlově dne.....

.....

Poděkování

Děkuji touto cestou Doc. PhDr. Františku Čapkovi, CSc. za odborné vedení při zpracování této diplomové práce.

Také děkuji Ing. Janu Pořízkovi, Ing. Josefu Julínkovi a Martinu Prokešovi za cenné připomínky, rady a významnou pomoc při sběru podkladů k této práci

Obsah

ÚVOD	- 5 -
I. CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ	- 8 -
1. <i>Geografické vymezení Dražanska</i>	- 8 -
2. <i>Vývoj osídlení a životní podmínky</i>	- 8 -
II. POLITICKÉ PŘEDPOKLADY A CÍLE VYSTĚHOVÁNÍ	- 11 -
1. <i>Germanizační plány</i>	- 11 -
2. <i>Vznik a využití vojenské střelnice na Dražanské vrchovině</i>	- 13 -
III. PŘÍPRAVY A PRŮBĚH VYSÍDLLENÍ	- 18 -
1. <i>Přípravy vysídlení</i>	- 18 -
2. <i>Trhové smlouvy</i>	- 21 -
3. <i>První etapa stěhování</i>	- 24 -
4. <i>Druhá etapa stěhování</i>	- 27 -
5. <i>Třetí etapa stěhování</i>	- 29 -
IV. OSVOBOZENÍ DRAŽANSKA A NÁVRAT OBYVATEL	- 38 -
1. <i>Osвобоzení Dražanska</i>	- 38 -
2. <i>Návrat obyvatel</i>	- 40 -
V. POVÁLEČNÁ OBNOVA	- 47 -
1. <i>Počátky obnovy</i>	- 47 -
2. <i>Státem zaručené směnečné úvěry</i>	- 58 -
3. <i>Důkazní řízení k přihláškám válečných škod</i>	- 60 -
4. <i>Restituční řízení</i>	- 63 -
5. <i>Akce UNRRA</i>	- 67 -
6. <i>Vývoj na počátku padesátých let</i>	- 72 -
VI. METODICKO – DIDAKTICKÉ VYUŽITÍ PRÁCE	- 75 -
<i>Projekt: Válečné a poválečné Dražansko</i>	- 75 -
<i>Pracovní list</i>	- 79 -
ZÁVĚR	- 80 -
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	- 84 -
A. <i>Seznam pramenů</i>	- 84 -
a) <i>Archivní prameny</i>	- 84 -
b) <i>Noviny</i>	- 86 -
B. <i>Seznam literatury</i>	- 87 -
RESUMÉ	- 89 -
PŘÍLOHY	- 90 -
SEZNAM PŘÍLOH	- 90 -
A. <i>Textové</i>	- 90 -
B. <i>Obrazové</i>	- 90 -

Úvod

Problematika, kterou se zabývá tato diplomová práce, je stále poměrně málo známá, nebo neprávem opomíjená. Jednou z hlavních příčin tohoto stavu bylo vždy určité zjednodušení záležitosti záboru české půdy a stěhování obyvatelstva části Dražanské vrchoviny v letech 1940–1945 pouze na rozšíření tehdejší vojenské střelnice. Tím byl vytvářen názor, že se jednalo pouze o určitý lokální, vcelku nevýznamný akt, který byl však především oficiálním stanoviskem německých okupantů a byl jimi stále zdůrazňován. Tak se ve značné části dotčených obyvatel obcí vytvořil názor, že prioritním důvodem jejich nesnází je vojenská střelnice vybudovaná již v období první republiky československou vojenskou správou.

Teprve později, zejména pak v poválečné době, kdy se otevřely nacistické archivy, se z celé řady dokumentů zjistilo, že rozšíření vojenské střelnice na Vyškovsku souviselo s dalšími významnými aspekty, zakotvenými v tajných nacistických dokumentech a posvěcenými nejvyššími nacistickými pohlaváry. Především se jednalo o dílčí program germanizace českého národa a postupnou kolonizaci tohoto prostoru německými osadníky.

Období vystěhování obcí Dražanska a jejich poválečné obnovy jsem si zvolila za závěrečné téma svého studia mimo jiné také proto, že se úzce dotýkají života mých prarodičů i rodičů, kteří toto těžké období zcela nebo částečně prožili právě v této válkou postižené oblasti.

Na komplexní, historicky fundované zpracování celého vystěhovaného území se dosud čeká. I když hned po válce byly podniknuty tehdejším Zemským národním výborem v Brně (dále ZNV) pokusy o získání všech dostupných materiálů, včetně vlastních vzpomínek přestěhovalců pro zpracování publikace, projekt nebyl realizován, snad z toho důvodu, že bylo mnoho starostí s vlastní obnovou běžného života obcí a přestěhovalců. Jediná komplexnější práce vyšla z pera autorů Josefa Mikše a Dagmar Strykové „Ztracené domovy“, vydaná v r. 1987.¹ Vybrané části z této publikace jsou uvedeny v knize „Od okupace k vítězství“, která se zabývá průběhem historických

¹) Mikš, J. ; Stryková, D. : Ztracené domovy. Germanizační plány okupantů a jejich realizace na Vyškovsku v letech 1939 – 1945. Vyškov 1987.

událostí let 1939–1945 na Vyškovsku.² V uvedených materiálech jsou však popsány pouze události týkající se tohoto okresu a pouze okrajově obcí ostatních okresů. Kniha končí osvobozením, není popsán návrat vystěhovalců ani poválečná obnova obcí.

Z rozsáhlejších publikací nutno vzpomenout monografii Vojtěcha Přívála a kol. „Prostějovsko za války“, která vyšla již v roce 1948.³ Tato kniha popisuje život a důsledky války v obcích celého prostějovského okresu a v tomto duchu také osudy vystěhovaného Dražanska, ovšem pouze populární formou a velmi zkráceně.

Některé práce se věnují přímo problematice vyklizení jednotlivých obcí. V první řadě lze jmenovat „Paměti Rychtářova“ od Pavla Martináska, vydaná v roce 1970.⁴ Tato publikace věrně zobrazuje osudy rychtářovských občanů a celé obce. K věrohodnosti této knihy přispívá skutečnost, že autor, jako řídící učitel v Rychtářově, se účastnil před vysídlením deputací za oddálení stěhování, po válce aktivně pracoval na obnově území jako tajemník Ústřední přestěhovalecké komise a měl po celou dobu okupace, i po ní, celou řadu aktuálních informací. Událostmi vystěhování se zabývají také publikace o obcích Krásensko, Hartmanice, Rozstání a Baldovec, které zahrnují širší období historie. Ve všech těchto případech je třeba zdůraznit, že se nejedná o odborné historické práce, nýbrž víceméně o osobní svědectví občanů, které postihlo vystěhování.

Při koncipování této závěrečné práce jsem vycházela nejen z regionálních publikací, ale především také z obecních kronik, se zvláštním zaměřením na válečné období. Je třeba konstatovat, že ve všech kronikách, které jsou k dispozici, jsou s různou kvalitou a rozdílným rozsahem události stěhování a poválečnou obnovou popsány. Bohužel se nepodařilo dohledat za toto období pamětní knihu Otínovsi. V době okupace byly obecní kroniky staženy, a zápisy o válečných událostech byly tudíž vyhotovovány až se značným zpožděním, někde až v šedesátých letech. Z kronik obcí Hartmanice a Podivice je zřejmé, že si kronikáři dělali poznámky průběžně, a proto i zápisy jsou nej kvalitnější. Tam, kde uběhl větší časový odstup a kronikář byl odkázán pouze na vzpomínky, jsou zápisy méně vypovídající, někdy velmi stručné až povrchní. Největší část kronik – pamětních knih – jsem měla možnost prostudovat v okresních archivech,

²) Kolektiv autorů: Od okupace k vítězství. Vyškovsko 1939–1945. Vyškov 2005.

³) Přívál, V. a kol.: Prostějovsko za války. Vzpomínky a dokumenty z let 1939–1945. Prostějov 1948.

⁴) Martinásek, P.: Paměti Rychtářova. Dokument o vystěhování a znovuosídlení obce. Rychtářov 1970.

výjimečně přímo na obcích. Některé obce pořídily do svých knihoven duplikáty pro lepší přístupnost občanům (Lipovec).

Další důležitou částí shromažďování podkladů bylo studium archivních dokumentů o vystěhovaných obcích. V této souvislosti jsem navštívila vícekrát Státní okresní archivy v Prostějově, Blansku, ve Slavkově u Brna (pro okres Vyškov) a Moravský zemský archiv v Brně. Zprostředkovaně jsem získala některé materiály také ze Národního archivu v Praze. Vzhledem k současným archivním předpisům se jednalo o akce časově náročné, na druhé straně jsem se však setkala ve všech případech u pracovníků archivů se vstřícným přístupem. Práce byla komplikována také skutečností, že některá depozita jsou umístěna v oddělených skladovacích prostorech. Rozdílný byl též způsob a členění archiválií. Studovala jsem jednak archivy okresů, jednak jednotlivých místních národních výborů.

Zadání diplomové práce zaujímá z hlediska rozsahu a významu událostí poměrně široký záběr, kterému se doposud všichni autoři vyhýbali. Většina prací tudíž zpravidla končila osvobozením republiky v roce 1945 a návratem vystěhovalců. Proto jsem se snažila zaměřit se také na období poválečné obnovy poněkud podrobněji. Rozhodně se nejednalo o období jednoduché, působila zde celá řada vlivů objektivních i subjektivních, které tolik potřebný proces nastolení normálního a důstojného života pro postižené obyvatelstvo vystěhovaných obcí různou měrou ovlivňovaly.

Podrobnější a rozsáhlejší zpracování a poznání celého období okupace i období odstraňování škod a rozvoje obcí Dražanská, postižených zvlášť německého fašismu, je možné a jistě prospěšné. Vyžaduje to však širší zaujatý pracovní kolektiv a zejména delší časový prostor pro důkladné využití archivních materiálů z této doby.

I. Charakteristika území

1. Geografické vymezení Dražanska⁵

Název Dražansko použitý v této práci je obecně používán v lidovém vyjádření bez bližší oficiální specifikace, ale přibližně zahrnuje území které bylo za okupace vystěhováno a je pouze částí Dražanské vrchoviny, která se rozkládá od Brna severovýchodním směrem až po Zábřezsko. Jedná se o poměrně členitý terén s vysokou lesnatostí, což bylo mimo jiné i jedním z rozhodujících momentů při zamýšleném zřízení vojenské střelnice československou armádou a při pozdější německé expanzi. Reliéf lesnatého území kopíruje rozhraní Hané a vrchoviny od Stínavy přes Hamry, Žárovce, Prostějovičky, Myslejovice, Ondratice až k Drysicím. Na západní straně probíhá linie po obcích Repechy, Bousín, Dražany, Nové Sady, Odrůvky, Studnice, Rychtářov a Lhota. Uvnitř tohoto prostoru se nachází obec Podivice. Na jihu začíná vojenský prostor na úrovni dnešní základny vojenského školství a vojenských cvičišť Kozí Horka u Dědic, dnes součásti města Vyškova. Lesnaté území je od severovýchodu asi 6 km široké, směrem k jihozápadu až 10 km. V současné době tvoří uvedené území Vojenský výcvikový prostor Dědice (VVP Dědice) a lesy mají svěřené k obhospodařování Vojenské lesy a statky, státní podnik, divize Plumlov. Vrchovinná část, mající víceméně plochý charakter a patřící za okupace do rozšířené části Vyškovské střelnice, byla ohraničena katastry obcí Hartmanic, Molenburku (Vysočan), Houska, Baldovce, Lipovce, Kotvrdovic, Rogendorfu (Krasové), Jedovnic, Senetářova, Podomí, Ruprechtova a Opatovic u Vyškova. Nadmořská výška předmětného území se pohybuje od 300 m na úpatí Hané do 650 m – Horka u Dražanv

2. Vývoj osídlení a životní podmínky

Území Dražanska se vyznačuje málo úrodnými, kamenitými půdami a poměrně chladnějším klimatem. Z toho důvodu bylo po dlouhou dobu pokryto neprostupnými lesními porosty a stranou zájmu okolních slovanských obyvatel. Teprve v období velké

⁵) Viz mapka v příloze č. 1.

kolonizace v 12. a 13. století přicházeli do této oblasti němečtí kolonizátoři, kteří zde založili nové osady, případně rozšířili původní slovanské. Tak hovoří historie a dokladem jsou mimo jiné i původní jména některých obcí a osad: Zybothslog (Lipovec), Gothfriedslog (Kotvrdovice), Hartwigslog (Housko), Boda (Podomí) aj.⁶ Už během 14. století však mnohé obce dostávaly česká jména a obce se postupně počesťovaly, zejména vlivem odchodu původních obyvatel ve válečných dobách nebo v důsledku častých epidemií. Dražansko velmi utrpělo také za husitských válek i za válek česko - uherských ve druhé polovině 15. století. Podstatnou změnu složení obyvatelstva způsobila i skutečnost, že jen na Vyškovsku, kam patří i část Dražanska, během jednoho století - od roku 1450 do roku 1550 - zaniklo 26 osad.⁷ Tak postupně zanikal německý faktor na Dražansku. Poslední organizovaný hromadnější pokus o německé osídlení na Dražansku lze datovat do první poloviny 17. století, kdy vrchnost osadila Ruprechtov a okolí německými rodinami (počet není znám). I tento německý vliv postupně slábl, několik posledních německých mluvících obyvatel přetrvalo do poloviny 19. století. Do dnešní doby přežívají počesťená německá příjmení. Za zajímavost stojí fakt, že z období kolonizace přežily německé ostrůvky na Vyškovsku.

Poměrně tvrdé klimatické podmínky a méně úrodné půdy podminily nízkou výnosovost zemědělské prvovýroby, která byla vždy základním zdrojem obživy místních obyvatel. Zejména tzv. domkaři a bezzemci si po větší část roku přivydělávali dřevařskými a ostatními lesnickými pracemi, fyzicky náročnými a málo honorovanými. S rozvojem textilního průmyslu v širším okolí počátkem 19. století rozšířilo se i v této oblasti tkalcovství. Značný rozvoj koncem 19. století zaznamenala výroba perleťových knoflíků v širším okolí Krásenska, která přetrvala až do čtyřicátých let 20. století. V období mezi oběma válkami, s rozvojem průmyslu a dopravních možností, vzrostla možnost zaměstnání ve stavebnictví a v průmyslových závodech v okolních městech. Přesto hlavním zdrojem obživy zůstávalo málo výkonné zemědělství, s dvojnásobnou dřinou a polovičními výnosy než na sousední úrodné Hané. Hlavními pěstovanými plodinami, které se vždy v této oblasti pěstovaly, byly z obilnin žito a oves, málo pšenice, z okopanin brambory a krmná řepa. Poměrně dlouhou tradici mělo vždy lnářství vzhledem k výborné kvalitě, která zde byla dosahována. Staletá dřina vypěstovala ve zdejších lidech hluboký vztah ke své půdě a ke svému domovu. Celé generace lpěly na svém „vydřeném“ majetku, a proto si zdejší obyvatelé nedovedli

⁶) Černý – Křetínský Ervín: Kronika Podomí. 650 let historie obce. Obecní úřad Podomí. 1999, s. 47.

⁷) Nekuda, J. a kol.: Vlastivěda moravská. Vyškovsko. Brno 1965, s. 47.

představit, že by někdy svůj rodný kraj opustili. Zápisy v některých kronikách vyklizených obcí dokládají, jak těžce svůj nucený úděl vystěhování nesli.

II. Politické předpoklady a cíle vystěhování

1. Germanizační plány

Protektorát Čechy a Morava existoval sice jen šest let, jeden měsíc a devatenáct dnů, což je z dějinného hlediska pouhý okamžik, avšak žádné období moderních českých dějin nepředstavovalo srovnatelný zlom, který by tak zásadně změnil veškeré doposud vžitě normy a vztahy.

Po odstoupení pohraničních území českých zemí v rámci mnichovské dohody v roce 1938 hitlerovskému Německu pokračovali němečtí stratégové v propracovávání řady projektů propojení okupovaných území severní Moravy a Slezska s jižní Moravou a Rakouskem v územním i časovém horizontu. Šlo zde jednoznačně a v první řadě o ovládnutí tohoto prostoru a postupnou germanizaci zdejšího obyvatelstva, jako součást celkového řešení tzv. české otázky. Toto řešení spočívalo v germanizaci celého českého území, u obyvatel české národnosti o částečné poněmčení, v menší míře o vystěhování a konečně i o částečnou fyzickou likvidaci. Hitler měl v úmyslu po válce vysídlit z českého prostoru všechny rasově méněcenné složky obyvatelstva a přesídlit je na východ. V otázkách způsobu realizace poněmčení panovala celá škála názorů, přesto je možno konstatovat, že převládl kurs pozvolného, cílevědomého pogermánštění bez násilných metod útlaku, za účinného pronikání říšských Němců od hranic protektorátu do tohoto území, s cílem odříznutí českého obyvatelstva od okolního světa. Rozhodující pohled na tuto problematiku – zachování protektorátu a řízení otázek germanizace z Prahy – propagovali zejména vedoucí nacističtí pohlaváři Konstantin von Neurath a Reinhardt Heydrich, Karl Hermann Frank a nakonec je schválil i Adolf Hitler.⁸

Z různých metod provedení germanizace vystoupila do popředí metoda tzv. národnostního mostu, který měl spojit okupované území Sudet – Slezska a severní Moravy s Moravou jižní. Pilíři tohoto mostu měly být německé ostrůvky Jihlava, Brno, Olomouc, Vyškov, Brodek u Konice. Na jihu Moravy se jednalo o téměř německé Modřice a blízké okolí, klášter Rajhrad, Židlochovice, Brno, několik obcí s velkým podílem německého obyvatelstva na Vyškovsku, tzv. Deutsche Sprachinseln - německé

⁸) Bartoš, J.: Projekty propojení okupovaného území severní Moravy a Slezska s jižní Moravou a Rakouskem 1938-1945. In: Historie okupovaného pohraničí 1938-1945, 3. Ústí nad Labem 1999, s. 8.

jazykové ostrůvky. Horní ostrůvek byl tvořen obcemi Lysovice, Zvonovice, Kučerov a Hlubočiny s osadou Terešov, dolní ostrůvek tvořily obce Komořany a Čechyně. Významnou částí byl zejména prvorepublikový vojenský výcvikový prostor Dědice na Dražanské vrchovině. Dále měl koridor postupovat k Prostějovu a Olomouci, kde měl navázat na prostor Sudet za Šternberkem.

Mezi ostatní prostory určené ke germanizaci patřily :

- území severně od Brna, které se mělo táhnout podél zamýšlené dálnice z Vídně do Vratislavi až k hranicím Sudet na Svitavsku a dále do Kladska
- území německého národnostního ostrova kolem Jihlavy a jeho prodloužení k říšským hranicím na jihu na Dačicku a Jemnicku
- pohraniční území sousedící se Slovenskem od Moravské Ostravy po Hodonín
- protektorátní území v okolí Hranic na Moravě. a Lipníka nad Bečvou v prostoru Moravské brány.⁹

Germanizační plány vypracované a zčásti již realizované za Konstantina von Neuratha se uskutečňovaly dále po nástupu Reinhardta Heydricha a po jeho smrti přičiněním Karla Hermana Franka. Germanizace moravského prostoru byla prohlubována posilováním německých hospodářských pozic, v první řadě arizací židovského majetku, získáváním české půdy, všestranným zvýhodňováním německého obyvatelstva.

Nutno konstatovat, že k nacistickému hnutí se připojila valná většina německého obyvatelstva žijícího nejen v tehdejších Sudetech, ale také na území Protektorátu Čechy a Morava. Obdobně tomu bylo i u obyvatel německého jazykového ostrůvku u Vyškova. Již v období dvacátých let volilo převážně zemědělské obyvatelstvo těchto obcí německou agrární a křesťansko-sociální stranu. Po obsazení republiky se v plné míře začalo angažovat v rámci nacistické propagandy a inklinovalo k Henleinově sudetoněmecké straně. Z tohoto titulu požívaly obce německého ostrůvku zvláštního statutu a všech výhod jako říšští Němci.

⁹) Kolektiv autorů, Historie okupovaného pohraničí 1938–1945 – 3. UJEP Ústí n. Labem 1999, s. 18.

2. Vznik a využití vojenské střelnice na Dražanské vrchovině

Vznik vojenské střelnice na Vyškovsku spadá do období třicátých let dvacátého století. V důsledku narůstajícího nebezpečí vlivu nacismu v sousedním Německu bylo reálné i ohrožení Československé republiky, a proto bylo třeba činit celou řadu opatření k jeho eliminaci. Jedním z těchto opatření byla nutnost řádného vycvičení vojenských jednotek na obranu republiky podle jednotlivých druhů vojsk. V tomto období byla úroveň československého zbrojního průmyslu na špičkové úrovni a nově vyvinuté, výkonnější zbraně bylo třeba ověřit v terénu. Nutno připomenout, že v této době existovaly vojenské střelnice pouze v Brdech, dále na Slovensku ve Velkých Levárech a v Kamenici nad Círochou. Morava v té době nedisponovala žádnou vojenskou střelnicí, přestože dislokace vojenských posádek na Moravě byla značná.

Z těchto důvodů bylo rozhodnuto o vybudování vojenského výcvikového tábora v Dědicích u Vyškova. Výchozími právními dokumenty pro zřízení byly: Zákon č. 63 Sb. ze dne 29. března 1935 o vyvlastnění k účelům obrany státu, Usnesení vlády ze dne 8. května 1936 a intimát předsednictva ministerské rady ze dne 11. května 1936.¹⁰ Samotné studie, již dříve zpracované, vyústily v realizaci k 1. listopadu 1935 zřízením Velitelství výcvikového tábora v Dědicích u Vyškova uveřejněním ve sborníku důvěrných výnosů Ministerstva národní obrany ročník IX., číslo 2 ze dne 27. března 1936.¹¹ Mimo původní záměr vybudovat pouze dělostřeleckou střelnicí došlo současně k budování letecké a pěchotní střelnice. Rozhodnutím zemské vlády č. 19278/I ze dne 25. května 1936 byly vytyčeny hranice vojenského výcvikového tábora.¹²

Pro vybudování vojenského výcvikového tábora bylo využito výsledků pozemkové reformy, která v tomto území umožnila vytvoření souvislé plochy státní lesní a ostatní půdy ve výši okolo 15 tisíc ha. Z převážné části se jednalo o bývalý knížecí liechtensteinský majetek a majetek olomouckého arcibiskupství. Tento byl dán do držby a užívání československému státu – ministerstvu obrany, které si část majetku ponechalo a lesní, zemědělské a ostatní pozemky včetně budov a staveb vložilo do správy Vojenských lesních podniků.

¹⁰) Kolektiv autorů : Historie Vojenských lesů a statků na Plumlově 1936–1996 , Plumlov 1997, s. 5.

¹¹) Tamtéž.

¹²) Tamtéž.

Samotné hranice vojenského prostoru kopírovaly hranice lesa od Dědic přes Podivice, Myslejovice, Křenůvky, Prostějovičky, Krumsín, Žárovice, Hamry, Vícov, Stínavu, Malé Hradisko, Repechy, Bousín, Drahaný, Nové Sady, Odrůvky, Studnice, Rychtářov a Lhotu. Severní část tohoto komplexu, patřící původně velkostatku v Plumlově majitele knížete Jana II. Liechtensteina, byla v rámci první pozemkové reformy dnem 1. října 1931 převzata do majetku státu a spravována Pozemkovým úřadem. K vlastnímu předání velkostatku Plumlov ministerstvu národní obrany za účelem zřízení vojenského výcvikového tábora došlo protokolem ze dne 8. července 1936, č. j. 221. 036/36 – IX/15.¹³ Tímto aktem bylo předáno celkem 7313 ha lesní půdy s porosty.

Jižní část komplexu lesů Drahanské vrchoviny, patřící arcibiskupství olomouckému, byla pro potřeby vojenské předána právně již k 1. říjnu 1935. Předávací protokol se však nedochoval. Celková výměra převzatého majetku činila 7366 ha. Pozemky a lesní porosty byly státem získány směnou za část velkostatku Javorník, která byla pro tyto účely uvolněna ze záboru.

S pracemi na odlesnění rozsáhlých lesních ploch bylo započato již koncem roku 1935 a práce trvaly prakticky až do roku 1939. Zásoby dřeva uložené na skladech v lese se zpracovávaly dokonce i po záboru německým vojskem. Současně s lesními pracemi probíhal již na částech střelnice intenzivní vojenský výcvik. V kronice obce Myslejovic z roku 1936 se píše : „ *Na kácení lesa pro střelnici přišlo mnoho lidí z blízka i z dále. Byli zde lidé až z Podkarpatské Rusi. Vzdálenější bydleli po domech. Nepřetržitý řetěz povozů a aut odvážel po celý rok dřevo krátké i dlouhé. Co nestačili odvézt, skladovali na Zadních lukách.* Stejná kronika z r. 1939 uvádí : „ *Po celý rok se odvázejí spousty dříví ze střelnice. Denně projíždí vesnicí 400 – 500 povozů a aut plně naložených dřívím.*“ Celkem bylo odlesněno 2100 ha lesní půdy.¹⁴

Reakce obyvatelstva okolních vesnic na zřízení vojenské střelnice byly rozporuplné. Na jedné straně nesouhlas, ústící až po interpelace na různých úřadech, vyvolaný obavami z omezení vstupu do lesů a z hluku způsobeného střelbami, na druhé straně příznivé hodnocení vzhledem ke zvýšení zaměstnanosti v nelehkých krizových letech.

¹³) Kolektiv autorů : Historie Vojenských lesů a statků na Plumlově 1936 – 1996. Plumlov 1997, s.7.

¹⁴) Tamtéž, s. 16.

Nacistická okupace vnesla do poslání vojenského výcvikového tábora zcela nové aspekty. Výcvikový tábor byl převzat říšskoněmeckou armádou dne 26. března 1939 zástupcem wehrmachtu, podplukovníkem Michaelisem. Za československou stranu předal prostor podplukovník dělostřelectva Josef Veselý a likvidace byla uskutečněna ke dni 31. červenci 1939 podle směrnic Ministerstva národní obrany č. j. 566 – hl. št./1. odděl. 1939 a VV 1939, číslo 36.¹⁵ Výcvikový tábor byl přejmenován na Truppen-Übungs-platz (dále TŮP) Wischau s velitelstvím na Kozí Horce v Dědicích a se sídlem velitele na zámku Ferdinadsko (Schloss Ferdinadsruhe). Velitelem TŮP Wischau byl jmenován podplukovník Hammerschmied.

Oblast Vyškovské střelnice byla důležitou oblastí zájmu německých vojenských kruhů. Dne 21. září 1939 posílá komisařský vedoucí Zemského úřadu ministerstva zemědělství – IX. sekce pod č. 292 tajný materiál do rukou generála SS – státního sekretáře K. H. Franka. Tento materiál se týkal současného hodnocení stavu TŮP Wischau a dále pak zamýšleného dalšího využití. Uvádí se zde polohopisné údaje, hranice, rozdělení území a dopravní poměry. Důležitou součástí jsou údaje o obyvatelstvu, půdních a hospodářských poměrech a další doplňující údaje. Stěžejní součástí materiálu je předběžný finanční rozpočet pro výkup nemovitostí při rozšiřování území střelnice. Nechybí podklady mapové a údaje statistické o obcích v celém obvodu vojenského prostoru, zejména údaje katastrální (údaje o zemědělské a lesní půdě). Fotografický materiál zachycuje výškové body, silnice, vesnice, prostory pro tábořiště vojsk, velitelská stanoviště a střelnice. Plocha Vyškovské střelnice vyznačená na mapovém podkladu¹⁶ zahrnuje 14 800 ha původní rozlohy a 18 500 ha rozšíření na úkor katastrů dalších obcí. Bylo tedy uvažováno s celkovou rozlohou 33 300 ha.¹⁷

Další rozpracování, mající již ráz metodických pokynů k provedení dalších kroků v rozšíření střelnice a vysídlení obyvatelstva, bylo obsaženo v elaborátu zaslaném K. H. Frankovi opět od Zemského úřadu ministerstva zemědělství dne 21. října 1941. V průvodním dopise se zdůrazňuje potřeba urychleného projednání a schválení předloženého postupu vzhledem k potřebám říšské branné moci.

¹⁵) Kolektiv autorů : Historie Vojenských lesů a statků na Plumlově 1936 – 1996. Plumlov 1997, s. 23.

¹⁶) Viz mapa v příloze č. 2.

¹⁷) Národní archiv, ÚRP - ST - AMV 109, karton 119, signatura 109 - 7 - 42.

Elaborát má název „Tajná říšská věc – organizační plán“ a obsahuje následující kapitoly:

- Všeobecné pokyny k provedení akce
- Garanti zajištění postupu prací
- Právní normy pro zajištění splnění příkazů
- Zákonné důvody
- Provedení výkupu objektů zemědělské a živnostenské povahy
- Obhospodařování zemědělského území
- Příprava návrhu osídlení
- Plán financování
- Dodatky a mapové podklady

Součástí organizačního plánu jsou i návrhy formulářů Zemského úřadu v Praze sloužící pro proces výkupu nebo vyvlastnění nemovitého majetku, např. předvolání k uzavření kupní smlouvy, návrh na provedení vyvlastňovacího řízení nebo vyvlastňovací výměr.

Z těchto příkladů je zřejmé, že otázky Vyškovské střelnice byly soustavně aktuální a předmětem zájmu nejvyšších německých představitelů v Protektorátu.¹⁸

Úmysly německých okupantů ve využití této střelnice nebyly ryze vojenské, ale sledovaly další, širší, cíle zejména v delším časovém horizontu. Celkové poslání lze charakterizovat v těchto oblastech :

- Výcvikový tábor využít k výcviku svých vojsk (výstavba pokračovala rychlejším tempem).
- Rozšířit prostor na větší část Dražanské vrchoviny (vystěhovat obyvatelstvo 33 českých obcí v okolí střelnice).
- Po ukončení války a tím i funkčnosti prostoru nastěhovat do této oblasti německé obyvatelstvo a tím propojit německé menšiny na Olomoucku s menšinami pod Brnem.¹⁹

Provoz střelnic a ostatních výcvikových ploch se značně zintenzivnil jak po stránce budování dalších vojenských zařízení, tak i pokud se týká jednotlivých druhů střeleb. Nejdříve se jednalo o přípravu na válku, od r. 1941 o ostrý nácvik bojových

¹⁸) Národní archiv, ÚRP - ST - AMV 109, karton 119, signatura 109 - 7 - 42.

¹⁹) Franěk, P. : Betonové objekty v prostoru VVP Dědice a okolí. Vyškov 1987, s. 5-8.

operací. Dle pamětníků se v prostoru připravovaly i divize pro boje u Stalingradu. Do objektů na Kozí Horce byla dislokována nižší a vyšší praporčická škola.

Součástí vojenského výcvikového tábora byly velké plochy lesů. Také zde došlo k významným změnám pokud se týká personálního obsazení. Vrchní správa Vojenských lesů v Plumlově byla přejmenována na Heeresforstamt Wischau in Blumenau (Vojenský lesní úřad ve Vyškově se sídlem v Plumlově) a do čela byl postaven Heeresforstmeister Lanschütz. Také další vedoucí funkce obsadili němečtí funkcionáři, čeští úředníci vykonávali po celé období pouze řadové, nebo podřadnější funkce.

III. Přípravy a průběh vysídlení

1 . Přípravy vysídlení

Průběh první poloviny roku 1940 ještě nijak výrazně nesignalizoval nějaké výrazné změny v životě obcí v okolí vojenské střelnice. Přesto se již objevovaly určité náznaky zájmu o toto území například v tom, že návštěvy skupin německých důstojníků byly stále častější, vedoucí zejména k prozkoumávání terénních poměrů a zakreslování do map. Dalším znepokojujícím faktorem byl například německými orgány vyžádaný soupis všech ovocných stromů v oblasti. Varujícím příkladem však už byly zprávy o vysídlení několika obcí při rozšíření vojenského prostoru na Milovicku v Čechách.

Dne 5. září 1940 vydal říšský protektor von Neurath výnos o rozšíření německého vojenského cvičiště, což prakticky znamenalo vystěhování 33 obcí na Dražanské vrchovině, které mělo být ukončeno do 31. října 1942. Výnos předpokládal, že vysídlení bude provedeno ve čtyřech etapách. Jak se brzy ukázalo, z řady příčin se tento termín ukázal jako nereálný a celý proces se protáhl až do roku 1945. Dne 1. října 1940 byl o této akci oficiálně informován okresní hejtman ve Vyškově dr. Johann Bergman s tím, aby zpráva byla zatím považována za důvěrnou.²⁰ Již předtím však prosakovaly různé zprávy mezi obyvatelstvem, vyvolávající pocity strachu a nejistoty. Proto již koncem září odjela do Prahy deputace rychtářovských občanů – stavitelé František a Vladimír Sedláčkovi a řídící učitel Pavel Martinásek, aby zjistila, jak se věci ve skutečnosti mají. V Praze byli přijati ministrem zemědělství E. Reichem, který je odkázal na ministerského radu Andriála. Ten je víceméně utěšoval, že žádné konkrétní závěry nebyly dosud učiněny. Ve stejný den však na Státním pozemkovém úřadu ministerský rada Vodák vystěhování obcí nevyloučil.

Další deputace zástupců z Rychtářova ve složení předseda Národního souručenství ve Vyškově Bedřich Kostelka, starosta obce Rychtářova A. Křoumal, kanovník Bunda z Vyškova a Alois Luska z Rychtářova odjela 30. října 1940 přímo do kabinetu prezidenta Háchy, jemuž předala dokument „Podání obce Rychtářova“. Prezident delegaci vyslechl se zájmem, ale i s rozpaky a nerozhodností. Vyslanci byli odkázáni na jednání s velitelem střelnice podplukovníkem Hammerschmiedem. Po

²⁰) Mikš, J.- Stryjová, D. : Ztracené domovy. Vyškov 1989, s.45.

ztroskotání všech jednání navštívili zástupci obce Rychtářova ještě zemského prezidenta dr. Cahu v Brně. Nezastihli ho v úřadě a byli přijati jeho zástupcem Brábenim. Ten po přijetí hovořil o výsostných zájmech Říše a jednání bylo brzy ukončeno. Stejný výsledek měla i další návštěva devíti zástupců inkriminovaných obcí 1. etapy stěhování. Zemský prezident přislíbil pomoc, které se nikdy nedočkali.²¹

Žádosti a intervence pro zrušení nebo oddálení stěhování vesnic směřovaly na dotčené orgány i z dalších obcí, čím více se blížil termín jejich vysídlení. Další deputace směřovala k plukovníku Hammerschmiedovi a byla tvořena zástupci obcí Studnic, Odrůvek, Otinovsi a Hartmanic koncem srpna 1942. Řečníkem deputace byl akademický malíř M. František Skula z Odrůvek, který se pokusil v působivém, německy předneseném projevu, ekonomicky podložit prospěšnost využití půdy pro Říši a zvýšení blahobytu obyvatel. Hammerschmied je však důrazně odbyl s tím, že Říše je dosti bohatá, všechny obyvatele dobře uživí. Vystěhování všech obcí je vojenskou nutností a v této věci se nedá nic dělat.²²

Nutno poznamenat, že návštěva u plukovníka Hammerschmieda už nemohla cokoli změnit v rozhodnutí Němců obce vystěhovat. V této době již intenzivně vystěhování probíhalo a nedalo se očekávat, že by je mohl zastavit velitel střelnice. Němci se také velmi rychle naučili žádosti řešit s tím, že pokud bylo operováno s problémy s ubytováním nebo zajištěním obživy, bylo dotčným důrazně naznačeno, že se mohou vystěhovat do Polska, kde je bytů a půdy dost. Výsledek této deputace, ale i předcházejících, pochopili i postižení občané a proto tyto snahy ustaly. Objevily se znovu u některých obcí v závěrečné etapě stěhování za účelem jeho pozdržení. I když snahy obyvatelstva postižených obcí o zrušení či oddálení vystěhování nebyly úspěšné, je třeba toto úsilí ocenit .

Koncem roku 1940 vrcholily organizační a administrativní práce řízené Zemským úřadem v Brně na zajištění stěhování obcí. Probíhala celá řada porad v Brně a na Okresním úřadě ve Vyškově , kde byly připravovány instrukce pro urychlený průběh vyklizení nejprve 1. etapy obcí. Po stránce administrativní bylo nutno vyhotovit přehledy rozdělení obyvatelstva do skupin – formuláře typů A (zemědělci), B (živnostníci), C (ostatní), Popisné archy o rodinných a majetkových poměrech

²¹) Martinásek, P. : Paměti obce Rychtářova. 1970, s.12 – 13.

²²) Pamětní kniha obce Hartmanic, uložena v SOkA Prostějov, s. 101-102.

přestěhovalců, Přídělovací listiny pro stěhované rodiny, Dotazníky o ubytovacím prostoru.

Významným organizačním aktem Zemského úřadu bylo přidělení dvou pracovníků pro přestěhovaleckou problematiku, vrchního komisaře politické správy dr. Aloise Nováčka a aktuárského adjunkta Josefa Vavroucha. Tito pracovníci měli plnit úlohu poradních orgánů, poskytovat technickou pomoc budoucím vystěhovalcům a být prostředníkem mezi vystěhovalci a pozemkovým úřadem. Zároveň byli jádrem pracovníků budoucí tzv. Přesídlovací kanceláře ministerstva vnitra se sídlem ve Vyškově, o které se píše ve směrnici z 8. října 1940. Tato měla být zřízena podle paragrafu 10 vládního nařízení číslo 51/1936 Sb. v nejbližší době. Ve vyškovském archivu se v originálu této vyhlášky píše o náplni práce této instituce následující: „*Přesídlovací kanceláři přísluší zejména:*

- a) činiti veškerá přípravná opatření potřebná k tomu, aby se přesídlení obyvatelstva dělo v klidu a bez porušení veřejného pořádku,*
- b) postarati se o toto přesídlení, jakož i o přechodné ubytování stěhujícího se obyvatelstva a umístění jeho movitého majetku,*
- c) přispěti obyvatelstvu, pokud bude poškozeno na majetku nebo na zaměstnání rozšířením vojenského cvičiště vyškovského, při jeho uvedení do nového zaměstnání, při včlenění do hospodářského života a při získání trvalého umístění, na poskytování této péče však není právního nároku.*

Působnost Přesídlovací kanceláře se vztahuje na celý obvod zemského úřadu v Brně. Přesídlovací kancelář je umístěna v budově bývalého arcibiskupského zámku ve Vyškově.“²³

Funkčnost tohoto úřadu do konce války je posuzována rozporuplně, případně se o ní v dochovaných písemných materiálech nehovoří vůbec. Řídící učitel P. Martinásek ve své publikaci hodnotí její význam velmi příznivě, protože často mluvila ústy přestěhovalců²⁴. V kronice obce Radslavic se naopak hovoří o tom, že kancelář byla k ničemu, protože nedokázala lidem najít náhradní byty a pokud je našla, nestály za nic.

²³) SOkA Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna, MNV Studnice, karton č. 1, inv. č. 46.

²⁴) Martinásek, P. : Paměti Rychtářova. Dokument o vystěhování a znovuosídlení obce. Rychtářov 1970, s. 14.

2. Trhové smlouvy

Trhové smlouvy – Kaufvertrag²⁵ byly aktem zakrývaného nátlaku a násilí na bezbranných obyvatelích rozšiřující se vojenské střelnice zneužitím Zákona č. 63 Sb. ze dne 29. března 1935 o vyvlastnění. Podle tohoto zákona a s dodatkem o jeho další platnosti pro Německou Říši – pro účely obrany státu si německá branná moc vyhradila nárok na veškerý nemovitý majetek v zájmovém území. Samotná textace trhové smlouvy zdůrazňuje její nevýhodnost pro prodávajícího větou „*aby se předešlo vyvlastnění*“, z čehož je zřejmé, že byla činěna pod tlakem.

Jako prodávající byl uveden majitel nemovitosti, tj. stavby a pozemku, jako kupující Říšský vojenský finanční úřad (Reichsfiskus-Heer) zastoupený vojenskou správou pro záložní vojska v Čechách a na Moravě (Heeresverwaltung für die Ersatztruppen in Böhmen und Mähren) zplnomocněným zástupcem – komisařským vedoucím pozemkového úřadu (Kommissarischer Leiter des Bodenamtes), odbor IX. Ministerstva zemědělství v Praze.

Ve smlouvě se taxativně uvádějí budovy a parcelní čísla předmětného nemovitého majetku, předmětem smlouvy jsou také stromy, keře, oplocení a pozemky. Do smlouvy nebyly zahrnuty živý a mrtvý inventář, nářadí, zásoby a sklizeň do doby vyklizení. Vzdal-li se majitel uvedeného vlastnictví, byla ve smlouvě sjednána peněžní náhrada – tržová cena, která měl být ovšem uhrazena až po provedení vkladu do pozemkové knihy pro kupujícího – Reichsfiskus Heer. Ve smlouvě byl uveden závazný termín předání nemovitosti. Budovy musely být předány v naprosto čistém stavu, s uklizeným dvorem. Platná pojištění měla být hrazena prodávajícím do doby předání. Prodávající byl také povinen před předáním odstranit všechna případná břemena na majetku vážnoucí.

Zapsáním nového majitele do pozemkových knih byly vytvořeny podle smlouvy podmínky pro vyplacení tržové ceny. Náhrada byla uložena ve prospěch kupujícího u peněžního ústavu, nikoliv však celá. Bylo zadrženo cca 20% částky náhrady do doby, až byla nemovitost zcela vyklizena a prostá břemen. Proplácením výkupních cen byly

²⁵) Viz originál smlouvy v příloze.

pověřeny Vyškovská spořitelna ve Vyškově, Spořitelna hlavního města Brna se sídlem v Brně a První moravská spořitelna v Brně.

V závěru tržové smlouvy – v paragrafu 7 – se uvádí doložka vkladní, ve které prodávající dává svolení, aby na předmětný kupní předmět bylo vloženo vlastnické právo pro Das Deutsche Reich, Reichsfiskus Heer.

Prakticky „dobrovolný výkup“ vypadal takto: Pozemkový úřad svolal občany do místního sálu nebo hostince a tam se jim vedoucí výkupního úřadu snažil vysvětlit, jak je nutno v zájmu veřejném, aby se vzdali svého majetku ve prospěch říšské branné moci; zdůrazňoval však, že by došlo k vyvlastnění celého majetku, kdyby někdo k podpisu smlouvy nebyl ochoten. Jakým způsobem se došlo k výkupní – tržové ceně nebylo nikomu známo a také se o tom nikdo nesměl informovat. Rozdíly v jednotlivých případech byly tak markantní, že čeští zasloužilci marně hledali v celém řízení nějaký systém. Vyměřovací komise státního pozemkového úřadu majetek prohlédla, oceňovací oddělení provedlo odhad, aniž však majitel věděl, co bylo vzato za základ výpočtu.

Teprve při podpisu kupní smlouvy se majitel nemovitosti dověděl, co dostane za svůj majetek, na jehož vzniku a zvelebení se podíleli jeho předkové. Výsledky mohl několika generací se zde kupovaly za několik tisíc korun.²⁶ Samotná výkupní komise byla zpravidla ve složení starosta obce, zástupce příslušného okresního soudu, úředník z Pozemkového úřadu v Praze a úředník německé národnosti, který zastupoval německou branou moc. Tržové smlouvy byly vyhotovovány Soudní kanceláří okresního soudu ve Vyškově a podepisovány v příslušných obcích.

Těžko se vžít do myslí nebohých vystěhovalců při podpisu těchto dokumentů. Je prokázáno, že samotné tržové ceny vyjadřovaly skutečnou hodnotu pouze asi ze dvou třetin. Co však bylo platné, ať už výkupní cena byla jakákoliv, když si za ni vystěhovalec nemohl opatřit náhradní zemědělskou usedlost, nebo bytový objekt. Sebevýhodnější ceny byly pro vystěhovalce nevýhodné, museli žít z kapitálu, výkupem nemovitého majetku získaného, takže žili vlastně z majetkové podstaty. Přestali být samozásobitelé, bydleli v cizím prostředí, neměli zde známé, a proto platili i vysoké ceny černého obchodu ve snaze uživit rodiny.

²⁶) Osobní poznámky Martina Gryce, předsedy Ústřední přesídlovací komise v Ruprechtově.

Jako výsměch všem postiženým občanům působil přípis Ústavu pro péči o přestěhovače při ministerstvu sociální a zdravotní správy v Praze ze dne 15. dubna 1941 o poplatkových úlevách při odstupování nemovitostí pro účely branné moci. Tyto poplatkové úlevy byly zveřejněny ve Sbírce zákonů a nařízení pod č. 40/1941. Zde se hovoří, že veškerá jednání vlastníků odstoupených nemovitostí za účelem předání nemovitostí bez břemen jsou osvobozeny od daně darovací, kolků, poplatků, případně při knihovních zápisech od poplatků vkladních. Pokud si vystěhovelec pořídil jinou nemovitost v místě nového bydliště za cenu nepřesahující trhovou cenu za odstoupenou nemovitost, byl zcela osvobozen od poplatku z převodu nemovitosti. Při pořízení dražší nemovitosti platil vystěhovelec poplatek z rozdílu mezi vyšší nabývací cenou a cenou kupní (trhovou). K osvobození od poplatků byl stanoven pro německou byrokracii příznačný a zejména pracný postup žádostí o poskytnutí úlev. Tyto úlevy, pokud byly vůbec reálné, byly vůči diskriminačním výkupním cenám zcela iluzorní.²⁷

Stěhování obcí v okolí Vyškovské střelnice mělo proběhnout celkem ve čtyřech etapách :

1. etapa a – obce Rychtářov, Hamiltony, Lhota, Pařezovice, Opatovice, termín vystěhování do 31. března 1941
1. etapa b – obce Radslavice, Radslavičky, Podivice, Zelená Hora, termín vystěhování do 31. října 1941
2. etapa – obce Studnice, Odrůvky, Hartmanice a Otínoves, vyklizovací lhůta do 1. prosince 1942
3. etapa – obce Krásensko, Nové Sady, Březina, Podomí, Ruprechtov, Bousín, Drahaný, Rozstání, Housko, Jedovnice (část), Kotvrdovice, Kulířov, Lipovec, Mariannín, Molenburk, Repechy, Rogendorf a Senetářov, Hamry, vyklizovací lhůta do 1. listopadu 1943.

Je třeba dodat, že v průběhu celého vyklizení se termíny i obce poměrně často měnily, neměnil se však cíl vytvořit nové, německé území, které Němci označovali často jako tzv. „Erweiterungsgebiet“.²⁸

²⁷) MZA Brno, fond 326, karton 27. Informace o poplatkových úlevách.

²⁸) Dle ústního podání Ing. Jana Janečka, pamětníka a rodáka z Drahan.

3. První etapa stěhování

Dne 7. února 1941 obdrželi starostové obcí 1. etapy určených k stěhování vyhlášku, která pohřbila dosud uchovávané naděje, že ke stěhování nedojde. Tomuto nařízení předcházela dřívější zákaz prodeje a pronájmu nemovitostí, brání si hypoték nebo provádění jakýchkoliv úprav. Občanům bylo nařízeno, aby si začali hledat nové ubytovací objekty, což byl značně nesnadný úkol. Je třeba si uvědomit, že Morava v té době byla již docela zahlcena vyhnanci ze Slovenska a z pohraničních oblastí. Složitost problému vyhledání nového ubytování byla podtržena nařízením Němců, že se nikdo nesmí usadit v okolí Brna a Brně samém, v Jihlavě a okolí, Olomouce a okolí, dále na území soudních okresů Plumlov, Vyškov, Prostějov. Zvláště zákaz stěhování do sousedních okresů byl pro postižené obrovským problémem, neboť vylučoval ubytování například u příbuzných a známých. Dne 15. února 1941 byly stěhovací nařízení dále ztvrzeny nařízením, že vystěhovalci se nesmí stěhovat blíže než 50 km od původního bydliště. Tato omezení vytvořila neřešitelnou situaci a absolutní nedostatek ubytovacích možností začal vážně ohrožovat samotný cíl stěhování, totiž rozšíření vojenské střelnice. Na tuto situaci reagovala i vláda svým nařízením, že orgány státní správy mají dohlížet na přednostní přidělování bytů vystěhovalcům z Vyškova. Určitou část nových kapacit zajistila Přesídlovací kancelář ve Vyškově, nedostatek však dále trval. V této situaci začali problém řešit sami vystěhovalci tím, že zákazy porušovali a usazovali se i v sousedních okresech s případnou výmluvou, že se jedná o přechodná řešení. Němci kupodivu takováto řešení tiše tolerovali.

Němci měli eminentní zájem na rychlém a klidném průběhu vyklizení obcí. Samotná Přesídlovací kancelář však upozorňovala, že klid a pořádek je možno zaručit za předpokladu, že budou postiženým v předstihu zajištěny náhradní nemovitosti. To nebylo vzato v úvahu. Bylo naznačeno, že každé porušení klidu a pořádku by mělo nedožrnné následky pro nespokojence. Z podnětu velitele vojenského výcvikového tábora Hammerschmieda na rozkaz tehdejšího Oberlandrata v Brně byly početně zesíleny četnické stanice na území střelnice. Stížnosti na nedostatek ubytovacích prostor na Moravě řešil okresní hejtman ve Vyškově Bergman odpovědí, že budou přistaveny vlaky a obyvatelstvo z vyklizovaného území střelnice bude stěhováno do Polska, kde jsou liduprázdné prostory.²⁹

²⁹) Gryc, M., Martinásek, P.: 26. výročí stěhování horských obcí, *Náš život*, Vyškov 31. března 1967, s. 3.

Počátkem března 1941 započalo stěhování prvních obcí. Čtyřem rodinám z Rychtářova, které odmítly podepsat trhové smlouvy, byl majetek vyvlastněn, byly vystěhovány bez náhrady a bez jakékoliv pomoci úřadů. V obci zůstalo pouze několik rodin lesních dělníků, kteří zajišťovali práci pro komandanturu ve zdejších lesích. Při opuštění nemovitostí probíhaly poslední kontroly stavu majetku. Každý dům musel být zajištěn, hospodářské prostory, stodoly, stáje a dvory vymety. Hlavní klíče od domů musely být odevzdány vojenskému strážnímu oddílu. 31. března byly obce 1. etapy vystěhovány, ke spokojenosti zástupců německé branné moci, kteří si obce osobně prohlédli. Celkový rozsah vystěhování je zřejmý z následující tabulky.³⁰

Obec	domů	rodin	obyvatel
Rychtářov	176	220	851
Lhota	129	153	571
Pařezovice	36	48	213
Opatovice	137	164	683
Hamiltony	85	114	569
Celkem	563	699	2887

Další dění ve vyklizených obcích probíhala v režii německých vojáků. Vysazovala se okna včetně okenních rámců, otvory se zabeďňovaly, podobně tak i dveře. Všechno se odváželo pryč, na určená místa. Vyrvána byla veškerá kování, elektroinstalace, vodovodní materiál, okapy, podlahy a kamna. Zůstaly pouze holé stěny. Takto vyhlízející obydlí se stávala terčem pěchotních a dělostřeleckých zbraní. Své vykonala i příroda. Do narušených domů přelo, působily další vlivy počasí a zejména domy postavené z nepálených cihel se začaly rozpadat.

Obdobný postup vyklizení jako u etapy 1a byl ze strany Němců uplatněn i při vyklizování obcí Radslavic, Radslaviček, Podivic a Zelené Hory, zařazených do etapy 1b. Obyvatelé těchto obcí si prošli stejnými problémy při zajišťování náhradního ubytování a nakonec valná většina z nich zůstala přes původní německý zákaz v blízkém okolí, u svých příbuzných nebo známých. V letních měsících roku 1941 přijely do dotčených obcí výkupní komise za účelem projednání a podpisu kupních smluv.

³⁰⁾ Mikš, J.- Stryjová, D.: c. d., s. 58.

Vyklizovací termín byl určen na den 31. října 1941. V srpnu 1941 vyslaly tyto obce deputaci k zemskému prezidentovi dr. Cahovi, aby vyjednala další odklad stěhování vzhledem k nedostatku nových bytů pro vystěhovalce. Prezident přislíbil zajistit byty v domech po občanech židovské národnosti, což se však neuskutečnilo vzhledem k tomu, že dr. Caha byl krátce nato zatčen gestapem a jeho nástupce, Němec Schwabe, se o požadavku odmítl bavit.³¹

V práci pro německou komandanturu zůstalo v Radslavicích 20 obyvatel, v Podivicích 8 rodin (ty se nakonec musely odstěhovat)³², v Zelené Hoře 12 rodin se 42 příslušníky.³³

Vlastní evakuace probíhala pomocí motorových vozidel, potahů, zčásti též po železnici. Vystěhovalci obdrželi padesátiprocentní slevu na jízdném. Stěhování motorovými vozidly bylo limitováno omezeným množstvím pohonných hmot. Stěhování samotné probíhalo bez větších potíží, za zvýšené účasti českého i německého četnictva a bylo ukončeno 28. října 1941.

Následuje tabulka po jednotlivých obcích:³⁴

Obec	domů	rodin	obyvatel
Radslavice	156	192	784
Radslavičky	51	65	255
Zelená Hora	93	139	521
Podivice	86	102	407
Celkem	386	498	1967

Obce etapy 1b měly to štěstí, že nebyly poškozeny střelbou zejména těžkých zbraní, přesto celá řada domů utrpěla v důsledku povětrnostních vlivů a nedostatkem údržeb v průběhu vystěhování. Vznikly také škody krádežemi ze sousedních nevysídlených obcí.

³¹) Pamětní kniha Radslavic, nestránkováno, uložena v SOKA Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

³²) Pamětní kniha Podivic, nestránkováno, uložena v SOKA Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna.

³³) Dolák, S. : Stručné dějiny obce Zelená Hora. Zelená Hora 1993, str. 21.

³⁴) Mikš, J. - Stryjová, D. : c. d., s. 62.

4. Druhá etapa stěhování

Po skončení 1. etapy stěhování rostla v ostatních obcích nervozita plynoucí z různých fám a nezaručených zpráv o dalším postupu stěhování. Původní záměr druhé etapy bylo vyklizení obcí Ruprechtov, Podomí, Senetářov, Kotvrdovice, Rogendorf, Krásensko, Studnice, Odrůvky, Kulířov, Lipovec, Marianín, Rozstání, Nové Sady, Březina a část Jedovnic, s nejzazším termínem odchodu obyvatel do 1. listopadu 1942. Do zbývajících, třetí etapy, připadly potom vesnice Bousín, Repechy, Hartmanice, Drahaný, Otínoves, Housko, Molenburk a Baldovec. Tyto obce měly být vystěhovány do 1. listopadu 1943.

V prosinci roku 1941 bylo vydáno nové nařízení, které oznamovalo dotčeným obcím, že Drahaný, Bousín, Hartmanice, Otínoves, Nové Sady, Březina, Odrůvky a Studnice jsou zařazeny do tzv. „spěšné etapy“ s termínem vyklizení do 1. května 1942.³⁵ Tato etapa vzápětí nabyla platnost jako oficiální 2. etapa. Vzhledem k nereálnosti dodržení tohoto termínu došlo k jeho posunutí na 1. listopad 1942. Ani tento termín však nebyl konečný. Přetrvávající nedostatek náhradních bytů i další organizační, technické potíže a politická situace (heydrichiáda) měly za následek vyškrtnutí obcí Drahaný, Bousína, Nových Sadů a Březiny z druhé etapy a přesunutí do etapy třetí. Ve druhé etapě měly tak zůstat pouze obce Otínoves, Hartmanice, Studnice a Odrůvky, kterým byl stanoven definitivní termín vyklizení na 1. prosinec 1942. Urychleně byly zajišťovány práce na zajištění podkladů pro stanovení výkupních cen, což se podařilo již koncem léta.

V souvislosti s výše uvedenými změnami byly k 30. březnu 1942 zrušeny místní úřadovny Přesídlovací kanceláře v Drahaněch a Studnicích a jejich pobočka v Otínovsi a dnem 1. dubna 1942 byla zřízena jediná samostatná úřadovna Přesídlovací kanceláře pro celou druhou etapu v Otínovsi.

Urychlení vystěhování bylo podpořeno změkčením dříve stanovených podmínek pro stěhování. Striktní zákaz stěhování se do určitých obvodů jako zejména na Vyškovsko, Prostějovsko, Slavkovsko byl zrušen. Naopak do Moravských Prus, Dědic, Pustiměře, Vyškova a do obcí německých jazykových ostrůvků bylo možno se stěhovat

³⁵) Pamětní kniha Rozstání, nestránkováno, uložena na OÚ Rozstání.

jen pokud zde měli vystěhovalci zajištěno ubytování. Ti občané, kteří se stěhovali do vzdálenosti více než 10 km, měli nárok na proplacení stěhovacích výloh.³⁶ Staří, nemocní a chudí lidé dostali přidělené ubytování na zámku v Sokolnicích u Brna.³⁷ Stěhovací práce byly zajišťovány firmou „Emil Lode Internationale Transporte“ z Prahy, ostatními dopravci z okolí nebo vlastními prostředky vystěhovalců.³⁸ Obyvatelé Studnic a Odrůvek byli například vzhledem k ubytovacím možnostem na sedmdesáti různých místech celé Moravy.³⁹

Jaké trampoty zažívali vystěhovalci při zajišťování nového ubytování, uvádí František Kolář z Hartmanic z č. 33 v Pamětní knize Hartmanic: *„Dne 27.listopadu 1942 jsem se přihlásil v obci Krčmami u Olomouce. Kraj převážně zemědělský, lidé jsou jako všichni Hanáci více do sebe uzavření a proto se mě zdálo, že z nich na mne vane jakási cizota, chlad, takže jsem se mezi nimi cítil nespokojen, ačkoliv můj pobyt tam dlouho netrval. Za dva měsíce jsem dostal rozkaz vystěhovat se do 24 hodin a to do 16. ledna 1943 do 6 hodin večer. Nastalo nové ježdění a nové stěhování. Byt jsem konečně našel, ale tak pro výměnkáře, neboť jsem neměl kam uložit svůj nutný inventář. U plumlovských rolníků jsem nenalezl pochopení, abych alespoň stroje mohl někam uskladnit. Tak jim je za pakatel prodati, to by byli chtěli! Pochopení pro svoje trampoty jsem našel mezi chudým lidem, kterému jsem za to vděčen. Do Plumlova jsem se přestěhoval 15. února 1943.“*⁴⁰

Vystěhováním Otínovsi byla k zániku odsouzena místní moderní, v roce 1929 založená, družstevní mlékárna, která zpracovávala mléko z okolních 28 obcí. Její vybudování stálo v prvorepublikové měně 634 000 Kčs.

³⁶) MZA Brno, B 326, spěšná etapa. Záznam z porady konané dne 10. ledna 1942 v Praze.

³⁷) Pamětní kniha Hartmanic, s. 98, uložena v SOKA Prostějov.

³⁸) Tamtéž, s. 99.

³⁹) Kolektiv autorů: Studnice 1342 – 2002. Studnice 2002, s. 15.

⁴⁰) Pamětní kniha Hartmanic, s. 115, uložena v SOKA Prostějov.

Výsledkem 2. etapy stěhování bylo vyklizení 665 domů, ve kterých žilo 908 rodin a 3256 obyvatel, což vyplývá z následujícího tabulkového přehledu:⁴¹

Obec	domy	rodiny	obyvatelé
Hartmanice	194	259	965
Odrůvky	50	62	205
Otinoves	225	318	1185
Studnice	196	269	901
Celkem	665	908	3256

Za zmínku stojí, že v této etapě byly poprvé kromě obcí vyškovského okresu zahrnuty i dvě obce okresu prostějovského.

5. Třetí etapa stěhování

V roce 1943 docházelo již k zásadním změnám ve vývoji války, kdy po bojích u Stalingradu, Kurského oblouku, ale také v Severní Africe se německá branná moc dostala do defenzivy. Spojenci se vylodili na Sicílii a později i v Itálii, sovětská vojska postupovala Ukrajinou směrem na západ. Německá armáda musí povolávat do zbraně stále mladší ročníky, narychlo zajišťuje jejich výcvik ve výcvikových prostorech. Intenzita provozu se dále zvyšuje i na Vyškovské střelnici, kterou chtějí okupanti v době co nejkratší rozšířit a maximálně využívat. Obyvatelé obcí určených ke stěhování, pod dojmem vývoje událostí, stále více věřili, že se blíží konec války, a tím i jejich trápení.

Dne 29. června 1943 sdělila komandantura vedoucímu Ankaufsamtu ve Vyškově Schneiderovi, že z příkazu nejvyšších vojenských míst říšské branné moci je stěhovací termín obcí Nové Sady s osadou Březina, Drahan, Bousína, Repech, Hamer a Rozstání stanoven na 1. listopad 1943 jako etapa 3a. Pro všechny zbývající vesnice a osady třetí etapy, nyní 3b je vyklizovací termín odsunut na 1. květen 1944.⁴² Dne 2. července 1943 jsou o této věci uvědoměni příslušníci Přesídlovací komise ve Vyškově a následující den starostové dotčených obcí. Prostřednictvím přesídlovací kanceláře je rozhodnutí tlumočeno dne 3. července zemskému prezidentovi do Brna.

⁴¹) Mikš, J. - Stryjová, D.: c. d., s. 80.

⁴²) MZA Brno, karton B-326, dopis velitele vojenského cvičiště plukovníka Hammerschmieda.

Další významnou změnou oproti předcházejícím etapám stěhování bylo nařízení komandantury o povinném výkupu zemědělského nářadí a strojů pro potřeby válečného hospodářství a vojenské správy v polovině roku 1943. Tento rozkaz byl 8. října 1943 rozšířen i na oblast zemědělských produktů, hospodářského zvířectva a zařízení řemeslnických dílen.⁴³ Jen s velkými obtížemi a na povolení získávali vystěhovalci povolení k odvozu minimálního množství obilí pro zajištění setí v nových bydlištích. Výkupní ceny byly ve všech případech nízké a nediskutovatelné, zcela neodpovídající tehdejší tržní hodnotě. Lidé často odváželi a ukrývali stroje mimo obydlí, do různých skrytí v polích nebo lesích. Movitý majetek si mohli ponechat pouze ti, kteří zůstávali pracovat pro Komandanturu v lesní či zemědělské výrobě, i když i ti byli ze svých původních obcí vystěhováni. Tato výjimka vedla v některých případech ke kritice těchto občanů, ač proto nebyl logický důvod, neboť i oni byli stěhováním postiženi. Zabavené nářadí a stroje bylo rozebráno německými rolníky. Zcela v rozporu byla „zabavovací vyhláška“ se zněním trhových smluv, jmenovitě s paragrafem 1 odst. 4, kde bylo uvedeno, že předmětem smlouvy není živý a mrtvý inventář, domácí nářadí, zásoby a sklizené až do lhůty vyklizení. Další závazný pokyn Komandantury ze dne 26. srpna 1943 prikazoval ponechat ve všech budovách v původním stavu elektrická zařízení včetně svítidel, vybavení koupelen a hasičské nářadí.

Stále větší komplikace se projevovaly v obstarávání náhradního ubytování pro vystěhovalce. Každý vystěhovalce shánějící byt byl vybaven zvláštním potvrzením, kde bylo v německém a českém jazyce uvedeno : *„Potvrzuji, že pan, bytem v čjest přestěhovalcem z Vyškovska a žádám proto, aby veškeré úřady vycházely jmenovanému blahovlnně vstříc a podporovaly ho ve snaze najít si náhradní ubytování a založit si novou existenci. Podle výnosu p. říšského protektora pro Čechy a Moravu ze dne 21. 1. 1941 a podle dopisu p. komisařského vedoucího Pozemkového úřadu, zaslánému ministerstvu vnitra dne 30. 1. 1941 jest dáti přestěhovalcům rozšířeného vojenského cvičiště na Vyškovsku, kteří svůj majetek postupují pro veřejné účely branné moci, přednost při získávání náhradních nemovitostí a při vybudování nové existence.“*⁴⁴ Samotná potvrzení však ubytovací problémy neřešila. Náhradní byty, které byly k dispozici v péči Přesídlovací kanceláře, byly z větší části nevhodné, mnohdy i zdraví škodlivé. Některé obce byly poměrně daleko vzdáleny od sídla Přesídlovací kanceláře ve Vyškově, což podstatně komplikovalo možnosti komunikace mezi kanceláři a

⁴³) MZA Brno, karton B-326. Nařízení Komandantury z 8 října 1943.

⁴⁴) SOKA Prostějov, archiv obce Otínoves, karton č. 1, inv.č. 12. Vyklizení obce 1942 – 1943.

vystěhovalci. Tento problém byl řešen rozhodnutím ze dne 21. ledna 1943, kterým byly zřízeny pobočky Přesídlovací kanceláře v Rozstání a Kotvrdovicích. Tyto pobočky byly pověřeny stykem s vystěhovalci 3. etapy. Pod úřadovnu v Rozstání spadaly obce etapy 3a Baldovec, Bousín, Březina, Drahany, Hamry, Housko, Molenburk, Nové Sady, Repechy a Rozstání. Pod úřadovnu Kotvrdovicích náležely obce etapy 3b Kotvrdovice, Jedovnice (část), Kulířov, Marianín, Podomí, Rogendorf, Ruprechtov. Krásensko, Lipovec a Senetářov.⁴⁵

O problémech vystěhovalců etapy 3a hovoří výstižně kronikář v pamětní knize obce Bousína: „*Cesta za novým domovem byla mnohdy cestou křížovou. Co to bylo cest nadarmo, co to bylo doprošování, co zklamání! Často se mnohý náš občan vracíval po několikadenním hledání nového domova zklamán, se slzami v očích. A jaké tu bylo nepochopení, zvláště v hanáckých obcích. Staly se případy, že žádaný bydlel v 4 – 6 pokojovém bytě, a když byl požádán o byt, vymlouval se, že nemůže nikoho přijmout, leda sem a ukázal na chlév neb chlév pro vepře. Mnozí škodolibí dělali si z přestěhovalců posměch. Zvláště početné rodiny s dětmi nechtěl nikdo přijmout.*“⁴⁶

K vlastnímu stěhování lze se dočíst v Pamětní knize Drahan : „*Za předměty, které stály tisíce, dostal rolník pár korun. Mlátička stará 5 roků byla oceněna na 300 K, pluh na 50 K a podobně. Rolníci schovávali proto po polích, mnoho se však zachránit nedalo. Celkem bylo v Drahanech zabaveno 220 krav a 25 kusů vepřového dobytka. Stejná pohroma postihla i řemeslníky, kteří museli odevzdat většinu strojů a náradí.*“⁴⁷

Stěhování obcí etapy 3a proběhlo během září a října 1943. V této etapě převažovaly již obce okresu prostějovského a pouze dvě byly z okresu vyškovského a jedna obec z okresu Boskovice. K 1. listopadu 1943 byly všechny obce prázdné. Logiku postrádá vyklizení obce Hamry, která ležela zcela mimo, na opačném konci střelnice a neprobíhal zde žádný výcvik vojsk. Němci zde v roce 1941 vybudovali dřevěné baráky, tzv. „lágry“, ve kterých byli ubytováni lesní dělníci, kteří byli po vystěhování obce přesunuti do uvolněných stavení. Obec tak byla do konce války ušetřena neblahých důsledků vojenského výcviku.

⁴⁵) SOKA Prostějov, archiv obce Repechy, karton č. 1, inv. č. 19. Vyklizení obce pro účely vojenské střelnice 1943.

⁴⁶) Pamětní kniha obce Bousína, uložena v SOKA Prostějov, s. 111.

⁴⁷) Pamětní kniha městyse Drahany, uložena v SOKA Prostějov, s. 99.

Rozsah vyklizení v této etapě podává následující přehled:⁴⁸

Název obce	okres	domy	rodiny	obyvatelé
Bousín	P	62	82	379
Březina	V	38	45	204
Drahany	P	206	299	1050
Nové Sady	V	57	82	337
Repechy	P ⁴⁹	59	65	289
Hamry	P	91	98	317
Rozstání	P	247	286	1095
Celkem		760	957	3671

V době stěhování obcí etapy 3a došlo k zvláštním událostem, které silně pobouřily široké okolí stěhovaných obcí. 6. října 1943 zabavili Němci v Krásenku téměř polovinu dobytka, který byl odvážen německým Besarábcům, kteří se vrátili do Říše a byli usazeni na hospodářstvích českých sedláků na Hané. Zbytek lupu šel na jatky pro německou armádu. Večer 18. listopadu 1943 přijelo do Krásenska 60 vozů s německými Besarábcí a ráno 19. listopadu 1943 dalších 80 párů koní s vozy a bez nich. Zlodějské besarabské bandy vpadly do všech stavení a kradly, na co přišly. Vozy, saně, provazy, řetězy, bečky, pluhy, brány, hrábě, žebře, jízdní kola, prostě vše, co se jim hodilo. Nejvíce Němci slídili po hospodářském nářadí, po mlátičkách, secích strojích, okružních pilách, elektrických motorech a podobných věcech. Prohledávali hráně dříví, stohy slámy, stodoly, seno na půdě a hledali ukryté věci. Nakradený lup nakládali na svoje vozy, případně na vozy místních hospodářů. Někteří Němci se o kořist rvali i mezi sebou. Našli i vozy ukryté v okolních polích a lesících. Co nenašli tito zloději, to vyslídili pověstní a v širokém okolí známí zrádci českého národa v německých uniformách, četníci Matýsek a Schneider, kteří pokutovali hospodáře za ukrývání majetku a nadávali jim do českých psů a sviní.⁵⁰

Obdobná situace vznikla v nedaleké obci Lipovec. V měsíci říjnu 1943 přišla do obce komise, ve které byli čtyři besarabští Němci, v doprovodu německých četníků.

⁴⁸) Mikš, J. - Stryjová, D.: c. d., s. 82.

⁴⁹) Údaj v tabulce uveden chybně, neboť Repechy patřily pod okres Boskovice.

⁵⁰) Müller, F. P., Krásensko – dějiny moravské vesničky vandalsky zpusťosené německými okupanty. Provodov 1946, s. 171 – 173.

Tato komise si vyžádala na obecním úřadě seznam veškerého dobytka a za doprovodu tehdejšího starosty Eduarda Ševčíka šla od chalupy k chalupě, a zabavovala na místě vepřový dobytek. Hovězí dobytek musili rolníci předvést na pole za Kolmačkovu č. 56, kde německá komise popsala dobytek čísly, váhu a cenu určila odhadem. Kolik kusů hovězího dobytka se z Lipovce odvezlo, není přesně zjištěno, odhad je přes 200 kusů. Vepřový dobytek byl naložen na 7 nákladních aut a obojí bylo odvezeno do Vyškova. Po odvezení dobytka dne 18. října přepadla znenadání obec karavana besarabských Němců, kteří byli na Moravu nastěhováni z rumunské Besarábie a ubytováni na Hané na moravských gruntech. Tito přijeli na vozech od Rozstání v takovém počtu, že začátek řady vozů byl u staré hospody a konec u druhého šraňku k Rozstání. *Besarabští Němci byli černí jako cikáni a doprovázeli je němečtí četníci. Rozlezli se po dědině, zabavovali všechny hospodářské, řemeslnické stroje a drobné nářadí, které kladli ihned na své vozy. Větší hospodářské stroje kladli na nákladní auta a ihned odváželi, nenechali pod kolnami na pokoji ani řetěz nebo provaz. Po tomto úplném vydrancování obce nastal velký smutek a pláč. Lidé neměli možnost nařezat si ani řezanku pro svůj vyreklamovaný zbylý starý dobytek.*⁵¹ Zoufalství a bezpráví podtrhuje pisatel kroniky obce slovy básníka Svatopluka Čecha z jeho Písní otroka: „*Jsmě zástup skotu v jármu bičem štvaný pro cizí prospěch z jitra do noci, jsme bez vůle, bez práva, bez ochrany, jsme otroci cizí zvůle.*“

Kromě Krásenska a Lipovce byly v této době vyloupeny také obce Kulířov, Marianín, Housko a Molenburk. Tento akt hrubého bezpráví, o kterém okupační úřady věděly a mlčky ho podporovaly, vzbudil obrovskou vlnu nevole, kterou se Němci snažili uvést zdánlivě do pořádku. Asi s dvouměsíčním zpožděním byly za ukradené věci vypláceny finanční náhrady, samozřejmě za ceny podstatně podhodnocené.

I když se koncem roku 1943 vyvíjel průběh války pro Němce velmi nepříznivě, neustávali ve svých snahách do důsledku provést vystěhování zbývajících obcí. Kapacita možných náhradních ubytování se přirozeně ztenčila již natolik, že všechny volné byty byly již obsazeny vystěhovalci z předchozích etap. Na tuto skutečnost upozornil ministerstvo vnitra přednosta Přesídlovací kanceláře z Vyškova Dr. A. Nováček s tím, že v určeném termínu nebude možno stěhování dalších obcí zajistit. Obdržel nesouhlasné stanovisko s poukazem na plánované přesunutí důležité vojenské techniky do tohoto prostoru. Pro částečnou eliminaci problému náhradních ubytování

⁵¹) Pamětní kniha obce Lipovce 1927 – 1967, uložena v SOkA Blansko, s. 68-69.

zavádí ministerstvo vnitra činnost tzv. četnických létacích komisí, které byly zřízeny ve všech politických okresech na Moravě. V každém okrese byli vybráni dva četníci na motocyklech, kteří objížděli obce a zjišťovali volné byty a prostory. Všechny komise byli podřízeny Přesídlovací kanceláři ve Vyškově. Ani tato opatření však nebyla dostatečně účinná, ve většině případů bylo zjištěno, že zajištěné prostory jsou neobyvatelné. Nutnost přestěhování postihla v některých případech i obyvatele obcí ležících mimo rozšířený vojenský prostor, a to tehdy, když potřebovali Němci ubytovat příslušníka vojenské správy.

Germanizační duch Němců se prosazoval stále ve slovech i činech. V září 1943 při opouštění svého úřadu v Praze prohlásil německý vojenský zmocněnec generál Tousaint, že *„ať již válka dopadne jakkoliv, musí být český národ vyhlazen.“*⁵² Tuto likvidační myšlenku doplnil výrokem, že je povinností zejména německé armády, aby tento cíl uskutečnila, jinak budou Češi trvalým ohrožením německého národa. V prohlubování germanizačních snah se znovu koncem roku 1943 projevil státní tajemník K. H. Frank zřízením osídlovacího úřadu v Praze, který řídil kolonizační politiku Němců až do konce války. Jedním z aktů tohoto úřadu bylo zřízení tzv. „Gutsbezirke“ – statkových hospodářství v čele s Němci a českými námezdními silami, zčásti i z řad bývalých vlastníků půdy a zemědělských usedlostí, které jim byly vyvlastněny. Takový statek byl v obvodu vyklizených obcí zřízen v Rozstání. Jeho trvání však bylo v řádu měsíců, neboť konec války se kvapem blížil.

V poslední etapě zbylo k vystěhování 13 obcí, jejichž představitelé se spojili ve snaze co nejvíce stěhování oddálit nebo zpomalit. 31. ledna 1944 se obrátili dopisem na protektorátní ministerstvo vnitra ve věci odložení rozhodnutí a 13. února se setkává delegace obcí s protektorátním ministrem zemědělství Hrubým při jeho návštěvě v Brně. Svou žádost opět zdůvodňují nedostatkem náhradních bytů – pouze třetina z 9000 přesídlenců je má zajištěno. Ministr slíbil projednání problému se státním ministrem K. H. Frankem. Žádost se znovu opakuje 9. března a je adresována zplnomocněnci wehrmachtu u říšského protektora generálu Schaalovi a v opise K. H. Frankovi.

⁵²) Mikš, J. - Stryjová, D. , Ztracené domovy. Vyškov 1989, s. 87.

Konečné rozhodnutí bylo vyhlášeno na poradě starostů dne 13. března 1944. Bylo konstatováno, že stěhování nelze odložit. Etapa však byla rozložena na delší období s následujícími termíny:

- k 1. květnu 1944 vystěhovat obce Lipovec, Baldovec, Kulířov, Marianín, Krásensko,
- k 1. červenci 1944 – Kotvrdovice, Rogendorf, Senetářov,
- k 1. září 1944 – Podomí, Ruprechtov, Housko a Molenburk.

Zároveň bylo stanoveno, že pokud kdokoliv z obcí má již zajištěno náhradní ubytování, je povinen se vystěhovat do 1. května 1944.⁵³ V seznamu obcí chybí Jedovnice, které měly být původně vystěhovány zčásti. Zdá se, že německé velení na vystěhování této obce zcela rezignovalo. Na dodržení termínů ale Němci přísně dbali a obce určené k vyklizení k 1. květnu byly skutečně vystěhovány s nepatrným zpožděním u obce Krásensko. Byl také splněn požadavek plukovníka Hammerschmieda, aby v tomto termínu byla přednostně vystěhována obec Lipovec, kde chtěla německá vojenská správa umístit své lesní a zemědělské dělníky. Stejně tak byl dodržen i termín vyklizení obcí k 1. červenci 1944.

Jinak tomu bylo u posledních obcí, kde vyvrcholily problémy s ubytováním a stěhováním. Do konce října 1944 bylo vystěhováno Housko. V Molenburku se stěhování vleklo a bylo dokončeno za stálého nátlaku Němců až koncem roku 1944, tedy o celé čtyři měsíce později než bylo určeno. V Podomí a Ruprechtově už rodiny odcházely neochotně a velmi pomalu, takže Vánoce roku 1944 strávila většina obyvatel těchto obcí ještě ve svých domovech. Ti, kteří odešli, pevně věřili v brzký návrat, zejména s přihlédnutím na vývoj válečných událostí. Na přelomu let 1944–1945 zúčastnili se občané Ruprechtova a Podomí na zákopových pracích pro německá vojska. Dne 23. ledna 1945 bylo rozhodnuto pozastavit stěhování obcí Ruprechtova, Podomí a Rogendorfu. V únoru se mělo se stěhováním pokračovat, ale stalo se něco neočekávaného: obyvatelé se odmítli vystěhovat. Němci zvažovali násilné vystěhování pomocí armády a četnictva, ale od této myšlenky upustili a místo toho jmenovali starostu obce Podomí Jana Gottwalda vládním komisařem, který byl odpovědný za úspěšné dokončení evakuace. Ten však místo splnění tohoto úkolu odjel do Prahy znovu

⁵³) Kolektiv autorů: Od okupace k vítězství. Vyškovsko 1939 – 1945. Vyškov 2005, s.113-114.

jednat o odložení termínu. Koncem dubna velení střelnice opět hrozilo použitím síly, to však vzhledem k blížící se frontě již nikdo nebral vážně a nikdo se nestěhoval.

Není úplně zřejmé, proč Němci trvali na úplném naplnění harmonogramu stěhování i za situace, kdy ruská vojska byla již na Moravě. Pravděpodobně se jednalo o projev německého drilu a důslednosti, dodržování a plnění rozkazů jednotlivých stupňů velení říšské branné moci.

Připustíme-li v úvahu, že vystěhování obcí první, druhé a třetí a etapy má určitou logiku s tvrzením o rozšíření vojenské střelnice (obce hraničily svými katastry s vojenským prostorem), nelze toto tvrdit u poslední etapy. Vystěhování posledních třinácti obcí v době, kdy výsledky války zcela signalizovaly konec nacistické říše, nebylo možno zdůvodňovat válečnou nutností, ale je třeba označit toto jako akt msty na porobeném národě.

Rozsah vyklizení u této etapy ukazuje následující tabulka:⁵⁴

Obec	Okres	Domy	Rodiny	Obyvatelstvo
Lipovec	B	228	273	1228
Senetářov	B	133	168	708
Rogensdorf	B	69	98	342
Molenburk	B	111	168	685
Marianín	B	29	30	143
Kulířov	B	127	154	646
Jedovnice	B	61	87	234
Housko	B	56	81	328
Kotvrdovice	B	197	259	1034
Baldovec	P	57	75	290
Krásensko	V	157	205	775
Podomí	V	52	74	226
Ruprechtov	V	37	51	136
Celkem		1314	1723	6775

⁵⁴) Kolektiv autorů: Od okupace k vítězství. Vyškovsko 1939–1945. Vyškov 2005, s. 120.

**Celkový přehled stěhování českého obyvatelstva
na Vyškovsku a Dražanské vrchovině⁵⁵**

Pořad. č.	Název	etapa	okres	domů	rodin	osob
1	Rychtářov	1a	Vyškov	176	220	851
2	Lhota		Vyškov	129	153	571
3	Pařezovice		Vyškov	36	48	213
4	Opatovice		Vyškov	137	164	683
5	Hamiltony		Vyškov	85	114	569
	c e l k e m	1a		563	699	2887
6	Radslavice	1b	Vyškov	156	192	784
7	Radslavičky		Vyškov	51	65	255
8	Zelená Hora		Vyškov	93	139	521
9	Podivice		Vyškov	86	102	407
	c e l k e m	1b		386	498	1967
10	Odrůvky	2	Vyškov	50	62	205
11	Studnice		Vyškov	196	269	901
12	Hartmanice		Prostějov	194	259	965
13	Otinoves		Prostějov	225	318	1185
	c e l k e m	2		665	908	3256
14	Březina	3a	Vyškov	38	45	204
15	Nové Sady		Vyškov	57	82	337
16	Bousín		Prostějov	62	82	379
17	Drahany		Prostějov	206	299	1050
18	Repechy		Boskovice	59	65	289
19	Hamry		Prostějov	91	98	317
20	Rozstání		Prostějov	247	286	1095
	c e l k e m	3a		760	957	3671
21	Lipovec	3b	Boskovice	228	273	1228
22	Senetářov		Boskovice	133	168	708
23	Rogendorf		Boskovice	69	98	342
24	Molenburk		Boskovice	111	168	685
25	Marianín		Boskovice	29	30	143
26	Kulířov		Boskovice	127	154	646
27	Jedovnice		Boskovice	61	87	234
28	Housko		Boskovice	56	81	328
29	Kotvrdovice		Boskovice	197	259	1034
30	Baldovec		Prostějov	57	75	290
31	Krásensko		Vyškov	157	205	775
32	Podomí		Vyškov	52	74	226
33	Ruprechtov		Vyškov	37	51	136
	c e l k e m	3b		1314	1723	6775
	Celkem vystěhováno			3688	4785	18558

Poznámka: Po válce byly některé obce přejmenovány:

Hartmanice – dnes Niva, Rogendorf – Krasová, Molenburk - Vysočany

⁵⁵) Kolektiv autorů: Od okupace k vítězství. Vyškovsko 1939–1945. Vyškov 2005, s. 132.

IV. Osvobození Dražanska a návrat obyvatel

1. Osvobození Dražanska

Na přelomu zimy 1944/1945 se velmi intenzivně blížila k hranicím Moravy válečná fronta. Při osvobozovací činnosti hrála hlavní roli vojska 2. ukrajinského frontu maršála Rodiona Jakovleviče Malinovského. Ta se po úspěšném zakončení Brněnské operace a osvobození Brna 26. dubna 1945 vydala směrem na sever, aby se zde spojila s vojsky 4. ukrajinského frontu, která likvidovala odpor Němců na Ostravsku.⁵⁶ Na Vyškovsku a Prostějovsku byly soustředěny silné německé jednotky 271. a 46. pěší divize, podporované dělostřelectvem a tanky.⁵⁷ Tyto jednotky v síle asi 10 000 mužů zaujaly pozice na přibližné linii Vyškov – Kojetín s cílem zastavit postup sovětských vojsk na sever. Úmyslem německých vojsk bylo využít i výhodného postavení v podhůří Dražanska a proto zde, na okraji střelnice, začali němečtí vojáci připravovat obranná postavení a zátarasy, k čemuž využívali civilní obyvatelstvo okolních obcí. Dne 28. dubna začal boj o Vyškov. Němci měli největší síly soustředěny v podobě dělostřelectva rozmístěného v Radslavicích a Zelené Hoře. Dne 29. dubna byly osvobozeny Hamiltony a 30. dubna Vyškov. Německá vojska byla vytlačena směrem na Rychtářov. Zde, po okrajích vojenské střelnice, probíhaly trvalé boje až do 8. května. Při nich byly dělostřeleckou palbou poničeny obce Zelená Hora a Radslavice, v malé míře i Podivice.

V Pamětní knize Lipovce se o posledních dnech války píše následující: „Německá armáda obsadila Lipovec 2. května. Sepsaní mužové museli se denně hlásit v sedm hodin ráno, byli odvedeni na pracoviště na kopání zákopů ve směru od Ruprechtova k Lipovci, pod dohledem německých vojáků. Dne 6. května se lipovečtí dělníci rozprchli, poněvadž z račických lesů začaly dopadat ruské dělové náboje a explodovaly v Ruprechtově a po délce silnice až k Podomí. Přes všechny výhrůžky od Němců náš lid opustil pracoviště a vrátil se domů. Časně ráno 10. května odjížděli němečtí důstojníci v osobních autech směrem ke Sloupu, byli však Rudou armádou vzati do zajetí. Dne 10. května byl též vydán rozkaz ke zničení veškerého materiálu, zbraní a střeliva. Poslední Němci odjížděli od nás z Lipovce 11. května o 5. hodině ráno. Byli to pyrotechnici, kteří vyhazovali na silnicích mosty, na cestách dělali překážky proti postupující Rudé armádě. Též v Rozstání vyhodili silnici ve Šraňku a most přes potok.

⁵⁶) Kolektiv autorů: Vojenský atlas Československa. Praha 1964, s. 359.

⁵⁷) Kolektiv autorů: Od okupace k vítězství. Vyškovsko 1939 – 1945. Vyškov 2005, s. 302.

První ruské vojsko k nám přijelo 11. května v půl osmé asi na patnácti autech, dvě a půl hodiny po odjezdu posledních Němců.“⁵⁸

Ukončení války se podrobně popisuje také v Pamětní knize Podivic, z níž se uvádí následující výňatek: „8. května přede dnem začali Němci ustupovati za neustálé palby baterií na Sádlickách a U Cihelny. Bojová fronta ani nevěděla, že již zdejší oddíl opustil své pozice. Vojsko ustupovalo přes Ferdinandsko směrem k Boskovicím, kde je dle doslechu dohnala Rudá armáda, pobila a zajala. Stojí za to o tom se zmíniti a zní to skoro jako fraška, když se ptal v noci z 8. na 9. května jeden prchající Němec na myslivně hajného pana Martina Kalába německy doslovně: „Kde jest cesta do Prahy?“. Tak dopadla nyní neslavná armáda německá po porážce u Vyškova“.⁵⁹

V obci Ruprechtov se vliv přímých bojových operací projevil 25. dubna 1945, kdy začalo ostřelování obce a okolí sovětskými letadly. Obyvatelstvo se uchýlilo do krytů. V pondělí 30. dubna byl zasažen štáb německé armády v objektu zotavovny, který se okamžitě přestěhoval do hájovny J. Gottwalda, který ji musel vyklidit. Nejhorší situace nastala 3. května, kdy za hodinu bylo napočítáno až 120 dělostřeleckých ran. Tři zásahy dostala i místní škola, ve které se ještě do 25. dubna pravidelně vyučovalo. Dalších 27 zásahů bylo v bezprostřední blízkosti školy. Od 4. května střelba postupně slábla, ale trvala až do 9. května, kdy z obce odejel poslední německý tank. Dne 9. května v 6.45 hodin vstoupily do obce první – tentokrát vítězné rumunské jednotky.⁶⁰

Organizovaný ústup německé armády se pomalu začal měnit na útěk. Průzkumné a pronásledující jednotky vítězných armád postupně obsazovaly obce Dražanska již s minimálním odporem. Hlavní směr postupu sovětských a rumunských vojsk přes vojenskou střelnici byl po okraji doplněn jednotkami Československého armádního sboru (po trase Plumlov – Stínava – Protivanov). Dražansko, tak těžce zkoušené a zpuštěné, bylo osvobozeno.

⁵⁸) Pamětní kniha obce Lipovec 1929 – 1967, uložena v SOkA Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna, s. 72-73.

⁵⁹) Pamětní kniha obce Podivice, uložena v SOkA Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna, s. 30-31.

⁶⁰) Osobní poznámky Martina Gryce, předsedy Ústřední přesídlovací komise v Ruprechtově.

2. Návrat obyvatel

Dlouho očekávaná chvíle v podobě konce války a osvobození, na které vystěhovalci nepřestávali věřit, přišla a s ní i možnost návratu do domovských obcí. Hned na počátku probleskly zprávy, že vyklizený prostor se nebude již znovu osídlovat a vojenská střelnice zůstane pro výcvikové potřeby československé armády v nezměněných hranicích. Tomu napovídaly i některé skutečnosti. Na přístupových cestách do prostoru zastavovali příslušníci Sboru národní bezpečnosti (dále SNB) první navrátilce a vraceli je s odvoláním na staronového velitele střelnice plk. Veselého, že prostor zůstane nezměněn. To vyvolalo u přestěhovalců značné pohoršení. Naštěstí všechno bylo vyvráceno Směrnicí ministerstva národní obrany uveřejněné v úředním listě ze dne 29. května 1945 v částce 12. Tam se oznamovalo postiženým obyvatelům bývalých obcí, které byly zabrány a vyvlastněny Němci v době okupace, k rozšíření nebo zřízení nových střelnic a výcvikových táborů, že Ministerstvo národní obrany (dále MNO) hodlá pro své potřeby udržet vojenské střelnice a výcvikové tábory jen v rozsahu, v jakém byly v roce 1938 používány tehdejší československou vojenskou správou. Území obcí zabraná a vyvlastněná pro vojenské střelnice a výcvikové tábory v době německé okupace měla být až na obec Lipník u Milovic ministerstvem národní obrany uvolněna a jejich bývalí obyvatelé se mohou vrátit. Jejich návrat řídí příslušné národní výbory.⁶¹

Z málo pochopitelných důvodů však velitel střelnice nadále prosazoval názor, že součástí střelnice zůstanou obce Lhota, Rychtářov, Studnice, Podivice a Nové Sady s Březinou. Vystěhovalci protestovali a byli ve výkladu nařízení podpořeni i zástupci Okresního národního výboru (dále ONV). Ve hře zůstala otázka Podivic uvnitř výcvikového prostoru. Proto předseda prozatímního Národního výboru Karel Pospíšil s delegací navštívil Ministerstvo národní obrany a od náčelníka generálního štábu generála Bočka obdržel souhlasné stanovisko k opětovnému nastěhování Podivic.⁶² Stejnou problematikou se zabývala i Úřadovna repatriačního odboru ministerstva ochrany práce a sociální péče v Brně (dále MOPSP), která si vyžádala stanovisko k rozšíření československé Vojenské střelnice u Vyškova. Ministerstvo národní obrany – Hlavní štáb – 1. oddělení zaslal 19. září 1945 odpověď, že vojenská správa nehodlá

⁶¹) Martinásek, P. .: Paměti obce Rychtářova. Dokument o vystěhování a znovuosídlení obce. Rychtářov 1970, s. 48.

⁶²) Pamětní kniha obce Podivice, uložena v SOkA Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna, s. 35.

původní plochu střelnice Vyškov rozšiřovat.⁶³ Tím byla celá problematika uzavřena ve smyslu platných směrnic. Zprávy o zamýšleném vyklizení některých obcí bývalého vojenského cvičiště a o trvalém uzavření komunikace Drahaný – Žárovice se znovu objevily na podzim roku 1946. Na tyto zprávy reagovala Úřadovna repatriačního odboru ministerstva sociální péče v Brně svým číslem jednacím 9881/N-1946 ze dne 28. listopadu 1946 zaslaným všem Místním národním výborům obcí bývalého vojenského cvičiště.⁶⁴ I tento přípis potvrzoval neměnnost hranic vojenské střelnice z předválečného stavu. Je třeba podotknout, že i v dobách pozdějších se mýtus o rozšíření vojenského prostoru vyskytl ještě vícekrát a obyvatelé přílehlých obcí vždy velmi podrážděně reagovali.

Ihned po skončení válečných akcí se začali obyvatelé vyklizených obcí vracet nazpět do svých domovů. Z vystěhovalců se stali přestěhovanci. Přesuny byly neorganizované, komplikované navíc tím, že po silnicích se ještě pohybovaly týlové sledy Rudé armády. Panoval nedostatek stěhovacích kapacit. Stavy koní byly nízké vzhledem k tomu, že ustupující Němci jich část zrekvírovali, ale i ruská armáda potřebovala doplnit stavy. Byl i nedostatek nákladních aut a pohonných hmot.

V jakém stavu se nacházely vystěhované obce, vypovídají zejména místní kroniky. Obec Bousín, jedna z kriticky postižených obcí Drahanska, má v kronice tento zápis: *„První starostí všech vystěhovaných obyvatel Drahanska je vrátit se do svých domovů. Do rozbitého, ale domů. Jak vypadala naše obec! Domy poškozeny, mnohé pobořeny. Střechy strhány, vytrhána okna, dveře, elektrické vedení zničeno, podlahy vytrhány, sporáky zbořeny a rozebrány. Co zůstalo, bylo dokonale znečištěno. Ploty kolem zahrádek a domů odklizeny a spáleny. Dvory, náves, a pole zarostlé býlím, bodláčím a plevelem. Každý se snaží opravit aspoň to nejnutnější k obývání. Jde to těžko, je nedostatek řemeslníků, potahů a hlavně materiálu. Není čím svítit. Občané spí na prázdných půdách nebo i venku. Chtějí-li alespoň něco teplého denně sníst, musí si vařit venku na ohništi aspoň černou kávu. Až je obydlí trochu opraveno, pak teprve se může nastěhovat celá rodina a případně dobytek.“*⁶⁵

⁶³) SOkA Prostějov, MNV Rozstání, inv. č. 159.

⁶⁴) Osobní poznámky Martina Gryce, předsedy Ústřední přestěhovalecké komise.

⁶⁵) Pamětní kniha obce Bousín, uložena v SOkA Prostějov, s. 117.

Obdobná situace panovala i u ostatních obcí a v jejich širokém okolí. Poškozené a rozbořené domy, půda poničená dělostřeleckými výbuchy a rozrytá pásy obrněných vozidel. Pole zarostlá pýrem, ostružiníkem a spoustou plevelu, ovocné stromy vytrhané. Ne všechny vystěhované obce byly během okupace postiženy stejně. Záviselo to v první řadě na intenzitě vojenského výcviku a zejména střeleb, zda byla obec zcela nebo jen částečně vyklizena a jestli se na konci války dostala do okrajového frontového pásma. Tam, kde sídlila komandantura a vesnice byly alespoň částečně obydlené, nebyly škody tak vysoké. Velké škody způsobily povětrnostní podmínky. Je smutnou skutečností, že v okrajových obcích střelnice docházelo k rabování toho, co ještě k něčemu sloužilo, a to obyvateli vesnic sousedících s vojenským prostorem. Jednak pro svoji potřebu při nedostatku stavebních materiálů v období Protektorátu, ale někdy bohužel i za účelem zpeněžení. Tyto krádeže si pachatelé zdůvodňovali tím, že vlastně okrádají německou Říši, která nemovitosti vlastnila. Vojenský výcvik wehrmachtu byl silný a velmi různorodý. Mimo dělostřelby situované někdy přímo do vesnic cvičili zde pěchotní oddíly palbou na figury umístěné ve střechách domů. Prostory mezi domky, komunikace a zahrady byly ničeny pohybem těžké pásové techniky. Vojenského výcviku byly ušetřeny obce se sídly komandantury. Němci se původně snažili určitým způsobem hospodařit vlastními silami na nově získaných zemědělských pozemcích, toto však nezvládali a pokusili se půdu pronajmout obyvatelům okolních obcí. Ani tento krok nebyl účinný a podle toho po skončení války pole vypadala.

Neblahý vliv německého hospodaření se projevil i na stavu lesů v oblasti střelnice, které byly v průběhu války drancovány pro vojenské účely. Surové dříví se buď vagonovalo a transportovalo po železnici nebo ve velké míře odváželo na pilu do Plumlova a ve formě řeziva posílalo pro stavební a vojenské účely německé mašinerie. Dostatečná pozornost nebyla věnována pěstování lesů a ochraně, což se projevilo v prvních poválečných letech v podobě lesních kalamit způsobených škodlivými činiteli.

Na přestěhovalce, kteří byli vystěhováni v obcích 3b etapy a pracovali pod komandanturou v lesích a na polích, byl vytvářen přirozený nátlak na opuštění obydlí patřících původním, také vystěhovaným obyvatelům. Právě tito se proto vraceli do svých pobořených a neopravených domovů již koncem května a počátkem června 1945. Se střídavými úspěchy se setkaly úřední vyhlášky sdělující, že je ve veřejném zájmu, aby vystěhovalci zůstali zatím na svých místech.

V souvislosti s přestěhováním do původních bydlišť se nabízela řešení dalších problémů, která, jak se později ukáže, budou mít dlouhodobější charakter. V první řadě to byla otázka vlastnických práv k nemovitostem na území střelnice. Podpisem trhových smluv, byť nedobrovolným, a přijetím kupních cen byla stále majitelem právoplatně zapsaným „Deutsches Reich“ a původní obyvatelé měli v rukách pouze utržené peníze.. Jednoznačným pokynem k řešení tohoto problému byl 19. května 1945 vydaný dekret prezidenta republiky číslo 5 Sb. zákonů, kde bylo jednoznačně stanoveno, že: *„jakékoliv majetkové převody a jakékoli majetkově-právní jednání jsou neplatná, pokud byla uzavřena po 29. září 1938 pod tlakem okupace nebo národní, rasové a politické perzekuce.“*⁶⁶ Praktické dovedení aplikace tohoto dekretu, tedy provedení restitucí a knihovního pořádku si vyžádalo delší čas.

Při hodnocení stavu obcí Vyškovské střelnice se vyskytl mimo jiné názor, aby některé obce nebyly obnovovány a obyvatelstvo bylo přemístěno do opuštěných vesnic v bývalých Sudetech na severní Moravě. Dokonce se tyto německé obce měly přejmenovat po opuštěných drahanských vesnicích s přídomkem „Nový“. Tento záměr se na vrcholných orgánech lidosprávy a na celostátní úrovni neujal a nebyl akceptován ani některými dotčenými obyvateli. Přesto přesídlencům, kteří měli svá obydlí totálně zničená nebo nevhodná k opravě, nezbylo nic jiného, než se usadit v uvolněných domech na Šumpersku. Repatriční úřad a Okresní národní výbor v Prostějově, v jejichž obvodu bylo nejvíce stavebně poškozených obcí, zajistil nové ubytovací kapacity v Německé (Horní) Libině na Šumpersku a v Moravské Libině. Do těchto obcí přesídlilo celkem 250 rodin z nejvíce postižených obcí Dražanska. Ostatní okresní úřady v působnosti bývalé německé vojenské střelnice - Vyškov a Boskovice - řešily tento problém doporučením stěhovat se do prázdných domů po Němcích. Nejvíce rodin z Vyškovska - 165 - odešlo na území bývalého německého ostrůvku na Vyškovsku, do německého ostrůvku na Olomoucku 25 rodin, do bývalého brněnského německého ostrůvku 20 rodin a do okresu Moravská Třebová 15 rodin.⁶⁷

Nicméně i v nových působištích se u některých přestěhovalců z Dražanska vyskytly potíže. V Pamětní knize Hartmanic se dočteme: *„Velmi mnozí nemohli se pro*

⁶⁶) SOKA Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna, MNV Zelená Hora, karton č. 1, inv. č. 69. Věci repatriantů 1945 – 1949.

⁶⁷) SOKA Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna, MNV Rychtářov, karton č. 1, inv. č. 11. Válečné škody. Obnova.

úplné zničení příbytků doma usadit. Byli posláni na Severní Moravu, kde měli obsadit vesnice po vystěhovaných Němcích. Poslechli. Usadili se. Začali hospodařit na rolnických a domkařských usedlostech a živnostenských dílnách. Svědomitě pracovali a těšili se z nového domova, těšili se, že zase budou mít svoje, až jim úřady dají nové majetky do vlastnictví. Nebylo však dopřáno klidu těmto přestěhovalcům. Přišli a přicházejí partyzáni, volyňští Češi, příslušníci zahraničních armád československých, navrátilci z koncentračních táborů aj. Vybírají si tytéž usedlosti a dílny, které jsou již obsazeny našimi ubohými vystěhovalci. Nic nedbá se toho, že náš ubohý vystěhovalec už několik měsíců pracuje, aby dal do pořádku přidělený mu bývalý německý majetek, musí z toho majetku ven! Uprostřed tuhé zimy vyházejí mu jeho svršky na ulic a on hledat si musí byt nový. Začasté takový ubožák se vrací do své domovské obce, aby si upravil koutek ve svém bývalém, Němci zničeném majetku.“⁶⁸

Přestěhovalci – osídlenci z Drahanska, kteří se usadili v pohraničí, vlastnili i nadále ve svých původních bydlištích nemovitosti a měli s nimi tudíž dispoziční právo. Svůj majetek na Drahansku mohli nabídnout Fondu národní obnovy (dále FNO). Na nově získaném majetku – pokud jim byl v rámci národní správy svěřen – museli od 1. ledna 1946 platit nájemné, které bylo zvýhodněno a činilo pouze 25% částky platby nájemného z vnitrozemí. Dále byl osídlencům uhrazen příspěvek na stěhovací náklady formou tak zvaného osídlovacího příspěvku ve výši 2 400 Kčs pro majitele, 1300 Kčs pro manželku a 800 Kčs na dítě.⁶⁹ Všichni přestěhovalci, zejména ti, kteří osídlili pohraničí, velmi těžce nesli, že v žádném zákonném předpisu až do konce roku 1946 nebylo přiznáno přestěhovalcům z vojenských cvičišť rigorózně přednostní právo při nabývání nepřátelského majetku.

Základním dokumentem upravujícím možnosti přesídlení obyvatel Drahanska, jejichž obydli byla za okupace zničena nebo těžce poškozena, byl dekret prezidenta republiky č. 28 Sb. ze dne 20. července 1945 o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci. Již 10. května 1945 posílá ONV Vyškov přípis všem místním národním výborům ve věci kolonizace německého ostrůvku. Podle tohoto přípisu mohli si přestěhovalci z území bývalého vojenského cvičiště podat přihlášky o přidělení zemědělských usedlostí

⁶⁸) Pamětní kniha Hartmanic, uložena v SOKA Prostějov, s. 125.

⁶⁹) Burget, A.: K problematice poválečné obnovy Vyškovské střešnice. In: Vědecké práce národního zemědělského muzea–29–1991–992, s. 246

na německém ostrůvku u Vyškova. Stejně tak se mohli o majetek po Němcích ucházet i jiní zájemci, pokud byli na svém majetku poškozeni za německé okupace nebo válečnými událostmi.⁷⁰ Dne 11. května 1945 vydává ONV Vyškov pokyn pro zajištění dobytka a veškerého hospodářského nářadí na německém majetku. Dne 15. května 1945 byli všichni němečtí majitelé zemědělských a jiných usedlostí vyhláškou ONV Vyškov upozorněni na povinnost dalšího vedení a obhospodařování majetku s péčí řádných hospodářů do doby, než bude definitivně rozhodnuto. Po dohodě rolnických komisí a ONV Byli na jednotlivé nemovitosti ustanoveni národní správci a pro obce dozorcí nad národní správou. Převzetí národní správy bylo prováděno protokolárně, součástí byl i slib národních správců.⁷¹

Pohyb přestěhovalců Drahanska nebyl ukončen v roce 1945. Někteří jednotlivci nebo rodiny se vraceli prakticky až do konce 40. let. Do obcí však začala stále častěji chodit potvrzení, že už nebudou trvat na opětovném osídlení své nemovitosti. Tím se uvolnil prostor pro další nakládání s tímto majetkem.

Rozhodujícím momentem značného poklesu obyvatel v některých obcích byla především míra poškození obce. Všechny obce, u kterých došlo k výraznému poklesu počtu obyvatel, byly v průběhu okupace velmi poškozeny vojenským výcvikem německých vojsk nebo závěrečnými válečnými operacemi. Jednalo se zejména o obce Zelená Hora, Rychtářov, Krásensko, Otínoves, Hartmanice a Bousín. Další vliv poklesu obyvatel lze spatřit v odchodu do pohraničních obcí.

⁷⁰) SOkA Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna, ONV Vyškov V5, inv. č. 245, karton 131.

⁷¹) Tamtéž.

V níže uvedené tabulce lze zjistit dopad přestěhování obyvatel obcí na Drahansku ve vybraných časových obdobích⁷²:

Lokalita	etapa	obyvatelé	okres	obyvatelé	okres	obyvatelé
		1930		1949		1950
Rychtářov	1a	757	Vyškov	450	Vyškov	475
Lhota	1a	539	Vyškov	377	Vyškov	307
Pařezovice	1a	218	Vyškov	0	Vyškov	73
Radslavice	1b	598	Vyškov	429	Vyškov	415
Radslavičky	1b	231	Vyškov	146	Vyškov	129
Zelená Hora	1b	480	Vyškov	269	Vyškov	259
Podivice	1b	406	Vyškov	241	Vyškov	234
Studnice	2	811	Vyškov	636	Vyškov	590
Odrůvky	2	198	Vyškov	0	Vyškov	126
Otinoves	2	1138	Prostějov	473	Prostějov	517
Hartmanice (Niva)	2	920	Prostějov	352	Prostějov	384
Nové Sady	3a	256	Vyškov	246	Vyškov	145
Březina	3a	160	Vyškov	0	Vyškov	126
Drahany	3a	990	Prostějov	794	Prostějov	799
Bousín	3a	300	Prostějov	165	Prostějov	178
Repechy	3a	278	Boskovice	105	Boskovice	108
Rozstání	3a	1049	Prostějov	1056	Prostějov	1089
Lipovec	3b	1078	Boskovice	1058	Blansko	981
Marianín	3b	132	Boskovice	0	Blansko	108
Molenburk(Vysočany)	3b	529	Boskovice	516	Blansko	524
Kulířov	3b	602	Boskovice	389	Blansko	387
Kotvrdovice	3b	859	Boskovice	844	Blansko	848
Krásensko	3b	691	Vyškov	328	Vyškov	344
Baldovec	3b	234	Prostějov	0	Prostějov	0
Podomí	3b	548	Vyškov	484	Vyškov	493

⁷²) Zdroj: Český statistický úřad Olomouc.

V. Poválečná obnova

1. Počátky obnovy

Ve znovu osídlovaných obcích se pomalu začal rozvíjet nový, svobodný život. V podzimních měsících roku 1945 byly ustanovovány prozatímní místní národní výbory zejména s cílem jednotně řešit problémy obcí. Jednotnost postupu bylo však nutno řídit z vyšší úrovně, minimálně okresní. Organizování pomoci přestěhovalcům se ujal Zemský národní výbor v Brně, který zřídil 29. května 1945 zvláštní oddělení řešící problémy přestěhovalců. Také samotní přestěhovalci vyjádřili vlastní aktivitu při řešení překážek a potíží vytvořením Svazu přestěhovalců Vyškovské střelnice.

V rámci okresů byly zřízeny v srpnu okresní přestěhovalecké komise, ve kterých byli zastoupeni zástupci všech vystěhovaných obcí. Předsedy okresních přestěhovaleckých komisí byli jmenováni:

Martin Gryc, řídící učitel v Ruprechtově č. 198, za okres Vyškov

Jan Hudec z Rozstání č. 18, za okres Prostějov

Bohumil Štelcl ze Senetářova č. 14, za okres Boskovice.

Později byla jmenována Ústřední komise přestěhovalců Vyškovské střelnice se sídlem v Ruprechtově, předsedou byl jmenován Martin Gryc a jednatelem Pavel Martinásek.

V dubnu 1946 se o zapojení do práce a rozhodování komise přihlásili i zástupci osídlenců ze Šumperska a Šternberska. V prvním případě byl zastupováním pověřen Josef Wágner, za Šternbersko jednali Ladislav Bouda a Metoděj Pořízka, předseda MNV v Moravské Libině.⁷³ Přestěhovalecké komise sehrály významnou roli při řešení otázek finančních, hospodářských, válečných škod, zemědělské a stavební obnovy. V témže měsíci se do záležitostí přestěhovalců intenzivně zapojila také Úřadovna ministerstva ochrany práce a sociální péče v Brně, vedená dr. A. Nováčkem. Od této doby byla otázka přestěhovalců řešena přímo v úřadovnách Zemského národního výboru, oblastní úřadovně Jednotného svazu českých zemědělců (dále JSČZ) i na příslušných ministerstvech v Praze. Organizace JSČZ byly zakládány i v některých obcích a předmětem jejich činnosti bylo zejména řešení zemědělských otázek.⁷⁴

⁷³) Osobní poznámky Martina Gryce, předsedy Ústřední přestěhovalecké komise.

⁷⁴) Martinásek, P.: Paměti obce Rychtářova. Dokument o vystěhování a znovuosídlení obce. Rychtářov 1970, s. 52.

Negativní dopad na zabydlující se přestěhovalce měla úprava měny k 15. listopadu 1945. Velký oběh peněz z doby okupace – platily české i slovenské koruny a dokonce i říšské marky - přinutil vládu k rázným měnovým opatřením. K uvedenému datu musel každý občan vlastníci finanční jmění podat přihlášku vkladů. Z majetku nad 400 000 Kčs se platila dávka z majetku. Z vkladů dostala každá osoba k uvolnění 500,- Kčs nové měny. Všechny vklady se staly tím dnem vázanými. Koupěschopnost převyšovala nabídku zboží, proto bylo nutno zachovat přidělové hospodářství. Nadále bujel černý trh. Mzdy a platy byly povýšeny na trojnásobek z roku 1939. Ve vyjimečných případech povolovala Národní banka uvolňování vkladů - na likvidaci válečných škod a nákup dobytka, osobám bez příjmů, starým osobám nad 65 let na výživu nebo léčení, studujícím a novomanželům. Přestěhovalci, kteří měli peněžní prostředky za vykoupené nemovitosti na vkladních knížkách, měli svázané ruce. Nebylo prostředků na opravy, nákup dobytka, strojů a na jiné důležité potřeby. Již v prosinci žádali občané Rozstání o uvolnění vázaných vkladů nebo o eventuální převzetí úroků z úvěrů státem, které by byli nuceni uzavřít v případě zamítavého stanoviska.⁷⁵ I když okamžitě požádali o uvolnění vkladů, bylo vyřizování zdlouhavé a protáhlo se až do roku 1946. Při každém čerpání nad 5 000 Kčs musel žadatel uvádět celkový stav – zůstatek vázaného vkladu. Způsob naložení s vyčerpanou částkou musel být řádně dokladován účetními doklady, např. fakturami za materiál nebo služby. K 16. květnu 1946 byly uvolněny vázané vklady ve výši 8 571 000 Kčs.⁷⁶

Lístkový systém jako nástroj přidělového systému, který byl zaveden Němci již 1. září 1939 zůstal nadále zachován. Jednalo se o potravinové lístky na chléb, mouku, cukr, maso, tuky, z průmyslového zboží na mýdlo, textil a obuv a některé další. Na doplnění je třeba dodat, že přetrvaly až do 1. června 1953 a ČSR byla posledním státem v Evropě, ve kterém byly zrušeny. Teprve potom byly nahrazeny státem garantovanými maloobchodními cenami.

Ihned po nastěhování do domovských obcí ujaly se řízení věcí veřejných místní národní výbory. Většina jich vznikla v měsíci červnu 1945, některé byly ustanoveny opakovaně v dalších měsících. V první fázi se řešily problémy spojené s umístěním úřadoven zejména v hodně poškozených obcích, vnitřním vybavením a finančním

⁷⁵) SOkA Prostějov, fond MNV Rozstání, karton 17, inv. č. 159. Péče o přestěhovalce z Vyškovské střelnice.

⁷⁶) MZA Brno, fond B 328, k. 27. Přesídlovací kancelář ve Vyškově.

zajištěním běžného provozu. Významným úkolem národních výborů bylo zajistit výuku v místních školách tak, aby zdržení výuky bylo minimální. I když v některých případech byly školní budovy okupační činností poškozeny, vyučování započalo i při probíhajících řemeslných pracích. Tak v Lipovci začala výuka 1. září, v Rychtářově 10. září, v Drahanech 15. září měšťanské škola a o čtrnáct dní později obecná škola, ale v Hartmanicích, velmi poškozené obci, až 1. listopadu a v Nových Sadech dokonce až 4. února 1946 v bytě řídícího učitele Ladislava Pospíšila. Dalšími významnými úkoly, které nesnesly odkladu, bylo zajištění oprav obecních budov a staveb, komunikací a řešení problematiky zásobování obcí.

Současně s orgány lidosprávy znovu zahájily činnost různé společenské organizace, které během války nemohly svoje poslání naplňovat. Jednalo se především o Sbor dobrovolných hasičů a Sokol. Vznikaly však i organizace nové, např. v Drahanech a v Lipovci Svaz československé mládeže nebo Svaz československo-sovětského přátelství v Drahanech. Svou činnost obnovily také politické strany.

K rychlému odstraňování problémů přestěhovalců byla svolána na 20. září 1945 porada zúčastněných činitelů na Zemský národní výbor v Brně v péči Ústředny repatriačního odboru MOPSP Brno. Jednalo se o sjednocení a organizaci péče o přestěhovalce. Z jejího jednání byla formulována rezoluce, ve které se přestěhovalci z bývalé Vyškovské střelnice dožadovali svých spravedlivých požadavků a zároveň požadovali po vládních činitelích zvýšenou pozornost při řešení všech problémů. Rezoluce byla zaslána nejvyšším vládním místům, ministerstvům, Zemskému národnímu výboru v Brně a všem okresním národním výborům na Moravě. V jejím textu se uvádělo:

5 000 českých rodin s 25 000 rodinnými příslušníky bylo za okupace vystěhováno z 33 obcí a osad okresu boskovického, prostějovského a vyškovského. Přestěhovalci se chtějí co nejdříve zapojit do hospodářského života a vrátit se do svých domovů, které však jsou z velké části zničeny a zpustošeny.

Vzhledem k tomu žádají:

1/ jmenování zvláštních spojovacích úředníků u ministerstva dopravy, financí, národní obrany, výživy a zemědělství, kteří by byli zmocněni pro svůj rezort k závaznému jednání s repatriačním odborem ministerstva ochrany práce a sociální péče

v záležitostech týkajících se přestěhovalců z rozšířených vojenských cvičišť v Čechách a na Moravě,

2/ náhradu a likvidaci škod, jež vznikly obcím a přestěhovalcům za okupace, v důsledku vyklizení, pro účely vojenských cvičišť,

3/ provedení knihovního pořádku ohledně nemovitostí, vykoupených bývalou říšskou německou vojenskou správou,

4/ dostatečné množství dopravních motorových vozidel a pohonných hmot pro převoz svršků a dovoz stavebního materiálu přestěhovalcům – repatriantům,

5/ při rozdělování a osídlování německého a nepřátelského majetku rovnoprávnost přestěhovalců, kteří se nemohou vrátit do svých domovů s osobami, které se zasloužily v národně osvobozovacím boji,

6/ zřízení samostatného kontingentu pro zpustošené obce vojenských cvičišť a urychlené přidělení potřebného stavebního materiálu přestěhovalcům (skla, dřeva, železa, cihel, tašek, cementu atd.),

7/ podporu zemědělské výroby ve vyklizených obcích zvýšenými přiděly živého a mrtvého zemědělského inventáře, osiva, umělých hnojiv a zřízením traktorových stanic apod.,

8/ obnovení elektrizace obcí pro účely zemědělské, průmyslové a osvětlovací

9/ vybudování pravidelných dopravních spojů vyklizených obcí s okresními středisky, podle skutečné potřeby přestěhovalců.

Požadavky přestěhovalců, pokud spadají do jednotlivých ministerských rezortů, byly již anebo budou předloženy ministerstvům zvláštním podáním. Přestěhovalci z prostoru Vyškovské střelnice očekávají od vládních a politických činitelů urychlenou pomoc, aby se mohli co nejdříve zapojit do hospodářského života a to buď ve svých původních bydlištích, pokud se zachovaly v obyvatelném stavu, anebo na německém a nepřátelském majetku v rámci osídlovací akce.⁷⁷

Z hlediska zaměstnanosti a zajištění výživy bylo pro obce Dražanska řešení zemědělských otázek. V první řadě bylo nutné znovu obdělávat a zúrodnit veškerou půdu, která byla zaplevelená, místy osetá travinami a několik roků ležela ladem. To si vyžádalo značné pracovní úsilí, zvláště v situaci, kdy byl naprostý nedostatek zemědělských strojů, zabavených za okupace. Kritická situace byla v živočišné výrobě,

⁷⁷) SOKA Prostějov, MNV Rozstání, karton 17, inv. č. 159. Péče o přestěhovalce z obcí Vyškovské střelnice.

poněvadž byl velký nedostatek dobytka. Opatřit si dobytek a stroje si většina přestěhovalců nemohla, protože neměla dostatek finančních prostředků a navíc jak strojů, tak dobytka byl v poválečné době nedostatek. Z tohoto důvodu Úřadovna repatriačního odboru MOPSP zahájila na podzim roku 1945 rozsáhlá šetření v blízkém i širším okolí, kam byl zavléčen živý a mrtvý inventář během okupace. Šetření odhalilo jeho zavléčení vesměs do působnosti tehdejší Moravské zemědělské společnosti v Brně a v Olomouci. Celkem bylo zabaveno asi 1100 kusů hospodářských strojů, z nichž přes 400 kusů sešrotovaly továrny na válečný materiál. Přes 670 strojů se dostalo na statky německých kolonistů z Besarábie a kolem 50 strojů na Benešovsko. Pokud se týká hospodářského zvířectva, podařilo se zajistit a předat přestěhovalcům Vyškovské střelnice asi 1660 kusů dobytka, což příznivě ovlivnilo obnovu zemědělské výroby.⁷⁸

Obnovu zemědělského hospodaření a zvláště rostlinné výroby komplikovaly také problémy v pozemkové držbě. Velkoplošné rozorání polí a luk v teritoriu Vyškovské střelnice, případné odstranění hraničních kamenů a označení v mnoha místech ztížily identifikaci pozemků.

V této fázi zemědělci pochopili nutnost spojit své síly a řešit problémy účelnou mechanizací vytvořením strojních družstev. Strojní družstva byla ustavena v obcích Krásensko, Lhota, Nové Sady, Opatovice, Podivice, Rychtářov, Ruprechtov, Studnice, Kulířov, Molenburk, Senetářov, Drahany, Hartmanice, Otínoves, Rozstání, Podomí a Odrůvky. Velkou zásluhu na založení družstev nutno přičíst Ústřední přestěhovalecké komisi Vyškovské střelnice, která tento krok iniciovala a koordinovala. Díky rychlému řízení na ministerstvu zemědělství obdržela všechna družstva traktory s orným nářadím, pomocí nichž bylo zajištěno obdělání veškeré půdy v oblasti střelnice. Traktory Farmal americké produkce byly dodány z akce UNRRA a financování bylo řešeno dílem vlastními prostředky družstev, jednak příspěvky ministerstva zemědělství. Příznivou roli sehrály i místní skupiny Jednotného svazu českých zemědělců, zejména v zajišťování zemědělských strojů. JSČZ byl mimo jiné na konci roku nositelem úkolu rozdělování podpor pro stavbu silážních jam a močůvkových jímek.

⁷⁸) Burget, A.; K problematice poválečné obnovy Vyškovské střelnice. In: Vědecké práce národního zemědělského muzea–29–1991–1992, s. 242-243.

Dne 18. září 1945 byli cestou místních národních výborů přestěhovalci vyzváni, aby podali přihlášky válečných škod⁷⁹ podle dekretu prezidenta republiky ze dne 31. srpna 1945, číslo 54 Sb. zákonů a nařízení. Pro metodickou pomoc při sestavování a včasné předložení žádostí vyslala úřadovna repatriačního odboru do obcí úředníky. Vyplněné přihlášky se po kontrole, provedené na místním národním výboru, předkládaly na předepsaných formulářích okresnímu národnímu výboru v termínu do 26. září 1945.⁸⁰ Je třeba konstatovat, že zejména v metodice finančních náhrad panovaly různé výklady ve zjišťování škod formou odhadních cen a cen pořizovacích. Pro první etapu bylo pro odhad škod použito informativní oceňování pomocí pořizovacích cen k 8. září 1945. Komise jmenovaná národním výborem zkoumala následující škody:

- poškození šatstva a bytového zařízení stěhováním
- škody způsobené nuceným odprodejem živého inventáře před vystěhováním uplatňované ve formě cenového rozdílu
- škody na mrtvém inventáři (stroje a nářadí) vzniklé poškozením při stěhováním a nedostatečným uskladněním na novém bydlišti
- škody na obytných a hospodářských objektech
- škody na jiných nemovitostech (zejména na polích, lukách, zahradách)
- škody jiné, jako ušlý zisk z polí, stěhovací náklady, nájemné v novém bytě, úprava nového bytu, otázky výměnkářů, léčebné výlohy apod.).⁸¹

Jednání o náhradách škod představovalo důležité řízení nejen v jejich vyčíslení, ale také ve vyřešení otázek vrácení kupních cen zaplacených německými orgány za majetek, který byl přestěhovalcům odňat. První moravská spořitelna oznámila přestěhovalcům, že kupní ceny za vykoupený majetek musí být vráceny spořitelně. Předsednictvo svazu přestěhovalců odmítlo kategoricky tento způsob řešení a zdůraznilo stanovisko přestěhovalců, kteří žádali okamžitou podporu a použití kupních cen k náhradě všech škod vzniklých vyklizením obcí.⁸² Státní pozemkový úřad (dále SPÚ) zaujal stanovisko, že náhrada škod by měla být v první řadě uhrazena z kupních cen, případně z vyvlastňovacích náhrad. Tyto obnosy byly podle dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb. zabaveny státem a měly být podle právního stavu celé

⁷⁹ Viz příloha č. 11.

⁸⁰) SOKA Prostějov, fond MNV Rozstání, karton 17, inv. č. 159. Péče o přestěhovalce z obcí Vyškovské střelnice.

⁸¹) SOKA Prostějov, fond MNV Otínoves, karton 5, inv. č. 75. Záležitosti Vyškovské střelnice.

⁸²) SOKA Prostějov, fond MNV Rozstání, karton 17, inv. č. 159. Péče o přestěhovalce z obcí Dražanské střelnice.

vráceny. Protože přestěhovalci – vlastníci nemovitostí - utrpěli značné škody, vydal SPÚ rozhodnutí, že částky potřebné k odstranění škod si mohou poškození vlastníci zadržet až do doby konečného vyúčtování. Výhodné pro přestěhovalce bylo vrácení těchto náhrad ve formě vázaných vkladů, protože po jejich převedení na stát jich bylo možno použít ve prospěch poškozených v nových platidlech. Pokud šlo o uzavřené hypotéky, splacené dle ujednání bývalého pozemkového úřadu Zemědělskou bankou, bylo výhodné pro přestěhovalce, aby převodem svých vkladů ve starých platidlech do 31. prosince 1945 svoje závazky k splacení těchto hypoték vůči Zemědělské bance, tímto způsobem vyrovnali. V tomto případě byly nemovitosti přestěhovalců zbaveny veškerých dluhů a tito si mohli obstarat hypoteční úvěry v nových platidlech.⁸³

Vracení kupních cen, které občané obdrželi od bývalého „Bodenamtu“ se neustále protahovalo a stalo se brzdou následného restitučního procesu. Každý účastník majetkoprávního vypořádání musel při restituci předložit doklad o vrácení příslušných částek.

V končícím roce 1945 se řešila celá řada dalších problémů přestěhovalců ze všech oblastí života obcí. Velké pochopení a iniciativu projevovala Úřadovna repatriačního odboru MOPSP, která reagovala na všechny problémy, shromažďovala požadavky přestěhovalců a aktivně, ve spolupráci s ostatními složkami, se snažila o jejich naplnění. Byly to například problémy se zajištěním spojení obcí s okresními městy, zajištěním dopravních prostředků pro převoz svršků a stavebního materiálu, dodání petroleje pro svícení. V zemědělství byly realizovány přiděly umělých hnojiv a osiv pro první výsev v poválečném období. V Podivicích byla dokonce zorganizována slavnost „Prvního setí“ spojená s odesláním zdravice Okresnímu národnímu výboru ve Vyškově a telegramu prezidentu republiky.⁸⁴

O nedostatku téměř všeho v poválečné době svědčí vyřešení žádosti přestěhovalců o mimořádný přiděl palivového dříví na otop domácností pro blížící se zimu. Úřad pro uhelné hospodářství Čech a Moravy přidělil každé domácnosti postižené oblasti mimořádně 1 prm palivového dříví.⁸⁵ Velký problém byl také se zasklením

⁸³) Burget, Antonín, ; K problematice válečné obnovy Vyškovské střelnice. In: Vědecké práce národního zemědělského muzea–29–1991–1992, s. 245.

⁸⁴) Pamětní kniha Podivice 1940–1959, s. 38-39.

⁸⁵) SOKA Prostějov, MNV Rozstání, karton 17, inv. č. 159. Péče o přestěhovalce z Vyškovské střelnice.

oken válkou rozbitých obydlí. Dodávky skla byly ostře limitovány a pod přidělem. Okna bylo možno zasklít pouze venkovní, vnitřní zůstala prázdná. Pro všechny obce bývalé střelnice na okrese Prostějov bylo pro měsíce listopad a prosinec 1945 k dispozici pouze 9 000 m² tabulového skla. V průběhu měsíce září a října 1945 uskutečnila se v obcích po provedení průzkumu potřeby také bezpečnostní a zdravotní opatření, spočívající ve vyčištění závadných studní a vyvápnění všech potřebných, zejména znečištěných prostor.⁸⁶

Vedle přetrvávajících potíží se začaly objevovat i příznivé zprávy. Zasluhou zemského národního výboru bylo dosaženo odepsání daní pro přestěhovalce za rok 1945 a ze zemského fondu dotováno obecní hospodářství tak, že žádný národní výbor neměl na začátku roku 1946 dluh. Stejně tak úspěšně byla vyřízena snaha o vymáhání daňových povinností domovních a pozemkových za léta 1942–1943, kde poplatníkům z řad přestěhovalců hrozily exekuce, i když byli za okupace vystěhováni. Daňová povinnost za dobu okupace nebyla již předepisována vystěhovalcům, ale k tíži Německé Říše, kde později zůstala jako nedoplatek. Toto stanovisko, sdělené Úřadovně repatriačního odboru MOPSP zemským finančním ředitelstvím dne 19. října 1946, definitivně potvrdilo, že vystěhovalci nemají žádných nedoplatků na daních a odvrátilo nebezpečí exekucí.⁸⁷

Prostřednictvím Úřadovny repatriačního odboru MOPSP byly poskytnuty koncem roku 1945 a počátkem roku 1946 sociálně potřebným přestěhovalcům z Vyškovska, kteří bez vlastní viny upadli v důsledku stěhování či válečných událostí do přechodné finanční tísně, mimořádné jednorázové podpory až do výše 1500 Kčs, podle počtu příslušníků rodiny. Garantem oprávněnosti a potřebnosti podpory byly místní národní výbory.⁸⁸

Limitujícím problémem v obnovení standardního života obcí bylo zajištění funkční elektrifikace, která byla v řadě obcí zcela zničena. Jednalo se jak o primární, tak i o sekundární instalaci a příslušné elektrické vybavení. Kompletně byla rozvodná síť odstraněna v Bousíně, Drahaněch, Hartmanicích, Marianíně, Nových Sadech,

⁸⁶ SOkA Prostějov, MNV Rozstání, karton 17, inv. č. 159. Péče o přestěhovalce z Vyškovské střelnice.

⁸⁷) Osobní poznámky Martina Gryce, předsedy Ústřední přestěhovalecké komise

⁸⁸) SOkA Prostějov, fond MNV Rozstání, karton 17, inv. č. 159. Péče o přestěhovalce Vyškovské střelnice.

Odrůvkách, Pařezovicích, Rychtářově a Studnicích. Velké škody byly také v Kulířově, Krásensku a Baldovci. Postup prací podstatně ovlivňoval nedostatek elektromateriálu i některé organizační spory mezi Úřadovnou repatriačního odboru MOPSP a Západomoravskými elektrárnami. Teprve finanční dotace 500 000 Kčs na úhradu nákladů elektrifikace zajistila zahájení prací. Do konce roku 1945 byly na elektrickou síť zapojeny obce Lhota a Pařezovice. Práce pokračovaly a 3. dubna 1946 byly připojeny Podivice⁸⁹, 17. dubna 1946 Hartmanice.⁹⁰

K nejzávažnějším problémům obcí patřila likvidace válečných škod na obecních i soukromých stavbách. Z původního počtu 4041 domů jich téměř 800 nebylo schopno obývání a ostatní byly více či méně poškozeny.⁹¹ Pro zajištění funkčnosti lidosprávy a školství bylo jen v průběhu roku 1946 v Bousíně vynaloženo na opravách 50 000 Kčs, v Drahaněch 512 348 Kčs, v Hartmanicích 54 445 Kčs, v Otínovsi 702 878 Kčs a v Rozstání 213 626 Kčs.⁹² Náklady na okamžitá opatření k odstranění škod na nemovitostech k 31. prosinci 1945 činily v obcích bývalé střelnice okresu Prostějov 3 600 000 Kčs při celkovém odhadu ve výši 24 000 000 Kčs.⁹³

Vážným problémem byly údržby a rekonstrukce obecního majetku a s tím spojené financování. Aby mohly obce účelně využít zálohy na škody, měly být zpracovány směrné plány obcí, které měly stanovit nákladovost a důležitost stavebních akcí a tím i postup stavebních prací. Z iniciativy Zemského národního výboru v Brně probíhaly také práce na záležitostech pozemkových. ZNV pověřil Ing. arch. Putnu z Prostějova, aby pro obce Bousín, Drahaný, Hartmanice, Otínoves a Rozstání vypracoval základní upravovací (regulační) plány v měřítku 1 : 2 880. Jednalo se prakticky o nové katastrální plány. Úřadovna repatriačního odboru velmi obtížně zajišťovala financování těchto akcí. Ing. arch. Putna, vědom si tíživé finanční situace, doporučil obcím, aby prostřednictvím Úřadovny repatriačního odboru MOPSP požádaly o zprostředkování obdobné podpory, jako měly obce ve vojenských újezdech

⁸⁹) Pamětní kniha Podivice 1940-1959, uložena v SOkA Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna, s. 46.

⁹⁰) Pamětní kniha Hartmanice, uložena v SOkA Prostějov, s. 120.

⁹¹) Burget, A.: K problematice poválečné obnovy Vyškovské střelnice. In: Vědecké práce Národního zemědělského muzea-29-1991-1992, s. 245.

⁹²) SOkA Prostějov, fond ONV Prostějov, karton 489, inv. č. 489. Výkazy válečných škod v okrese.

⁹³) Tamtéž.

v Čechách. Tím by obcím nevznikly žádné náklady.⁹⁴ Obdobně bylo postupováno i v ostatních okresech bývalé Vyškovské střelnice.

Přes veškeré snahy přestěhovalců i orgánů zřízených pro zajištění pomoci probíhala obnova obcí pomalým tempem. O řešení problémů se začaly zajímat také politické strany. Dne 13. února 1946 podal poslanec za KSČ Ladislav Blaha, malorolník z Ohrozimi, interpelaci na ministra zemědělství Ďuriše jménem celého klubu poslanců této strany. Teprve po podání komunistické interpelace předložily vlastní interpelace ostatní politické strany - lidová a národně socialistická. Dne 14. února 1946 poslanec Blaha referoval o interpelaci v zemědělském výboru Prozatímního Národního shromáždění, pro všechny poslance byla vytištěna sněmovním tiskem pod číslem 163 z 11. února 1946 a následující den rozdána.

O znění tohoto významného dokumentu se významně zasloužil hartmanický rodák Rudolf Bouda, řídící učitel ve výslužbě. V poměrně obsáhlém materiálu se podrobně zmínil o vystěhování obcí Dražanska v letech 1940–1943, o jeho důsledcích a stavu obcí po válce, i o nutnosti přesídlení části obyvatel do jiných oblastí Moravy. Popsal i stávající problémy spojené s obnovou vysídlených obcí. V další části interpelace byly formulovány podrobné požadavky ve formě rezoluce. Její podrobné znění je vhodné uvést:

- 1) *Vystěhovalcům z obvodu vojenské střelnice a vojenského výcvikového tábora u Vyškova na Moravě, kteří se nyní usadili na severní Moravě, buďte dány usedlosti a živnosti, které obhospodařují jako národní správci co nejdříve do vlastnictví. Vždyť jsou to lidé národně spolehliví, kteří byli vlastníky usedlostí a živností v obcích, odkud je Němci vystěhovali. Budiž jim dána jistota, že nebudou nuceni znovu se stěhovat.*
- 2) *Přestěhovalci, kteří se vracejí domů do zpustošených vesnic, potřebují rychle pomoci z veřejných prostředků, a to:*
 - a) *Přidělení stavebních hmot (dříví, železa, cihel, cementu, vápna, krytiny, kování, tabulového skla apod.).*
 - b) *Přidělení topících těles (kamen a sporáků).*
 - c) *Přidělení pracovních kolon k odklizení trosek, k opravě cest, úpravě vodních toků, lávek, mostů, úpravě návsí.*

⁹⁴) SOKA Prostějov, fond MNV Otínoves, inv. č. 78. Válečné škody.

- d) Přidělení motorových vozidel na dovoz stavebního materiálu a odvozu rumišť.*
 - e) Uvolnění vázaných vkladů v patřičné výši na zaplacení stavebního materiálu a práce řemeslníků a na znovuzřízení živnostenských provozoven.*
 - f) Udělení peněžité podpory chudým repatriantům.*
- 3) Všechny školy, jakož i veřejné budovy v postižených obcích byly hrubě poškozeny, obzvláště vybitím oken a dveří a vytrháním podlah. Aby se mohlo vyučovat, opravily obce částečně potřebné třídy. Budiž umožněno obcím provést důkladnou opravu a znovuzřízení učíren a kabinetů vydatnou podporou.*
 - 4) K zorání udupaných, rozježděných, zaplevelených polí budte přiděleny traktorové pluhy ve větším počtu, než-li se stalo dosud. Jinak by nemohly být zorány a upraveny všechny pozemky k setbě a sadbě.*
 - 5) Poškozené drenáže na polích a závlahové zařízení na lukách budte hned z jara 1946 upraveny, zpustlé louky urovnány, důkladně převláčeny a znovu osety a pohnojeny. Potřebné stroje (luční brány a kultivátory) budte přiděleny a současně bud' umožněn nákup umělých hnojiv, travných a jetelových semen.*
 - 6) Ovocné stromy a keře byly zničeny úplně. Je nutno organizovat nákup ovocných stromů a keřů za zlevněnou cenu a vysázet jimi všechna vhodná místa a obnovit ovocné zahrady.*
 - 7) Aby byl umožněn chov dobytka v postižených obcích, budte dodána do obcí plemenná zvířata, obzvláště krávy a býci, po případě vybraný mladý plemenný dobytek. V této souvislosti je potřebí umožnit Rolnické mlékárně v Otínovsi, aby zahájila činnost.*
 - 8) Poplatníci budte do té doby, než-li obnova obcí a jednotlivých hospodářství a živností bude provedena, osvobozeni od daní a přírážek.⁹⁵*

Předložená rezoluce šla přímo do vlády, kde o ní referoval předseda zemědělského výboru poslanec Ing. Kafka přímo ministerskému předsedovi Zdeňku Fierlingerovi. Bylo rozhodnuto o vyslání komise zemědělského výboru přímo na místo, aby prohlédla poškozené obce. Na 4. března 1946 byla svolána na ONV v Prostějově komise za účasti předsedů ONV Prostějov, Vyškov, Boskovice, dále předsedy a členů zemědělského výboru - zástupců politických stran na Moravě, zástupců ZNV v Brně, Úřadovny repatriačního úřadu MOPSP, oblastních úřadoven JSČZ, předsedů MNV a autorů rezoluce. Dne 5. března 1946 navštívila komise obce Bousín, Drahany,

⁹⁵) Pamětní kniha obce Hartmanic, uložena v SOKA Prostějov, s. 126-127.

Hartmanice a Kulířov, které patřily k nejpostiženějším. Tato návštěva byla jedním z podpůrných argumentů, proč původně schválená pomoc pro postižené obce ve výši 5 milionů korun a odvíjející se od zálohovacího dekretu č. 54/1945 Sb. byla vládním nařízením ze dne 6. května 1946 zvýšena do výše 20 milionů Kčs. Rozdělením částky na okresy byl pověřen ZNV v Brně. Jednotlivé místní národní výbory měly zajistit seznamy poškozených osob, které se vrátily nebo se hodlají vrátit. Požadované zálohy přezkušoval MNV. Podmínkou poskytnutí byla státní a národní spolehlivost.⁹⁶

Dne 6. listopadu 1946 byla vydána po dohodě s ministerstvem financí a ostatními zúčastněnými ministry prováděcí směrnice ministra vnitra. Tato směrnice vycházela ze zákona č. 161 Sb. ze dne 18. července 1946 o zálohách na některé válečné škody a škody způsobené mimořádnými poměry. Podle pokynů bylo možno poskytnout zálohu až do 50% zjištěné škody, nejvýše však do částky 50 000 Kčs. Ve zvlášť odůvodněných případech bylo možno poskytnout zálohu až do výše 100 000 Kčs, nikdy však vyšší než 50% zjištěné škody. O poskytování záloh v případě, že škoda nepřevyšovala 200 000 Kčs, rozhodoval příslušný ONV, při vyšších škodách ZNV. K 15. květnu 1946 bylo na zálohách na některé válečné škody a škody způsobené mimořádnými poměry vyplaceno celkem 3 830 000 Kčs, z toho pro jednotlivce 2 480 000 Kčs a pro okamžitá opatření 1 350 000 Kčs.⁹⁷

2. Státem zaručené směnečné úvěry

Vzhledem ke skutečnosti, že přestěhovalci nebyli dosud knihovními vlastníky nemovitostí, nemohli své finanční problémy řešit formou hypoték. Konkrétní pomocí v této situaci bylo poskytnutí státem zaručených směnečných úvěrů podle dekretu prezidenta republiky č. 78/45 Sb. Použití státem zaručených úvěrů bylo možné pouze při respektování následujících zásad:

Úvěry se poskytovaly:

- 1) pouze na výplatu mezd a služebních platů,
- 2) na nákup jarního osiva, krmiva, hnojiva, sadby, surovin, materiálu apod.,
- 3) na nákup živého a mrtvého inventáře,
- 4) na nutné opravy hospodářských a obytných budov,

⁹⁶) MZA Brno, fond B 326, k. 27. Přesídlovací kancelář ve Vyškově.

⁹⁷) Tamtéž.

- 5) na uvedení podniku do provozu u podniků nebo podnikatelů postižených okupací nebo válkou ,
- 6) na převedení podniků z válečného hospodářství na mírové.

Úvěrů tohoto charakteru nesmělo být použito na investiční práce vedoucí k rozšiřování výroby, ke splácení jiných úvěrů nebo starých dluhů. Úvěry byly poskytovány zásadně na podkladě směnky do maximální výše válečných škod uvedených na přihlášce o náhradu podle dekretu číslo 54/1945 Sb. Směnky vystavené na dobu 6 měsíců mohly být prolongovány. Úroková míra byla 3,5 % a ministerstvo financí převzalo státní záruku na tyto úvěry s jejich příslušenstvím. Současně bylo projednáno s ministerstvem ochrany práce a sociální péče, aby se shora uvedeného úvěru byla uhrazena 2% prozatím do konce roku 1946. Žádost o poskytnutí úvěru předkládal žadatel na předepsaném tiskopise potvrzenou MNV a pokud šlo o stavební škody, též technickým oddělením ONV.⁹⁸

Přestěhovalci se obávali placení úroků, pokud by je přestalo splácet MOPSP. Obavy umocnilo zpřísnění zásad poskytování úvěrů nařízením ministerstva financí ze dne 12. února 1947, kdy se snížila horní hranice výše úvěru do poloviny přihlášené škody, maximálně však 300 000 Kčs. Ministerstvo financí si dále vyhrazovalo, aby přestěhovalci před proplacením státem zaručených úvěrů vyjádřili souhlas se zaknihováním zaručené zápůjčky pro případ knihovního zajištění.

Pro rok 1946 bylo od ZNV v Praze poskytnuto pro obce bývalé Vyškovské střelnice 8 milionů Kčs. Tato částka však velmi brzy nestačila a již dne 16. května 1946 bylo na schůzi úvěrové komise projednáno 253 žádostí a požadován úvěr 15 928 835 Kčs. Státní záruku převzalo Ministerstvo financí na částku 13 042 500 Kčs a Ústavem pro péči o přestěhovalce bylo převzato úrokování ve výši 12 108 500 Kčs.⁹⁹ Další částky následovaly a celkově byly pro toto území poskytnuty úvěry ve výši 62 476 211 Kčs. Státní záruka převzata na úvěr ve výši 51 435 500 Kčs a MOPSP převzalo úrokování částky 42 411 500 Kčs¹⁰⁰. Na celkové částce úvěru obcí bývalé Vyškovské střelnice se podílely Rozstání částkou 7 437 000 Kčs, Baldovec 420 000 Kčs, Otínoves 12 397 000

⁹⁸) SOkA Prostějov, fond MNV Rozstání, inv. č. 101, karton 7. Přihlášky válečných škod, prominutí zbytku půjček na obnovu domů zničených ve 2. světové válce.

⁹⁹) MZA Brno, fond B 326, k. 27. Přesídlovací kancelář ve Vyškově.

¹⁰⁰) Burget, A.: c. d., s. 247.

Kčs, Hartmanice 7 542 000 Kčs, Drahaný 2 710 000 Kčs, Bousín 2 253 000 Kčs a Hamry 8 000 Kčs.¹⁰¹ Zbytek připadl na obce okresů Vyškov a Boskovice.

Státem zaručené úvěry převzaly jako finanční instituce Spořitelna Vyškovská, Peněžní ústředí zemědělských družstev v Brně, První moravská spořitelna v Brně a Spořitelna zemského hlavního města v Brně, Městská spořitelna v Prostějově a Zemská banka pro Moravu a Slezsko v Brně. Placení úroků za přestěhovalce bylo dohodnuto do 31. prosince 1950. Od následujícího roku měli si úroky platit sami dlužníci. Do problému se vložil ONV Vyškov, který intervenoval u ministerstva financí a dosáhl zaplacení úroků do konce roku 1951.¹⁰² Úroky jednotlivých přestěhovalců byly hrazeny na základě doporučení místních národních výborů.¹⁰³

3. Důkazní řízení k přihláškám válečných škod

Předpokladem pro výplatu záloh na náhradu škod bylo řádné ocenění škod provedené tzv. smíšenými komisemi při současném důkazním řízení. Složení smíšené komise bylo taxativně dáno směrnicemi ministerstva vnitra. V komisi byli zastoupeni: zástupce okresního národního výboru, zástupce berní správy a odborník jmenovaný ONV. Při důkazním řízení a jednání smíšené komise spolupůsobil též zástupce Úřadovny repatriačního odboru MOPSP, nikoliv však jako člen komise, nýbrž jako informátor ve věcech přestěhovalců. K problematice oceňování škod a důkazního řízení svolal ZNV v Brně na 14. červnu 1946 jednání na ONV Vyškov. Cílem bylo zejména shromáždit podklady pro stanovení jednotné směrnice pro důkazní řízení a ocenění válečných škod. K jednání byli přizváni předseda smíšené komise, zástupce finančního ředitelství, zástupci oddělení ZNV, stavební znalec a znalec zemědělskotechnický. Za příslušné ONV byli přítomni odpovědní členové rady a referenti pro válečné škody, za přestěhovalce předseda Ústřední přestěhovačské komise – Martin Gryc. Součástí porady byla prohlídka některých obcí v oblasti bývalé Vyškovské střelnice.

¹⁰¹) Fond ONV Prostějov, inv. č. 362, , karton 394. Úvěry se státní zárukou pro přestěhovalce z Vyškovské střelnice.

¹⁰²) Martinásek, P.: Paměti obce Rychtářova. Dokument o vystěhování a znovuosídlení obce. Rychtářov 1970, s. 69.

¹⁰³) SOkA Prostějov, fond MNV Rozstání, inv. č. 101, karton 7. Přihlášky válečných škod, prominutí zbytku půjček na obnovu domů zničených ve 2. světové válce.

Zemský národní výbor v Brně uložil jednotlivým okresním národním výborům provádět urychleně důkazní řízení a informativní oceňování podle již vydaných pokynů, v první řadě v obcích nejvíce poškozených (např. ve Vyškovském okrese v Krásensku a Pařezovicích). Pro odhady válečných škod podle zákona o stavební obnově jmenoval oblastní instruktory, pro okres Prostějov a Boskovice Ing. Ducháčka a pro okres Vyškov Ing. Formánka. Zjištění škod podle zákona 86/46 Sb. o stavební obnově mělo sloužit jako podklad pro jednání smíšené komise pro náhradu válečné škody.¹⁰⁴ Pro zrychlení odhadů škod na budovách byl Zemským národním výborem požádán Ing. arch. Julius Beneš z Prostějova a Ing. arch. Robert Bucháček z Prahy.

V důsledku pomalého průběhu oceňovacích prací a důkazního řízení rostla nespokojenost obyvatel postižených obcí. Bez poskytnutí záloh nemohli realizovat obnovu svých obytných a hospodářských budov. Příkladem byla stížnost obyvatel obce Rozstání u příležitosti úředního dne konaného Úřadovnou repatriačního odboru MOPSP v listopadu 1946.¹⁰⁵ Bylo třeba dořešit ještě řadu nevyjasněných metodických problémů týkajících se zejména sjednocení postupu v oblasti náhrad stěhovacích výdajů, spojených s návratem do domovských obcí, stanovení náhrad za zaplevelení pozemků a vysílení půdy, náhrad nájemného (pachtovného) za vlastní pozemky při nájmu od německé správy. Dalšími body bylo uplatňování náhrad za placení nájemného v nových bydlech, znehodnocení pozemků vojenskými vozidly, ztráty výdělku vzniklého přestěhováním, ztráta živého inventáře, ztráta ovocných stromů a ztráta na úrodě.¹⁰⁶ Celková situace v obnově obcí počátkem roku byla stále složitá.

Podle rozhodnutí Ministerstva sociální péče v Praze měla ukončit k 1. červenci 1947 svoji činnost Úřadovna repatriačního odboru ministerstva sociální péče v Brně. Tato instituce neměla za dobu svého trvání žádné výkonné ani finanční prostředky, působila však účinně ve všech oblastech života přestěhovalců od počátku obnovy území bývalé vojenské střelnice svou intervenční a podpůrnou činností. Za dobu svého působení vyřešila tisíce případů týkajících se zejména odstraňování škod způsobených válkou i poválečnými situacemi přestěhovalců. Její činnost byla velmi příznivě hodnocena všemi spolupracujícími složkami a proto byly vyvíjeny snahy o částečné

¹⁰⁴) SOkA Prostějov, fond ONV Prostějov, inv. č. 389, karton 498. Jednání o náhradách válečných škod obcí z území vojenské střelnice.

¹⁰⁵) Tamtéž.

¹⁰⁶) Tamtéž.

prodloužení její činnosti.¹⁰⁷ Nebyly však úspěšné a trvalo se na ministerském rozhodnutí. Zánikem Úřadovny zůstala nedořešena celá řada zásadních otázek týkajících se provedení restitucí, vyúčtování úvěrových akcí, vázaných vkladů a dalších významných akcí. Po 1. červenci 1946 se mohli přestěhovalci se svými záležitostmi obracet na tyto úřady, resp. instituce:

1. Záležitosti obecného, intervenčního apod. druhu:
 - a/ repatriační odbor Ministerstva sociální péče Praha II, Karlovo nám. 18, po dobu jeho trvání
 - b/ koordinační výbor při ZNV v Brně pro obnovu území bývalé vojenské střelnice, Brno, Leninova ul. 68
 - c/ Ústřední přestěhovalecká komise a Svaz přestěhovalců Vyškovské střelnice, Ruprechtov okr. Vyškov
2. Válečné škody dle dekretu č. 54/45 Sb. a zákona č. 161/46 Sb.
Příslušný Okresní národní výbor.
3. Stavební obnova dle zák. č. 86/46 Sb.
 - a/ zmocněnci pro stavební obnovu v jednotlivých obcích
 - b/ předseda zemské komise pro stavební obnovu pro území bývalé Vyškovské střelnice technický rada Ing. Karásek - ONV Brno-venkov, Brno-Bašty 2
 - c/ Zemský národní výbor, odbor XVI, Brno, Leninova ul. 11/13.
4. Uvolnění z vázaných vkladů dle dekretu č. 91/45 Sb.
Národní banka československá, filiálka v Brně, Beethovenova 2.
5. Restituce majetku a majetko - právní vypořádání přestěhovalců dle dekretu č. 5/45 Sb., dekretu č. 30/45 Sb. a dle zákona č. 128/46 Sb.
Ministerstvo zemědělství, IX.odbor–oddělení zemědělských restitucí FNO Praha, Václavské nám.
6. Sociální péče o přestěhovalce
 - a/ Repatriační odbor Ministerstva sociální péče, Praha II, Karlovo nám. 18
 - b/ Příslušný okresní národní výbor.

¹⁰⁷) MZA Brno, fond B 280, karton 1388, inv. č. 682, V / 13a. Vyškovská střelnice.

7. Osídlování přestěhovalců
 - a/ Osídlovací úřad, Praha X, Karlín, ul. Za Invalidovnou
 - b/ Oblastní úřadovny osídlovacích úřadů a FNO v Brně a Olomouci.
8. Záležitosti přestěhovalců postižených německou kolonizační činností
(záležitosti přestěhovalců jejichž nemovitosti byly zajištěny ve prospěch besarabských Němců)
 - a/ FNO – oddělení zemědělských restitucí Praha, Smečky 30
 - b/ Národní správa bývalé Českomoravské zemědělské společnosti v Olomouci, Nešverova ul.1.
9. Úvěry státem zaručené dle dekretu 78/45 Sb.
Ministerstvo financí Praha, Praha II, Letenská 15.

V souvislosti s rozbíhajícím se restitučním řízením se znovu oživila problematika přestěhovalců žijících na severní Moravě, kteří se nevrátili na své majetky a osídlili pohraničí. Jejich zástupci upozornili, že nebyli přizváni ke schůzím přestěhovalců, a tím jim byla vzata možnost hájit své zájmy. Zdůraznili, že se nevzdají svých majetků, které na Dražanskou zanechali, dokud jim majetek, který osídlili, nebude dán do vlastnictví. Požadovali, aby jim byly přidělovány pozemky minimálně ve stejné výměře, jakou zanechali v původních bydlištích.¹⁰⁸

4. Restituční řízení

Jednou z důležitých oblastí obnovy území bývalé Vyškovské střelnice bylo co nejrychlejší provedení restitučního řízení ve smyslu zákona č. 128/46 Sb. Samotná restituce měla dvě části:

- a) knihovní jednání, kdy se příslušnými zápisy provádělo převedení nemovitého majetku z Německé Říše na původní majitele – přestěhovalce,
- b) majetkoprávní vypořádání, které spočívalo ve zjištění vzájemných nároků FNO jako zástupce dosavadního knihovního majitele a nároky bývalého majitele – přestěhovalce.

¹⁰⁸) MZA Brno, fond B 280, karton 1388, inv. č. 682, V / 13a. Vyškovská střelnice.

Vládní usnesení ze dne 9. září 1947 uložilo FNO, aby po dohodě se zúčastněnými stranami zajistil provedení obou částí. Pouze v případech, kdy z důvodů technických nebylo možné provést obě části současně, provedla se přednostně část knihovní. Cílem bylo odčinění křivd spáchaných na přestěhovalcích. Majetkoprávní vypořádání vázlo na absenci směrnic pro oceňování a pro nedostatek personálu – zejména znalců z oboru stavebnictví a zemědělství. Pro zvládnutí náročných úkolů bylo uvažováno s vytvořením 16 komisí, podařilo se jich však sestavit pouze 10.¹⁰⁹ Nutno vidět, že z hlediska rozsahu prací šlo o mimořádně rozsáhlou a složitou ekonomicko-právní operaci. V dotazníkové akci, kterou organizovala Ústřední přestěhovalecká komise k 1. květnu 1947 pro zjištění širšího okruhu podkladů, se při otázce, co obce považují za prioritní řešení, bylo nejčastější odpovědí – provedení knihovního pořádku a restituce vůbec.¹¹⁰

V restitučním řízení bylo třeba řešit také otázky osídlenců, neboť většina z nich byla před vystěhováním majiteli nemovitostí, na které se po válce nevrátili. K tomuto problému bylo zaujato logické stanovisko. Osídlenci museli požádat o provedení restituce, pokud chtěli opuštěný majetek směnit. Dokud nebyla restituce provedena, nebylo možno uvažovat o tom, že je to jejich majetek, protože jim za něj byla vyplacena kupní cena. Přestěhovelec - osídlenec - si však mohl kupní cenu ponechat a nežádat o vrácení majetku.

Přípravné práce pro restituční řízení byly zahájeny již na podzim roku 1946 ve všech obcích. Posledními obcemi na okrese Prostějov, kde byla 1. fáze restitučních prací uskutečněna za přítomnosti úředníků ministerstva zemědělství - IX. odboru, byly obce Rozstání a Baldovec a to dne 10. února 1947.¹¹¹

Nutno vzít v úvahu, že bylo dva roky po válce a přestěhovalci žili právně na cizím majetku. FNO, kterému příslušelo podle dekretu č. 108/45 Sb. a zákona č. 128/46 Sb. provádění restitucí a majetkoprávního vypořádání nároků přestěhovalců, práce dosud nezačal. Restituční řízení začalo provádět ministerstvo zemědělství, bylo však zastaveno, protože proti výmazu knihovního vlastnictví Říše vznesl FNO námitky.

¹⁰⁹) MZA Brno, fond B 280, karton 1388, inv. č. 682, V / 13a. Vyškovská střelnice.

¹¹⁰) Osobní poznámky Martina Gryce, předsedy Ústřední přesídlovací komise v Ruprechtově.

¹¹¹) SOkA Prostějov, fond MNV Rozstání, inv. č. 101, karton 7. Přihlášky válečných škod, prominutí zbytku půjček na obnovu domů zničených ve 2. světové válce.

Přitom sám s restitucemi nezačal. V důsledku velké nespokojenosti přestěhovalci spolu za podpory zúčastněných úřadů posílají rezoluci, kde vyjadřují své požadavky. Ústřední přestěhovalecká komise zaslala rezoluci v 70 výtiscích - od předsednictva vlády - přes kompetentní ministerstva - až po poslanecké kluby. Tato intervence zapůsobila a první výsledky nenechaly na sebe čekat.¹¹²

Dne 1. června 1947 přešel IX. odbor ministerstva zemědělství - skupina D do FNO a byla vytvořena skupina zemědělských restitucí. Této instituci byly svěřeny další kroky restitučního charakteru. Ke konstrukci konečné směrnice své připomínky dodali přestěhovalci a končící Úřadovna repatriační péče MOPSP. Směrnice byly vydány 2. prosince 1947. Fond národní obnovy převedl v pozemkových knihách nemovitosti na původní majitele s dodatkem zákazu zcizení nebo zatížení bez svolení FNO. Dodatek měl omezenou platnost do doby provedení konečného majetkoprávního vypořádání. Zápisy v pozemkových knihách proběhly během několika týdnů přímo v jednotlivých obcích.

Komise pro odhad škod začaly pracovat v únoru 1948. Zvlášť se odhadovaly škody stavební a zvlášť škody zemědělské. Stanovení škod bylo poměrně pracné, formuláře navazující na směrnici rozsáhlé. K projednání majetkoprávního vypořádání vyslal Osídlovací úřad a FNO předem své administrativní a odborné pracovníky, kteří restituční škody zjistili, ocenili a s poškozenými vlastníky projednali. Tam, kde měl FNO vůči restituentovi pohledávky, ať už z důvodů kupních cen, kterou svého času Říše restituentům zaplatila, nebo z důvodu investic a jiného zhodnocení majetku, byla vytvářena snaha o vzájemnou dohodu. Poté byla po jednotlivých obcích svolána smíšená komise, která projednávala majetkoprávní vypořádání nároků vzešlých z neplatnosti převodů nemovitostí na Německou Říši podle zákona č. 128/46 Sb. na místních národních výborech. K jednání byli přizváni zástupci orgánů zabývajících se problematikou přestěhovalců, ovšem pouze s hlasem poradním.¹¹³

Situaci v majetkoprávním vypořádání zkomplikovala od počátku roku 1948 se rozbíhající akce UNRRA, která se zapojila do financování způsobených škod a pomoci postiženým obcím. Vzniklo nebezpečí, že některé příspěvky by mohly být poskytovány

¹¹²) Martinásek, P. : Paměti obce Rychtářova. Rychtářov 1970, s. 63.

¹¹³) SOkA Prostějov, fond MNV Rozstání, inv. č. 101, karton 7. Přihlášky válečných škod, prominutí zbytku půjček na obnovu domů zničených ve II. světové válce.

duplicitně a proto bylo nutno sjednotit pohled na použití tohoto titulu, zejména ve vztahu k poskytnutým zálohám na náhrady za válečné škody. Zemský národní výbor v Brně při souhlasu ministerstva zemědělství vydal dne 17. června pokyn, že příspěvky z akce UNRRA mají ráz veřejných prostředků a mají být podle směrnic ministerstva vnitra od povolených záloh na náhradu škod odečítány.¹¹⁴

Restituční řízení je v Pamětní knize obce Bousína popisováno takto: *“Osídlovací úřad a Fond národní obnovy v Praze II., zemědělská restituce, vyslal do naší obce architekta Františka Štěpánka, stavitele z Prahy, který začal 20. července s odhadováním škod a restitučním řízením. Pan Bohuslav Khol, soudní revident a přidělenec Osídlovacího úřadu a FNO zároveň prováděl knihovně právní restituci a majetkoprávní vypořádání. Všichni bývalí majitelé domů a usedlostí, i ti kteří se nevrátili a jsou v pohraničí, byli k tomuto účelu předvoláni. Veškeré odhadnuté škody na majetku za dobu vystěhování byly pokryty majitelům z okupanty vyplacených peněz a zbytek byl vrácen FNO. Jediná nevýhoda je, že tyto peníze jsou na vázaných vkladech a nemohou být použity ani na nutné opravy domů.”*¹¹⁵

Dne 22. ledna 1949 podává Ústřední komise přestěhovalců Vyškovské střelnice zprávu zainteresovaným okresním národním výborům zprávu, že dnem 30. prosince 1948 ukončil Osídlovací úřad a Fond národní obnovy restituce s majetkoprávním vypořádáním dle zákona 128/46 Sb. v oblasti Vyškovské střelnice k úplné spokojenosti přestěhovalců při současném respektování zájmů státu. Bylo projednáno celkem 5031 případů, kde vyplacená kupní cena činila 476 251 826 Kčs, přiznaná náhrada restitučních škod činila 235 707 009 Kčs, což obnáší 49,5%, a FNO vráceno 240 544 817 Kčs.¹¹⁶

Osídlovací úřad a FNO zaslal ZNV v Brně seznamy restituentů s adresou, výší vyplacené náhrady za vyvlastněný majetek, výší přiznané restituční škody, výší vyplacené resp. odečtené zálohy v řízení o zálohování válečných škod a výší zůstatku ve prospěch FNO. Informativně byly uvedeny hodnoty státem zaručených úvěrů nebo

¹¹⁴) SOkA Prostějov, fond ONV, inv. č. 389, karton 498. Jednání o náhradách válečných škod obcí v území vojenské střelnice.

¹¹⁵) Pamětní kniha obce Bousína, uložena v SOkA Prostějov, s. 148.

¹¹⁶) SOkA Prostějov, fond ONV PV, inv.č. 392, karton 499. Revize a dodatečné šetření o zálohách na náhradu válečných škod.

finančních podpor podle zákona o stavební obnově.¹¹⁷ Tyto údaje byly předmětem „Zápisu o mimosoudní dohodě a majetkoprávním vypořádání nároků podle paragrafů 6 a 7 zák. 128/46 Sb. ve znění zákona č. 78/48 Sb.“, kterou každý restituent podepsal.

5. Akce UNRRA

Akce UNRRA – United Relief and Rehabilitation Administration – v češtině Správa spojených národů pro provoz a obnovu byla založena již v roce 1943 za účelem pomoci státům poškozeným ve 2. světové válce. Pomoc byla poskytována z příspěvků členských států, které nebyly okupovány Němci, případně Japonci. Ve struktuře dodávaného zboží převládaly potraviny a léčiva, důležité byly i dodávky oděvů, spotřebního zboží, strojů a dopravních prostředků. UNRRA byla zrušena v r. 1947 usnesením valného shromáždění OSN na popud USA a Velké Británie.¹¹⁸

Akce UNRRA byla zapojena také na podporu obcí při hospodářské obnově území bývalých vojenských cvičišť. Podle usnesení vlády ze dne 19. prosince 1947 byla na tuto pomoc použitím výtěžků z prodeje zboží v akci UNRRA vyčleněna částka 263 milionů korun. Pro obce Vyškovské střelnice byla stanovena částka 74 089 500 Kčs.¹¹⁹

Směrnice upravující použití prostředků vymezila následující kritéria:

- a) prostředků bylo možno použít sociálně slabým přestěhovalcům, jejichž restituční nároky nebylo možno kompenzovat s protipohledávkou proto, že jim nebyla okupanty vyplacena vyvlastňovací náhrada, nebo nebyly provedeny zlepšovací investice,
- b) na snížení nákladů vynaložených na výstavbu obytných a hospodářských budov osobami, které se na toto území vrátily a vypůjčily si potřebnou částku, přičemž nemohou použít výhod podle zákona 115/1947 Sb., ježto náklady nepřesahuje částku 50 000 Kčs,
- c) na doplnění hospodářských strojů,
- d) na obnovu ovocného stromoví, zničeného okupanty,

¹¹⁷) SOkA Prostějov, fond ONV PV, inv.č. 392, karton 499. Revize a dodatečné šetření o zálohách na náhradu válečných škod.

¹¹⁸) Sommer, K.: UNRRA a Československo. Opava 1993, s. 10.

¹¹⁹) MZA Brno, fond B 280, karton 1388, inv. č. 682, V/13a. Vyškovská střelnice- podpory od UNRRA.

- e) na příspěvek na obecně prospěšná veřejná zařízení, např. kanalizace, vodovody, regulace, komunikace a úpravy veřejného prostranství.

Rozdělení celkové částky na okresy bylo provedeno ministerstvem zemědělství. Návrh na rozdělení podpory pro jednotlivé přestěhovalce a poškozené obce vypracoval okresní národní výbor po vyjádření okresního sdružení Jednotného svazu českých zemědělců, na základě návrhu místního národního výboru a místního sdružení Jednotného svazu českých zemědělců. Při výběru přestěhovalců, určených pro podporu, a při stanovení její výše se přihlíželo k počtu členů rodiny a nezaopatřených dětí, k majetkovým poměrům, k již obdržným podporám a odškodněním. Podpora UNRRA byla směřována především k malým a středním rolníkům. Bylo nařízeno vést přesnou a přehlednou evidenci, zveřejnění poskytnutých podpor na veřejných úředních místech a stanoven systém kontroly. Řádné použití vyplacené podpory potvrzovali přestěhovalci a vyúčtování potvrzovali předsedové národních výborů a složek JSČZ.¹²⁰ Sumarizované požadavky podle okresů byly zasílány ministerstvu zemědělství, které poukázalo příslušné částky jednotlivým přestěhovalcům a obcím.

Finanční objemy prostředků UNRRA na jednotlivé okresy bývalé Vyškovské střelnice byly rozděleny takto:

- okres Boskovice 18 522 375 Kčs
- okres Prostějov 20 374 612 Kčs
- okres Vyškov..... 35 192 513 Kčs.¹²¹

Při rozdělení na jednotlivé obce jako kritérium sloužily katastrální rozlohy obcí, počet obyvatel, přihlášené výše škod a sociální poměry obyvatelstva. Důležitým momentem, pro uplatnění finančních prostředků akce UNRRA, bylo rozhodnutí ministerstva vnitra o jejich použití k uspokojení nároků podle zákona č. 128/46 Sb. Postup při aplikaci určovalo ministerstvo vnitra po dohodě s ministerstvy techniky, zemědělství, spravedlnosti a financí.

Způsob rozdělení přidělených finančních prostředků v obcích byl dále rozpracován na poradě 18. dubna 1948 v Kulířově. Bylo především zdůrazněno

¹²⁰) SOkA Blansko, fond ONV Blansko, inv. č. 1206, karton 125. Hospodářská obnova území bývalých německých vojenských cvičišť – návrh na rozdělení částky obcím a jednotlivcům.

¹²¹) MZA Brno, fond B 280, inv. č. 682, karton 1388, V / 13a. Vyškovská střelnice- podpory od UNRRA.

dodržení stupňů důležitosti podle směrnic ministerstva zemědělství. Bylo dohodnuto, že z celkové částky se vyčlení 20% jako příspěvek na obecně prospěšná veřejná zařízení obce, přičemž by bylo možno z této částky uspokojit v mimořádně odůvodněných případech sociální příspěvek ve výši 1 000 až 3 000 Kčs osobám nemajetným, které nedosáhly na jiné tituly.

K bodu a/ směrnice:

Pokud válečná škoda přestěhovalce činila nejvýše 70 000 Kčs, poskytoval se příspěvek ve výši 100% přiznané válečné škody. Pokud byla škoda v intervalu 70 000 – 100 000 Kčs, náležel příspěvek ve výši 85% zjištěné škody. Při škodách nad 100 000 Kčs se poskytoval příspěvek do výše 75% zjištěné škody. V žádném případě nesměl být příspěvek vyšší než 200 000 Kčs. Pokud nebyly ještě škody uznány smíšenou komisí, vycházelo se z přihlášek škod, které se upravovaly podle místních podmínek.

K bodu b/ směrnice:

Zde se postupovalo podle kritérií směrnice a poskytoval se příspěvek do výše 50 000 Kčs. Vyjímečně bylo možno poskytnout i vyšší částku, a to v případech, kdy přestěhovalec nepoužil žádných jiných výhod zákona o obnově.

Příspěvek mohl být poskytnut pouze osobám, které se vrátily do svého bydliště do 1. dubna 1948 nebo alespoň provedly kroky směřující k návratu (zahájily stavební opravy, podaly žádost o stavební povolení apod.).

K bodu c/ směrnice

Příspěvek podle tohoto bodu byl poskytován malým a středním zemědělcům na nákup hospodářských strojů, které ztratili za okupace a jejichž náhradu uplatnili v přihlášce válečných škod.

K bodu d/ směrnice

Příspěvek bylo možno poskytnout na obnovu ovocného stromoví, jehož zničení bylo uplatněno v přihlášce válečných škod.¹²²

Při poskytování prostředků z akce UNRRA se přihlíželo též ke skutečnostem, jak si zemědělci počínali při plnění kontingentů předepsaných dodávek zemědělských plodin. Vzhledem ke stavu polí po válce a nepřízní počasí museli často pracně zdůvodňovat případná neplnění.

¹²²) SOkA Blansko, fond ONV Blansko, inv. č. 1206, k. 125. Hospodářská obnova území bývalých německých vojenských cvičišť – návrh na rozdělení částky obcím a jednotlivcům.

Z prostředků akce UNRRA byly hrazeny i některé mimořádné akce. Od roku 1946 dlužily obce Vyškovské střelnice Hospodářským družstvům úhrady za nákup osiv, sadby a strojených hnojiv. ZNV v Brně požádal ministerstvo zemědělství o uhrazení dlužné částky. Odpovědí bylo sdělení, že ministerstvo nemá volné finanční prostředky, a proto povoluje vyrovnat dluhy obcí z příspěvků akce UNRRA.¹²³

Ve složité situaci poválečné obnovy použily obce prostředků UNRRA v přiměřené výši i pro nezemědělce. Tuto skutečnost museli zástupci obcí obhájit, neboť nebyla zcela v souladu s platnou směrnicí. Přihlíželo se zejména k nepatrným rozdílům např. mezi malými zemědělci a domkaři, na stejnou míru poškození, na sociální soucítění obyvatel obcí a zabránění vzniku dvou nesmiřitelných táborů. Zdůvodnění podpořily i příslušné orgány JSČZ v obcích, ale i jednotlivé ONV, např. ONV Vyškov svým přípisem ministerstvu zemědělství ze dne 12. července 1948.¹²⁴ Stanovisko podpory i pro nezemědělce podpořila také Ústřední komise přestěhovalců, jejíž předseda, Martin Gryc, osobně intervenoval v této věci ministra zemědělství a varoval před možným rozkošem obyvatel obcí bývalé střelnice.¹²⁵

Prostředky akce UNRRA byly pro obnovu obcí bývalé vojenské střelnice velkým přínosem. Průběh jejich využití komplikoval výrazně přetrvávající nedostatek zejména stavebních materiálů, takže u řady obcí činilo komplikace využít finanční objemy pomoci. Např. v pamětní knize obce Podivíc se uvádí, že v důsledku nedostatku materiálu nebylo možno vyčerpat finanční částku 2 400 000 Kčs, která jim byla přidělena ONV Vyškov a vyčerpáno bylo pouze 1 074 037 Kčs.¹²⁶ V této situaci se sice účelnými přesuny limitů mezi obcemi dařilo zlepšit čerpání, pokud to bylo možné z hlediska struktury použití. Vícenásobné změny rozepsaných limitů obcí jsou toho důkazem. Také uvnitř obcí vznikaly problémy s rozdělením částek pro jednotlivé rodiny, kde vznikl spor, zda částky přidělit na rodinu nebo podle počtu členů v jednotlivých rodinách. Obvykle pak došlo k rozhodnutí, že tyto částky byly převedeny na řešení problémů obecních.¹²⁷

¹²³) SOKA Blansko, fond ONV Blansko, inv. č. 1206, k. 125. Hospodářská obnova území bývalých německých vojenských cvičišť – návrh na rozdělení částky obcím a jednotlivcům.

¹²⁴) Tamtéž

¹²⁵) Osobní poznámky Martina Gryce, předsedy Ústřední přesídlovací komise v Ruprechtově.

¹²⁶) Pamětní kniha obce Podivíc 1940 – 1959, uložena v SOKA Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna, s. 83-84.

¹²⁷) Pamětní kniha obce Bousín, uložena v SOKA Prostějov, 1946 – 1956, s. 148.

Částka 263 milionů Kčs, kterou vláda věnovala na obnovu území bývalých německých vojenských cvičišť v celé republice, nebyla v termínu do 30. června 1951, kdy měla být skončena, vyčerpána. Protože ONV žádaly, aby použití zbývajících finančních prostředků bylo prodlouženo do konce roku 1951, navrhlo ministerstvo zemědělství po dohodě se státním úřadem plánovacím, s ministerstvy vnitra a financí a nejvyšším účetním kontrolním úřadem, aby vláda schválila toto prodloužení. V návrhu byl vysloven argument, že prodloužení bude vhodné zejména s přihlédnutím k probíhajícímu přechodu zemědělské malovýroby k vyšším formám. Vláda tento návrh schválila.

Návrhy na použití zbývajících finančních prostředků příslušných ONV byly přezkoumány a pro jejich usměrnění byly vydány následující pokyny:

- a) V oblasti investiční budou prováděny pouze ty akce, které jsou již zařazeny v prováděcích plánech pětiletého plánu,
- b) rozdělení finančních prostředků na jednotlivé okresy a obce zůstane nezměněno, pouze v případě nevyčerpání u některé obce možno provést přesun na základě schválení ministerstvem zemědělství cestou KNV,
- c) při sestavování návrhů je nutno dávat přednost zařízením pro živočišnou výrobu u JZD (kravíny, vepřiny, teletníky, odchovny) a zařízením požární ochrany (výstavba vodních nádrží a požárních zbrojnic).

Faktury za provedené práce budou po stránce účetní a technické přezkušovat a proplácet příslušné ONV, kontrolu použití po stránce finanční a řádné vyúčtování zajistí Krajský národní výbor (dále KNV) – referát finanční, za spolupráce s odbornými útvary. Výsledné vyúčtování zašle KNV ministerstvu zemědělství po konečném termínu pro akci UNRRA – tj. do 31. prosinci 1951.¹²⁸

Ani tento termín se nepodařilo beze zbytku splnit. Dne 7. prosince 1951 žádá např. ONV v Blansku (dříve Boskovice) cestou KNV v Brně ministerstvo zemědělství o možnost prodloužení čerpání limitu do 1. července 1952 z důvodu dokončení rozestavěnosti družstevního domu v Molenburku a obecního domu v Kulířově. Do celkového dočerpání limitu zbývala obcím k 31. prosinci 1951 částka 789 024 Kčs.

¹²⁸⁾ SOKA Blansko, , fond ONV Blansko , inv. č. 1206, karton 125. Hospodářská obnova území bývalých německých vojenských cvičišť – návrh na rozdělení částky obcím a jednotlivcům.

Směrování prostředků akce UNRRA do zemědělství vytvářelo předpoklady nejen pro konsolidaci, nýbrž i pro rozmach tohoto hlavního odvětví v regionu. Podporou byl již nepřímo vytvářen tlak na zakládání JZD.

Přílišná roztržitost zemědělských hospodářství této oblasti je zřejmá z následujícího vzorku:¹²⁹

Velikostní skupiny	Bousín	Drahany	Hartmanice	Rozstání
Do 2 ha	5	63	30	128
2 - 5 ha	61	32	40	50
5 - 10 ha	6	9	11	20
10 - 20 ha	4	12	3	3

6. Vývoj na počátku padesátých let

K 1. červnu 1953 došlo ke zrušení lístkového systému zásobování potravinářským a průmyslovým zbožím a zavedly se jediné, státem stanovené maloobchodní ceny. Lístkový systém jako jeden z dědiců válečné a poválečné doby zde přetrval téměř 14 let, tj. od 1. září 1939. Zmizela pracná manipulace s lístky obchodníkům a také MNV, které už nemusely vést zásobovací agendu.

S přechodem na nový systém zásobování byla provedena i peněžní reforma. Každý občan dostal do 300 Kčs starých peněz výměnou nové peníze v poměru 1 : 5. Hotovosti nad tyto částky se měnily v poměru 1 : 50. Mzdy, služné a jiné podpory se přepočítaly též v poměru 1 : 5. Vklady na vkladních knížkách ve státní spořitelně a státní bance se rovněž přepočítávaly podle výše vkladu podle stanovené stupnice. Nepřepočítávaly se však vklady vázané, tj. vklady, které byly pro přestěhovalce velmi důležité. Ještě v roce 1949 byli ze všech stran ujišťováni o jejich uvolnění v pěti intervalech.¹³⁰ Tyto vklady definitivně propadly.

¹²⁹) Burget, A.,: c. d., s. 251.

¹³⁰) Martinásek, P. : Paměti obce Rychtářova. Rychtářov 1970, s. 72.

S problémy se nadále potýkali zejména ti přestěhovalci, kteří uzavřeli směnečné státem zaručené úvěry podle dekretu č. 78/45 Sb. Jak již bylo uvedeno, cestou ministerstva sociální péče jim byly úroky z těchto úvěrů hrazeny do konce roku 1951. Na základě pokynu ministerstva financí prováděly spořitelny a záložny průzkum cestou místních národních výborů obcí, aby se zjistilo, zda dlužníci – přestěhovalci - jsou schopni platit úroky a umořovat dluhy nebo alespoň jejich části. Pokud by dlužník nebyl schopen platit, bylo třeba uvést důvody. Přitom se mělo přihlídnout k tomu, aby nebyla ohrožena výživa jeho rodiny, ale také k tomu, zda nemá dlužník majetek, ze kterého by se dala pohledávka prodejem umořit – např. osobní auto, přepychově zařízený byt, sbírku cenných obrazů apod. Nedotčen zůstal osobní majetek dlužníka v přiměřené míře – rodinný domek a standardní bytové zařízení.¹³¹

Vzhledem k časté neschopnosti splácet úvěry a úroky ve stanoveném termínu se množily žádosti o prodloužení splatnosti. Ministerstvo financí dalo pokyn příslušným spořitelnám, aby v případech, kdy dlužník vlastní pouze rodinný domek a obvyklé bytové zařízení a je odkázán pouze na svůj pracovní příjem, nepožadovaly uznání svých pohledávek. V ostatních případech pak měly spořitelny žádat uznání závazků pouze v takové výši, která odpovídá majetkovým poměrům; zbytky závazků byly dlužníci povinni splatit nejdéle do 10 let.

Jednání se spořitelny byla složitá, jednotliví dlužníci se zavazovali ke splácení snížených dluhů po dobu pěti a více roků. U členů JZD, kteří dluh nevyrovnali, odložilo se placení dlužných částek, včetně úrokování, na základě vládního nařízení č. 36 ze dne 6. července 1955 a po deseti letech došlo k anulování.

Teprve od poloviny padesátých let lze datovat časový mezník, kdy byly největší škody způsobené nuceným vystěhováním a účelovou exploatací Dražanská zaceleny. Od této doby nastal sice pomalý, avšak trvalý růst ekonomického, sociálního a kulturního potenciálu této těžce zkoušené oblasti. V oblasti zaměstnanosti došlo k významnému přesunu části ekonomicky aktivního obyvatelstva do průmyslových závodů v okresních městech Vyškově, Prostějově a Blansku. Stoupající životní úroveň

¹³¹) SOkA Prostějov, fond MNV Rozstání, inv. č. 101, karton 7. Přihlášky válečných škod, prominutí zbytku půjček na obnovu domů zničených ve II. světové válce.

umožnila zvýšení počtu studujících z podhorských obcí na středních a vysokých školách. Základním atributem zaměstnanosti však zůstalo odvětví zemědělství a lesnictví, zejména vzhledem k absenci průmyslové výroby. V tomto období nastal hromadný rozvoj zemědělského družstevnictví vyšších typů. Začátky nebyly lehké, Jednotná zemědělská družstva (dále JZD) byla postupně dotována investicemi a budovala si výrobní základny. Odměny členů JZD za pracovní jednotky byly velmi nízké a jen pomalu se dařilo zajišťovat jejich zvyšování. Teprve celostátním zavedením diferenciací příplatků, které představovaly vyrovnání tržeb z titulu rozdílných výrobních podmínek, znamenalo srovnání mzdové úrovně družstevníků v oblasti Dražanská s úrodnou Hanou. Celková životní úroveň venkovského obyvatelstva se pomalu začala přibližovat obcím v nížinné oblasti a ve městech.

VI. Metodicko – didaktické využití práce

Projekt: Válečné a poválečné Dražansko

Cílová skupina žáků: 9.ročník

Cíle:

žáci

- zařadí události v našem regionu do kontextu světových dějin
- uvědomují si nebezpečí totalitních režimů (fašismus)
- mají představu o tom, co se dělo v našem regionu během 2.světové války
- uvědomují si, jaké nedozírné důsledky mělo vyklizení obcí pro tuto oblast
- umí zformulovat své názory a racionálně je obhajovat
- naslouchají názorům ostatních
- shromažďují informace na dané téma a kriticky je zhodnotit
- jsou schopni efektivně pracovat ve skupině

Klíčové kompetence: komunikativní, k řešení problémů, k učení, sociální a personální, občanské

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Mezipředmětové vztahy: občanská výchova, dějepis, český jazyk, cizí jazyk, zeměpis, informatika

Vztahy mezi vzdělávacími oblastmi: Člověk a společnost, Jazyk a jazyková komunikace, Informační a komunikační technologie

Navrhovatel projektu: učitel (uměle připravené); kombinace strukturovaného a nestrukturovaného projektu

Účel projektu: hodnotící, směřující k získání sociálních dovedností, problémový

Informační zdroj projektu: kombinace volného (žák si informační materiál obstarává sám) a vázaného (informační materiál je žákovi poskytnut)

Délka projektu: dlouhodobý – žáci mohou na projektu pracovat v hodinách občanské výchovy, dějepisu, doma i při mimoškolních akcích; po domluvě s pedagogickým sborem by měl být dán prostor pro dotazy žáků, týkající se projektu, i v jiných hodinách

Prostředí projektu: kombinace školního, mimoškolního a domácího

Počet zúčastněných na projektu: společný (skupinový, třídní)

Způsob organizace projektu: nadpředmětový

Fáze projektu

1. Plánování projektu

Nejdůležitější je vzbudit u žáků zájem o tuto problematiku a dostatečně jim vysvětlit důvod, proč by se měli zrovna tímto tématem zabývat.

Na úvod žáci shlédnou krátký dokument o vyklizení obcí Drahanska za druhé světové války. Současně vyplňují pracovní list¹³², který jim poskytuje základní informace o dané problematice. Poté se žáci rozdělují do skupin.

Někteří žáci se budou dotazovat, proč na tomto projektu pracovat. Měl by být kladen důraz především na tyto důvody:

- získání poznatků o této problematice
- rozvoj kritického přístupu k informacím

S žáky bychom měli prodiskutovat časové rozvržení, způsob prezentace a hodnocení. Měla by být vytvořena pravidla, která budou dodržována žáky i učitelem. Při vytváření pravidel můžeme použít metodu brainstormingu.

2. Realizace projektu

Při realizaci projektu se postupuje podle předem připraveného plánu. Jsou však možné (a někdy i nutné) určité korekce. Žáci shromažďují vhodný materiál, třídí jej, zpracovávají, analyzují a kompletují. Pedagog vystupuje v roli poradce. Měl by velice citlivě usměrňovat práci žáků v případě, kdy se odklánějí od svých záměrů a cílů. Jak už jsem se dříve zmínila, práce na projektu se by se měla uskutečňovat ve třídě skupinově. Žáci, podle svých zájmů, samostatně zaujmou své místo v jedné ze čtyř skupin. Pokud by v rozdělování nastal problém, učitel by měl promyšleně zasáhnout. Je vhodné, aby žáci před hodinou uspořádali lavice do čtverce (s židlemi na vnějších stranách čtverce). S tímto uspořádáním lavic je atmosféra, vstřícnost a ochota spolupracovat u dětí intenzivnější.

¹³²) Pracovní list je zařazen na konci této kapitoly.

Ve skupinách se žáci budou zabývat vždy jiným problémem:

1. skupina: Dražansko před počátkem okupace
2. skupina: Přípravy na vyklizení Dražanska
3. skupina: Průběh stěhování v letech 1941 - 1945
4. skupina: Obnova Dražanska

Jelikož se jedná také o projekt mimoškolní, mohou žáci, kteří se zabývají druhým, třetím a čtvrtým problémem čerpat informace také od pamětníků, kteří si na proces vyklizení a následnou obnovu Dražanska pamatují. Žáci si domluví schůzku s pamětníkem sami nebo s pomocí učitele. Samotné dotazované by pak žáci mohli pozvat na závěrečnou prezentaci.

Čerpat informace mohou žáci kdekoli – literatura, encyklopedie, internet, noviny, knihovny, archivy, muzea atd. Učitel je pouze rádce, nehraje ústřední roli, ale měl by se pokusit přivést žáky ke kritickému zpracování získaných poznatků.

3. Prezentace výstupu projektu

Jedná se o představení výsledků, k němuž žáci dospěli. Závěrečný výstup může mít mnoho podob, např. ústní, či písemná prezentace, výstavka, videozáznam, sborník, časopis, audionahrávka, beseda, přednáška, internetové stránky... Prezentace se mohou zúčastnit rodiče, veřejnost a složky zainteresované na projektu či jiné instituce, může proběhnout ve škole či mimo školu. Velmi vhodná je prezentace pro rodiče. Dostávají tak zpětnou vazbu o činnosti svých dětí a školy, kterou navštěvují. Žáci by měli mít možnost si tuto prezentaci předem vyzkoušet.

V tomto případě bych navrhovala ústní prezentaci s ukázkou počítačových výsledků zpracování. Součástí prezentace by moha být také beseda pamětníky, ukáзка videonahrávky, či audionahrávky, kterou by žáci pořídily během zpracovávání projektu

(ať už ve škole, či přímo v terénu). Prezentace by se mohla pojmout také jako konference, z které by žáci sestavili sborník.

V místě prezentace žáci mohou, pokud chtějí, vystavit své portfolio.

4. Hodnocení projektu

Při hodnocení projektu se jedná o hodnocení celého procesu – naplánování, průběh a i výsledky a to ze dvou pohledů, učitele i žáka. Hodnotit by mohli i účastníci prezentace, třeba i anonymně. Hodnocení projektu by se mělo opírat o předem dohodnutá kritéria. Zvoleno může být ústní i písemné hodnocení, nebo jejich kombinace. Žáci se mohou hodnotit navzájem, a to nejen ve skupinách, ale i mimo ně. Mohou hodnotit např. úroveň komunikace, diskuse a nápady. Hodnocení projektu je také východiskem plánování dalších projektů.

Poznámka

Projekt zatím nemohl být realizován, neboť se opírá o informace uvedené v předložené diplomové práci. Věřím, že v rámci pedagogické praxe bude možné ho zpracovat.

Pracovní list

Válečné a poválečné Dražansko

- 1) Kolik vesnic bylo na Dražanské vrchovině během okupace vystěhováno?
- 2) Skloubily se tu dva zájmy německé říše:
 1. Rozšíření
 2. Vytvoření, který měl přetrnout část území
- 3) Kde se měl německý koridor rozkládat?
- 4) Co všechno Němci lidem zabavovali?
- 5) Při předávání usedlostí byl stanoven postup, jakým způsobem budou stavení předány:
Místnosti musí být, stáje, dvory, hospodářské budovy, hnoje
- 6) Než skončila válka, muselo své domovy opustit lidí.
- 7) Vysídlení českého obyvatelstva z této oblasti sledovalo cíle, tzn. cíle definitivně česká území.
- 8) Do svých domovů se po válce mohla vrátit jen vystěhovaných rodin.
- 9) Ve vesnicích byly všechny domy za období 1943-1944 silně nebo z části
- 10) Lidé po návratu žili v nouzových podmínkách. V jakých?
..... na zápraží svých domů.
Svítili a
Chyběl materiál.

Závěr

Průběh událostí v oblasti Dražanska na počátku čtyřicátých let dvacátého století je nutno chápat v souvislosti se strategickými záměry nové, nacistické moci, s tímto prostorem. Jednalo se o oblast geograficky významnou a prioritně důležitou k ovládnutí a germanizaci celé Moravy. Předmětné území mělo připadnout k dosud přerušenému germanizačnímu pásu mezi německým ostrůvkem na Konicku s německou enklávou na Vyškovsku a další lokalitou jižně od Brna. Nejvýznamnějším a zásadním krokem v tomto směru byl již brzy po okupaci připravovaný plán vysídlení celé řady českých vesnic v náhorní části Dražanské vrchoviny, zdůvodňovaný nutností rozšířit zdejší prvorepublikový vojenský výcvikový prostor. V tomto případě se oba záměry, germanizační i vojenský, setkaly.

Samotné vyklizení postižených obcí pod rouškou odprodeje nemovitostí cestou trhovích smluv, které byly vynucené a záměrně cenově podhodnocené, bylo velkou tragédií pro přestěhovače. Problémy s následným zajištěním náhradních ubytování byly obrovské, u některých rodin se stěhování opakovalo i vícekrát. Ne vždy se přestěhovanci při hledání nových domovů setkávali se vstřícným přístupem českého obyvatelstva. V průběhu stěhování, zvláště v pozdějších etapách, byl přestěhovalcům odebrán i movitý majetek, obzvláště domácí zvířectvo, pro potřeby válečného hospodářství nebo loupením ze strany besarabských Němců. Celý průběh vyklizení obcí byl doprovázen skrytým i otevřeným ožebračováním lidí usdlých v této oblasti, kteří ve skrovných a přírodně obtížných podmínkách po celé generace budovali svůj nevelký majetek. Veškeré žádosti nebo deputace k různým zainteresovaným úřadům, které by vedly ke zrušení nebo alespoň oddálení stěhování jednotlivých obcí, byly bezpředmětné. Přesto většina postižených doufala, že se do svých domovů vrátí.

Vylidněné obce a jejich katastry se staly jedním velkým vojenským cvičišťem a cílem cvičných i ostrých střelb německých vojsk. Řada domů byla zcela zničena, někde i celé souvislé části obcí. Ostatní domy a hospodářské budovy byly v různé míře poškozeny, zemědělská půda poškozena a zaplevelena. V některých okrajových obcích, zejména na Vyškovsku, vznikly nemalé škody závěrečnými frontovými boji při osvobozování. Co nepoškodila německá cvičící vojska a fronta, dokonaly nepříznivé vlivy počasí. V takovém stavu našli své vesnice a obydlí vracející se přestěhovanci po

skončení války. Celá řada z nich měla domky zcela zničené, nebo neopravitelné. Tito lidé museli hledat svůj nový domov na severní Moravě, na Šumpersku a Šternbersku, popřípadě jinde na nemovitostech po odsunutých Němcích.

S obrovským úsilím se přestěhovalci pustili do obnovy svých obcí, aniž tušili, že bude ještě dlouho trvat, než se podaří zacetit nejtěžší škody způsobené válkou. Pro nezbytnou pomoc postiženému území bylo nutno v první řadě vytvořit legislativní podmínky. Je třeba konstatovat, že prvním významným krokem bylo vydání celé řady prezidentských dekretů a zákonných opatření, které řešily i problémy přestěhovalců. Byla vytvořena síť institucí a orgánů, které byly pověřeny výkonnými pravomocemi a metodickým řízením při řešení problematiky obcí bývalé německé vojenské střelnice. Také z řad přestěhovalců vznikl vlastní iniciativou Svaz přestěhovalců Vyškovské střelnice, který významně přispěl k poválečné obnově postiženého území.

Při praktické aplikaci legislativních opatření však brzy začaly vznikat problémy různého charakteru. Velké komplikace přinesla měnová reforma po skončení války a zavedení tzv. vázaných vkladů. Jejich uvolňování bylo zdlouhavé a finančně limitované. Všeobecně se v poválečném období projevoval nedostatek veškerého stavebního materiálu, který byl nutný pro opravy poškozených nemovitostí. Přestěhovalci byli dlouhou dobu nuceni bydlet v různých provizoriích. Ještě v roce 1945 bylo nutno zahájit jednání o vyčíslení válečných škod a poskytnutí záloh na náhrady. Zprvu se jednalo o hrubé odhady na úrovni místních národních výborů, poněvadž nebyla dostatečná kapacita odborných znalců a zpočátku ani jednotná metodika pro objektivní odhady. Velmi těžce se dařilo obnovit zemědělskou prvovýrobu, i když pro první setí a sadby byla zajištěna zemědělcům výrazná materiální a finanční pomoc.

Další významnou podporou přestěhovalcům bylo poskytnutí státem zaručených úvěrů, v prvních letech dokonce s úhradou úroků ze státních prostředků. Ne všichni přestěhovalci této možnosti využili, zejména z obav o budoucí úrokové platby. Velkou pomocí pro přestěhovalce, a hlavně pak pro obce, bylo poskytnutí prostředků z akce UNRRA od počátku r. 1948. Poměrně velká škála možností využití těchto prostředků velmi pomohla k obnovení, údržbě a modernizaci především stavebních nemovitostí obcí.

Při aplikaci pomoci jednotlivým občanům bylo důsledně dbáno na systematické sledování jednotlivých druhů finanční pomoci v rámci předpisů tak, aby nedošlo k překročení stanovených limitů, případně k duplicitnímu použití prostředků.

Důležitou fází poválečné obnovy bylo restituční řízení a majetkoprávní vypořádání. V této operaci bylo nutno především dát do pořádku vlastnické vztahy – převedení majetku od Reichsfiskus Heer k jednotlivým občanům, dále finanční vypořádání náhrad za škody, vrácení kupních cen a dalších finančních záležitostí. Proces restitucí započal prakticky až v r. 1947, což bylo z občany poškozených obcí velmi kritizováno. Oprávněně napadali stav, kdy s velkými obtížemi opravovali majetky a de iure nebyli jejich vlastníky. Značné zdržení procesu restitucí bylo ovlivněno již zmíněným nedostatkem odborných pracovníků, kteří prováděli konečné odborné odhady, pracovní metodikou stanovení škod a často se měnícími předpisy a pokyny.

Ukončením restitucí a majetkoprávním vypořádáním koncem r. 1948 však problémy bývalých přestěhovalců neskončily. Stále probíhající údržbové práce brzdila přetrvávající platnost vázaných vkladů, které nakonec vzaly vniveč v měnové reformě v r. 1953. I přes určité vybojované úlevy vzhledem ke spořitelnám stále přetrvávaly závazky některých občanů ve formě úroků k úvěrům se státní zárukou, které se táhly ještě celou řadu let. Stát již úhradu neposkytoval a dlužníci museli k úhradě podepsat nové smlouvy.

Životní úroveň bývalých přestěhovalců Drahanska se od padesátých let 20. století začala postupně zvyšovat. Nikdo z pamětníků však nezapomněl na několik strastiplných let, kdy nátlakem cizí moci přišli o své domovy a museli se doprošovat o útulek v širokém okolí, okradeni a bez příznivých vyhlídek do budoucna. Nezapomněli, s jakou radostí přivítali konec dosud nejstrašnější války a rychle se vraceli do svých zničených a těžce poškozených domovů. Ne všem to bylo souzeno, část si jich musela hledat nové domovy. Dodnes vzpomínají, jak těžce překonávali překážky při obnově svých poškozených obcí, aby jim vrátili původní ráz podhorských obcí a stále je zvelebovali. K tomu je předurčila dlouhodobá vazba a spjatost s rodným krajem.

S politováním je však třeba sledovat, jak málo pozornosti je problematice tohoto období života obyvatel bývalé Vyškovské vojenské střelnice věnováno. Je velmi mnoho lidí, kteří o této kapitole neví prakticky nic. Širší veřejnost nemá možnost v důsledku nedostatečné osvěty získat alespoň zásadní informace. Zvláště u mladé generace jsou znalosti o událostech nedávné historie téměř nulové. A přece se jednalo o kus těžkého života obyvatel malé části naší republiky, o kterém by se mělo psát alespoň v regionálním tisku a v příležitostných publikacích. Velký dluh lze spatřovat také v osnovách dějepisu na školách. Není pochyb, že i tyto události patří do paměti národa.

Seznam pramenů a literatury

A. Seznam pramenů

a) Archivní prameny

MORAVSKÝ ZEMSKÝ ARCHIV

Fond B 280, inv. č. 682, karton 1388.

Fond B 326 Přesídlovací kancelář ministerstva, karton 27, 28.

NÁRODNÍ ARCHIV

URP-ST-AMV 109, karton 119, signatura 109-7-42.

STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV BLANSKO

MNV Lipovec, inv. č. 113. Musil, J. – Průcha, V.: Paměti obce Lipovce za okupace. Rukopis 1964.

MNV Kotvrdovice, Průcha, V.: Paměti Lipovce 1965. Rukopis, nezařazeno.

ONV Blansko, inv. č. 1206, karton 125.

ONV Blansko, inv. č. 1207, karton 125.

Pamětní kniha obce Lipovce, SOkA Blansko.

STÁTNÍ OKRESNÍ ACHIV PROSTĚJOV

MNV Drahany, inv. č. 70, karton 6. Odhady a přihlášky válečných škod.

MNV Drahany, inv. č. 71, karton 6. Přihlášky o přiděl rodinného domku do vlastnictví.

MNV Drahany, inv. č. 87, karton 12. Doklady ke stavební obnově obce.

MNV Drahany, inv. č. 160, Zápis o schůzi obecní rady Národního výboru v Drahanech.

MNV Otinoves, inv. č. 1, karton 1. Zápis ze schůze pléna MNV.

MNV Otinoves, inv. č. 12, karton 1. Vyklizení obce 1942-1943.

MNV Otinoves, inv. č. 71, karton 8. Seznam osob odešlých do pohraničí.

MNV Otinoves, inv. č. 75, karton 8. Záležitosti Vyškovské střelnice.

MNV Otinoves, inv. č. 78, karton 8. Válečné škody.

MNV Repechy, inv. č. 5, karton 1. Korespondence MNV.

MNV Repechy, inv. č. 7, karton 1. Hospodářská obnova bývalé Vyškovské střelnice – akce UNRRA.

MNV Repechy, inv. č. 8, karton 1. Sčítací záznamy repatriantů.

MNV Repechy, inv. č. 9, karton 1. Finanční záležitosti.

MNV Repechy, inv. č. 19, karton 1. Vyklizení obce pro účely vojenské střelnice 1943.

MNV Rozstání, inv. č. 99, karton 7. Převody nemovitostí.

MNV Rozstání, inv. č. 100, karton 7. Konfiskace nepřátelského majetku, přiděly konfiskátů.

MNV Rozstání, inv. č. 101, karton 7. Přihlášky válečných škod.

MNV Rozstání, inv. č. 104, karton 8. Pomoc pro obnovu z akce UNRRA.

MNV Rozstání, inv. č. 159, karton 17. Péče o přestěhované z obcí Vyškovské střelnice.

ONV Prostějov, inv. č. 360, karton 394. Zálazitosti repatriantů a reemigrantů.

ONV Prostějov, inv. č. 361, karton 394. Poskytování sociální výpomoci výměnkářů z obcí bývalé Vyškovské střelnice

ONV Prostějov, inv. č. 362, karton 394, Úvěry se státní zárukou pro přestěhované z Vyškovské střelnice.

ONV Prostějov, inv. č. 373, karton 428. Zřízení a pokyny pro okresní oceňovací komise.

ONV Prostějov, inv. č. 374, Pokyny k soupisu a odškodňování válečných škod.

ONV Prostějov, inv. č. inv. č. 79-80, karton 489. Podací protokol pro záležitosti válečných škod.

ONV Prostějov, inv. č. 381. Výkazy válečných škod v okrese.

ONV Prostějov, inv. č. 387, karton 494. Jednání o přiznání nároku na náhradu válečných škod.

ONV Prostějov, inv. č. 393, karton 499. Vyplacené zálohy válečných škod.

ONV Prostějov, inv. č. Revize a dodatečné šetření válečných o zálohách na náhradu válečných škod..

ONV Prostějov, inv. č.390, karton 498. Sumář záloh na válečné škody vyplacených obcím z území vojenské střelnice.

ONV Prostějov, inv. č. 389, karton 498. Jednání o náhradách válečných škod obcí z území vojenské střelnice.

Pamětní kniha obce Bousína, SOkA Prostějov.

Pamětní kniha městyse Drahan, SOkA Prostějov.

Pamětní kniha obce Hartmanic, SOkA Prostějov.

Pamětní kniha městyse Plumlova, SOkA Prostějov.

Pamětní kniha obce Rozstání, Obecní úřad Rozstání.

STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV VYŠKOV se sídlem ve SLAVKOVĚ U BRNA

MNV Rychtářov, inv. č. 11, k. 1. Válečné škody. Obnova

MNV Studnice, inv. č. 46, karton 1.

MNV Zelená Hora, inv. č. 69, karton 1. Věci repatriantů 1945-1946.

ONV Vyškov V5, inv. č. 245, karton 131.

ONV Vyškov V5, inv. č. 408, karton 319.

ONV Vyškov V5, inv. č. 408, karton 320.

ONV Vyškov V5, inv. č. 409, karton 321.

ONV Vyškov V5, inv. č. 410, karton 322.

ONV Vyškov V5, inv. č. 411, karton 323.

Pamětní kniha Podivic, SOkA Slavkov u Brna.

Pamětní kniha obce Zelené Hory, SOkA Slavkov u Brna.

Pamětní kniha Radslavic, SOkA Slavkov u Brna.

Pamětní kniha obce Novosad-Březiny, Obecní úřad Nové Sady

Osobní poznámky Martina Gryce, předsedy Ústřední přesídlovací komise v Ruprechtově.

b) Noviny

Náš život, 31. března 1967, s. 3.

B. Seznam literatury

- Bartoš, J.: Projekty propojení okupovaného území severní Moravy a Slezska s jižní Moravou a Rakouskem 1938-1945. In.: Historie okupovaného pohraničí 1938-1945, 3. Ústí nad Labem 1999, s. 7–28.
- Bartoš, J.: Prostějovsko v době nacistické okupace. Olomouc 1998.
- Burget, A.: K problematice poválečné obnovy Vyškovské střelnice. In: Vědecké práce Národního zemědělského muzea –29–1991–1992, Praha 1992, s. 241-252.
- Čapek, V. a kol.: Teoretické a metodologické základy didaktiky dějepisu 1. Praha 1976.
- Čapka, F. - Vaculík, J.: Nástin českých dějin 20. století. Brno 2005.
- Čapka, F.: Dějiny zemí Koruny české v datech. Praha 1999.
- Čermák, M.: Vysídlení obyvatelstva z vojenského prostoru Dědice 1940-1945. Jeho příčiny, průběh a následky (Diplomová práce), Ústí nad Labem, PdF UJEP Ústí nad Labem, 2006.
- Dolák, S.: Stručné dějiny obce Zelená Hora. Zelená Hora 1993.
- Franěk, P. : Betonové objekty v prostoru VVP Dědice a okolí. VVŠ PV LS Vyškov 1987.
- Jančík, J.: Rozstání a Baldovec. Rozstání 1947.
- Janoušek, J.; Vičar, F.: Hartmanice nyní Niva v minulosti a dnes. Niva 2005.
- Julínek, J. – Sommer, K.: Z minulosti obce Bousín. Občanské sdružení Bousín a Repechy 2005.
- Julínek, J. – Sommer, K.: Putování dějinami Bousína a Repech 1945-2005. Občanské sdružení Bousín a Repechy 2007.
- Kolektiv autorů: Historie vojenských lesů a statků na Plumlově 1936-1996. Plumlov 1997.
- Kolektiv autorů: Od okupace k vítězství. Vyškovsko za války 1939-1945. Vyškov 2005.
- Kolektiv autorů: Rozumět dějinám. Vývoj česko – německých vztahů na našem území v letech 1848-1948. Praha 2002.
- Kolektiv autorů: Vojenský atlas Československa. Praha 2004.
- Kratochvílová, J. : Teorie a praxe projektové výuky. Brno, PdF MU 2006. ISBN 80-210-4142-0.
- Křetínský, E.: Kronika Podomí. 650 let historie obce. Podomí 1999.
- Křetínský, E. – Zouharová, D.: Dražanskou vrchovinou. Podomí 1998.

- Kühndel, J.: Prostějovsko za poroby. In: Ročenka Národopisného a průmyslového muzea města Prostějov, 1948, s. 5-9.
- Machala, J.: Kronika Libavska. Olomouc, rok vydání neuveden.
- Marek, P.: Bibliografie okresu Prostějov. Muzeum Prostějovska 1990.
- Martinásek, P.: Paměti Rychtářova. Dokument o vystěhování a znovuosídlení obce. Rychtářov 1970.
- Mejstřík, V.: Metodika dějepisu jako učebního předmětu. Praha 1964.
- Mikš, J.: Ve stínu hákového kříže. Vyškov 2001.
- Mikš, J. - Stryjová, D.: Ztracené domovy. Germanizační plány okupantů a jejich realizace na Vyškovsku v letech 1939-1945. Vyškov 1987.
- Mrkoš, J.: Válečné škody v zemi Moravskoslezské 1939 – 1945. In. Vlastivědný věstník moravský, 1947, č. 2, s. 36 – 61.
- Müller, F.: Krásensko. Dějiny moravské vesničky vandalsky zpusťosené německou okupací. Provodov 1946.
- Nekuda, J. a kol.: Vlastivěda Moravská. Vyškovsko. Brno 1965.
- Přival, V.: Prostějovsko za války. Vzpomínky a dokumenty z let 1939-1945. Prostějov 1948.
- Sommer, K.: UNRRA a Československo. Opava 1993.
- Svoboda, L.: Regionální dějiny ve vyučování dějepisu. České Budějovice 1986.
- Vykoupil, L.: Slovník českých dějin. Brno 2000.
- Zemanová, R.: Osídlení obcí bývalého jazykového ostrůvku na Vyškovsku po roce 1945 a začátky socializace vesnice. In: Zpravodaj muzea Vyškovska, 1984, s. 9 – 12.
- Zemánková, E.: Germanizace Vyškovska během okupace v letech 1939-1945 (Diplomová práce). Brno, PdF MU, 1994

Resumé

Diplomová práce je věnována problematice vyklizení obcí Dražanska za druhé světové války a zejména pak poválečné obnově těchto obcí.

Zadání mé diplomové práce zaujímá z hlediska rozsahu a významu událostí poměrně široký záběr, kterému se doposud všichni autoři vyhnuli. Většina prací tudíž zpravidla končila osvobozením republiky v roce 1945 a návratem vystěhovalců. Proto jsem se snažila zaměřit především na období poválečné obnovy poněkud podrobněji. Celá práce je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola charakterizuje předmětné území, druhá rozebírá politické předpoklady a cíle vyklizení, třetí kapitola přibližuje přípravy a průběh vysídlení, čtvrtá se zabývá osvobozením Dražanska a návratem obyvatel. Pátá, stěžejní, část je věnována poválečné obnově Dražanska. V poslední kapitole je zařazeno metodicko – didaktické využití práce ve formě projektové výuky. Cílem předkládané práce je vytvoření komplexnějšího pohledu na celé složité období.

Resümee

Das Thema meiner Diplomarbeit ist der Problematik der Aussiedlung der Gemeinden während des zweiten Weltkrieges im Dražaner Land und besonders deren Wiederaufbau in der Nachkriegszeit gewidmet.

Die meisten Arbeiten zu diesem Thema endeten bis jetzt mit der Befreiung der Republik im Jahre 1945 und mit der Heimkehr der Aussiedler. Aus diesem Grund war ich bemüht, mich vor allem auf den Zeitraum der Nachkriegserneuerung etwas ausführlicher zu konzentrieren. Die ganze Arbeit ist in sechs Kapitel eingeteilt. Das erste Kapitel charakterisiert das Gebiet meines Interesses, das zweite analysiert politische Voraussetzungen und Ziele der Evakuierung, das dritte bringt die Vorbereitungen und den Verlauf der Aussiedlung dem Leser nahe, das vierte befasst sich mit der Befreiung des Dražaner Landes und mit der Heimkehr der Bewohner. Das fünfte und wichtigste Kapitel ist der Nachkriegserneuerung gewidmet. Das letzte Kapitel bietet eine methodisch-didaktische Ausnützung dieser Arbeit in Form des Projektunterrichtes an. Meine Arbeit hat zum Ziel, eine komplexere Ansicht über diese komplizierte Periode zu schaffen.

Přílohy

Seznam příloh

A. Textové

1. Vzpomínka pamětníka Josefa Pořízky.
2. Vzpomínka pamětníka Jaroslava Šrámka.

B. Obrazové

- 1) Geografické vymezení Dražanska.
- 2) Území vojenského cvičiště za okupace 1939 – 1945.
- 3) Mapka stěhovaných obcí podle jednotlivých etap.
- 4) Příslušník komandantury.
- 5) Vyhláška přesídlovací kanceláře se sídlem ve Vyškově.
- 6) Trhová smlouva.
- 7) Stěhování Rychtářova – foto.
- 8) Zničený dům v Rychtářově – foto.
- 9) Bousín po válce – foto.
- 10) Nové Sady po válce – foto.
- 11) Přihláška válečných škod a škod způsobených mimořádnými poměry

Přílohy

A. Textové

Příloha č. 1:

Vzpomínka pamětníka – Josefa Pořízky, rodáka z Bousína, bytem v Malém Hradisku. Záznam pořízen 8. března 2008.

Stěhování rodné obce Bousína koncem roku 1943 mě zastihlo jako žáka měšťanské školy v Drahanech. Otec s příchodem Němců v roce 1939 ukončil svou drobnou stolařskou živnost a pracoval jako lesní dělník. Měl jsem ještě 3 sourozence. Museli jsme opustit prakticky nový domek, který si rodiče dostavěli v r. 1930. Na půdě zůstaly zbytky slámy a sena a tam jsme ukryli část zásob proschlého řeziva a hranolů, které zůstaly ještě z provozu živnosti. Také kachlová kamna, později, když jsme byli již vystěhováni, otec při cestě z práce z lesů tajně vyboural a zakopal v zemním sklepe na dvoře a takto je zachránil. Byla to práce s rizikem, poněvadž bylo zakázáno do obcí vstupovat. Řemeslnické nářadí uschoval otec u své sestry ve Stínavě. Otec nepřestával věřit, že se domů brzy vrátíme.

Vzhledem k tomu, že otec pracoval jako lesní dělník, byl pověřen prací u komandantury. Nejdříve jsme se stěhovali do Rozstání, ale vzhledem k tomu, že i tato obec se vyklízela, jsme zakrátko skončili v Lipovci, kde jsme zůstali do konce války. Původní obyvatelé této obce byli již vystěhováni a zůstali pouze rodiny zemědělských a lesních dělníků. Nastěhovali jsme se do malého domku – výměny v č. p. 148. V hlavním domku bydlel bratr otce – strýc Josef s rodinou. Také on pracoval jako dřevorubec. Bydlení bylo víc než skromné, kuchyňka a jedna společná ložnice pro rodiče a čtyři děti, k nimž přibyl v r. 1944 ještě narozený bratr. Nebyla zde ani elektřina. Vzpomínám, jak se otec se strýcem pokusili o nouzové řešení natažením provizória, při kterém strýc utrpěl úraz elektrickým proudem, při kterém omdlel. Výsledkem byla nakonec jedna svítící žárovka.

Otec chodil pěšky nebo dojížděl na kole jedenkrát týdně do 20 km vzdálených Žárovic. Tam byli dřevorubci ubytováni přes celý týden v dřevěných lágrech a káceli dříví pro plumlovskou pilu, která vyráběla řezivo pro válečné účely. Při zpáteční cestě do Lipovce se vždy zastavoval přes zákaz vstupu v rodné obci Bousíně a s dojetím registroval, jak se vesnice mění v jedno velké zbořenisko. Náš domek byl opatřen

pěchotními figurínami v otvorech pro okna, dveře i ve střeše pro střelbu pěchotních zbraní při cvičném útočení v rojnici. Krytina byla zničená, nová omítka rozstřílená, dřevěné výrobky neexistovaly. Při jedné ze zpátečních cest z práce do Lipovce se strhla bouře s prudkým deštěm, při které na kole uhřátý otec promokl a uhnal si dýchací potíže, které po letech vyvrcholily v rozedmu plic a předčasnou smrt.

Život rodiny v Lipovci byl úměrný možnostem lístkového přidělového systému. Sestry nosily oblečení a obutí jedna po druhé, matka měla kupu starostí s celou rodinou. Hodně pomohlo ve výživě rodiny, že jsme i v této době měli v držení krávu a kozu. Určitým „zpestřením“ života v Lipovci, kde jsme chodili do školy, byly časté návštěvy místního četnictva u strýce i u nás. Náš strýc Adolf, nejmladší bratr otce, ročník 1924 uprchl totiž z nucených prací z německého Grünwaldu a ukrýval se střídavě u svých sourozenců v Lipovci a ve Stínavě. Přes velkou snahu poněmčelého českého četníka Matysíka a dalších nebyl do konce války dopaden.

Po skončení války jsme se jako jedna z prvních rodin vrátili již začátkem června 1945 nazpět do Bousína. Z šedesáti předválečných domů bylo 17 zcela zničených – celý střed obce – ostatní značně poškozené. Se zemí byla srovnána obecní kovárna, hasičská zbrojnice a hájenka. Otec začal ihned opravovat dům. Vzhledem ke svému stolařskému povolání, uchované zásobě dřeva a pomocí matky a mé brzy obnovil okna, dveře, podlahy. Sklo, které bylo na přiděl, stačilo pouze na zasklení venkovních křídel oken. Stolařské práce spolu se strýcem Josefem, který byl též stolař, zajišťovali pro celou obec, často na dluh, jelikož lidé neměli v té době dostatek hotových finančních prostředků. Zásadním problémem byl nedostatek stavebního materiálu všeho druhu. Některé rodiny bydlely v stísněných provizoriích velmi dlouho. Svítilo se jen petrolejkou a svíčkami, elektřina byla obnovena teprve počátkem roku 1946.

Vzhledem k tomu, že otec si provedl velkou část oprav válečných škod sám a peníze utržené za dům od Němců zůstaly ležet na vázaných vkladech, vrátili jsme celou částku a nepoužili žádné úvěry. I bez dluhů bylo pro tak početnou rodinu celé období po válce složité. Ještě v roce 1948 přibyl do rodiny další sourozenec, takže rodiče se měli co otáčet. Vzhledem k tomu, že v rodině nebyly prostředky na studia, nastoupil jsem v roce 1948 do zaměstnání jako lesní praktikant u Vojenských lesů a statků. Zde jsem vykonával řadu funkcí a teprve při zaměstnání jsem si doplnil studiem kvalifikaci.

Příloha č. 2:

Vzpomínka pamětníka - Jaroslava Šrámk, rodáka z Bousína, bytem v Bousíně č. 1.

Záznam pořízen 18.března 2008.

Narodil jsem se 4.února 1930, jako syn lesního dělníka, malozemědělce. Po ukončení obecné školy, jsem chodil do měšťanské školy v Drahanech a později, po vystěhování, v Plumlově. Otec, jako ruský legionář, který se vrátil domů z legií až v roce 1920, zůstal věrný své rodné obci a začal pracovat jako lesní dělník. Založil rodinu a spolu se svou manželkou vychovali tři děti (syny). Čas plynul, opravili si rodinný domek na úvěr, který spláceli až do roku 1938. Přišla německá okupace a v roce 1943 násilné vystěhování z domova, v důsledku rozšíření vojenské střelnice, ale hlavně v tom směru, aby se Morava rozdělila spojením Německých ostrůvků od Vyškova až k Moravské Třebové.

Nový domov jsme našli v Hamrách, které byly vystěhované a jejich domky sloužily pro umístění lesních dělníků, vystěhovaných z Drahanska. Vidím to jako dnes, když jsme se přišli podívat na nový domek, kde ještě byl neodstěhovaný majitel, pan Kvapil, který nám přes slzy v očích sdělil, že ještě nemá jisté náhradní bydlení, ale že se bude snažit, nám to co nejdříve uvolnit.

To co následovalo, jistě nečekal, když mu otec řekl, aby nic nesháněl, že se při dobré vůli nějak směstnáme, že si nechá pro svoji rodinu jednu místnost a nám že postačí kuchyň a jedna světnice a že přes kuchyň může i chodit, jelikož přes dvůr by to bylo pro něho s manželkou obtížné. Přitom mu otec ale řekl, že v rodině je syn Oldřich, který je utečený z Německa a že bude nutné se v této situaci ve směru kontrol přizpůsobit. To se také stalo a jelikož jeho manželka byla sestrou starosty, který bydlel vedle, tak jsme byli vždy předem informováni o přítomnosti německé policie. Další zajímavostí je jistě příběh, který následoval při stěhování z Bousína do Hamer. Stěhovali jsme se s kravským vozem a při poslední fůře, kdy jsme naložili do bedny slepice a husu, ohlásila se naše kočka, kterou dal otec do košíčka a ještě do dalšího koše a po zavázání plachtou se jelo 7km přes les do Hamer. Kočka se dala v Hamrách do chlěva, aby si zvykla, ale druhý den ráno byla pryč. Když jsme odjeli pro trávu do Bousína, k velkému překvapení se kočka ohlásila mňoukáním ve starém domově. Znovu jsme ji chytili a odvezli do Hamer. Tak pokračovalo odvážení ještě třikrát, než jí hlad donutil

zůstat v novém domově. Toto by měl být příklad i pro lidi, co znamená i pro zvíře láska k domovu.

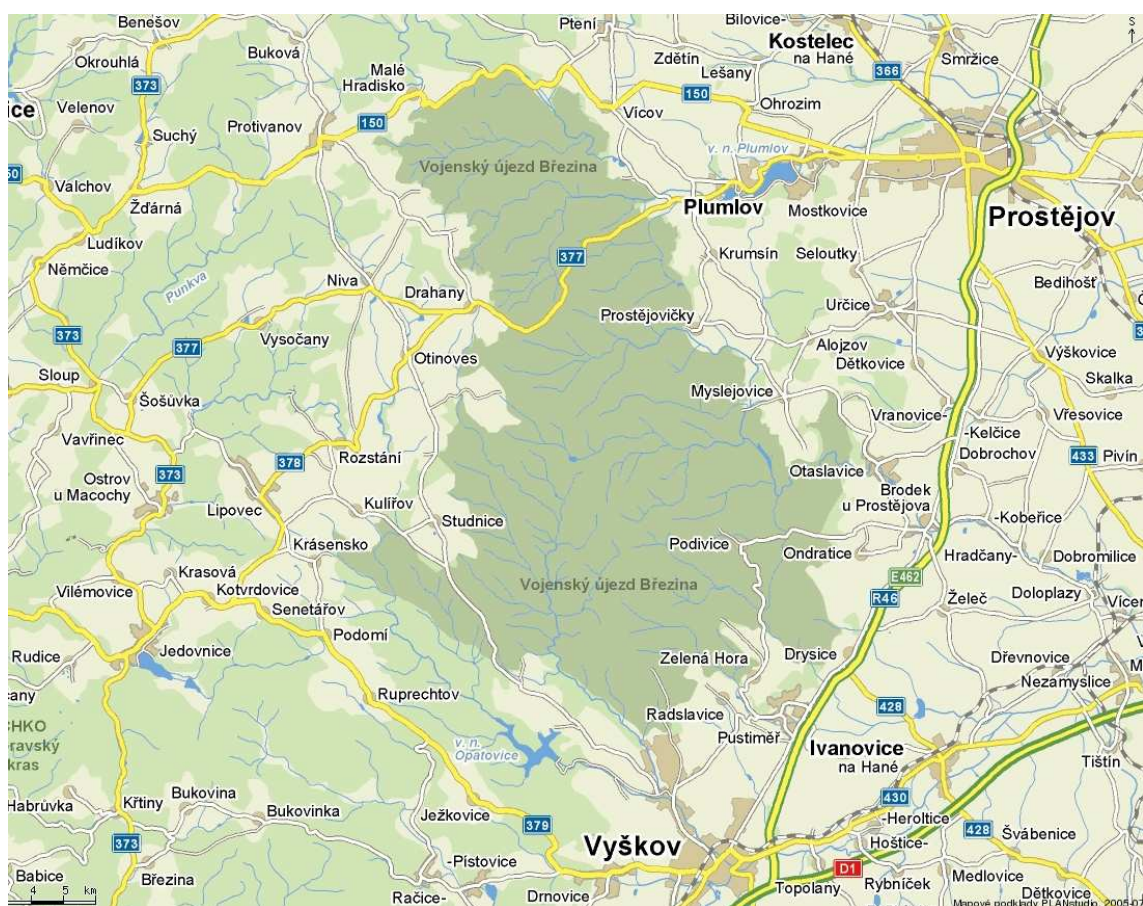
Touha po domově provázela i násilně vystěhovaných. Návrat domů nám byl umožněn až po dvou letech, tedy až po skončení druhé světové války, na základě dekretu prezidenta Beneše. V prvních dnech po osvobození, znovu směřovaly zatěžkané vozy s tím málem, co jim po okradení Němci zbylo, aby byli co nejdřív doma, aby ještě zanedbaná pole alespoň z části oseli a zdevastovaný domov trochu opravili. Pamatuji si velmi dobře, jak maminka na dvoře a provizorním ohništi na plechu upekla bramborové placky, jelikož v kuchyni byla kamna zničená. K tomu ještě podojila kravku, aby nám čerstvé mléko doma chutnalo.

Často se ještě vracím ve vzpomínkách na první den osvobození naší vlasti, který jsem prožil jako mladík u školy v Soběsukách, kde projížděly povozy s unavenými a s raněnými vojáky Rudé armády, kterým jsme od místní pumpy nosili vodu na pití i k částečnému osvěžení.

B. Obrazové

Příloha č. 1: Geografické vymezení Drahanska.

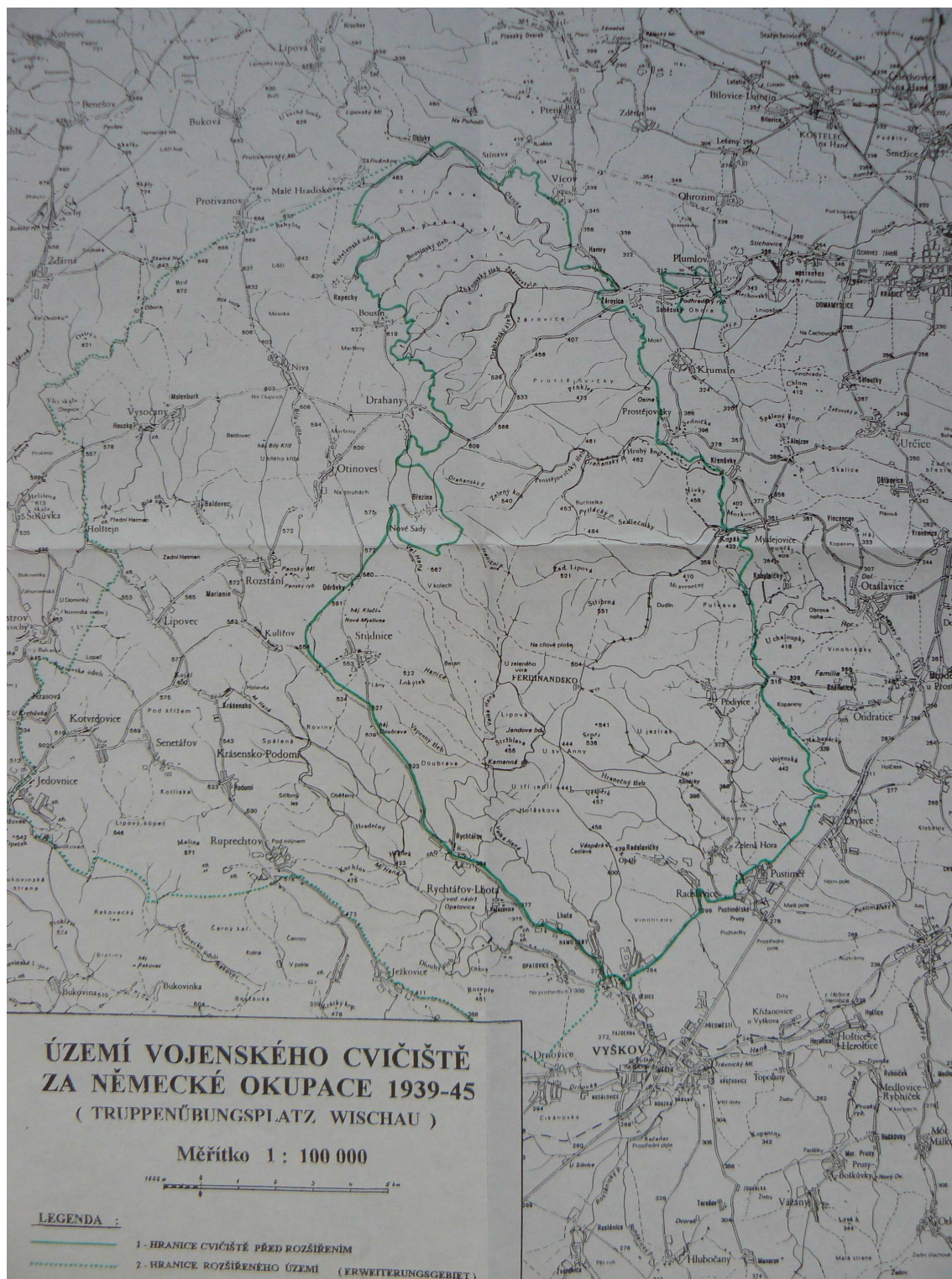
Obr. č. 1

www.mapy.cz

Příloha č. 2: Území vojenského cvičiště za německé okupace 1939-45.

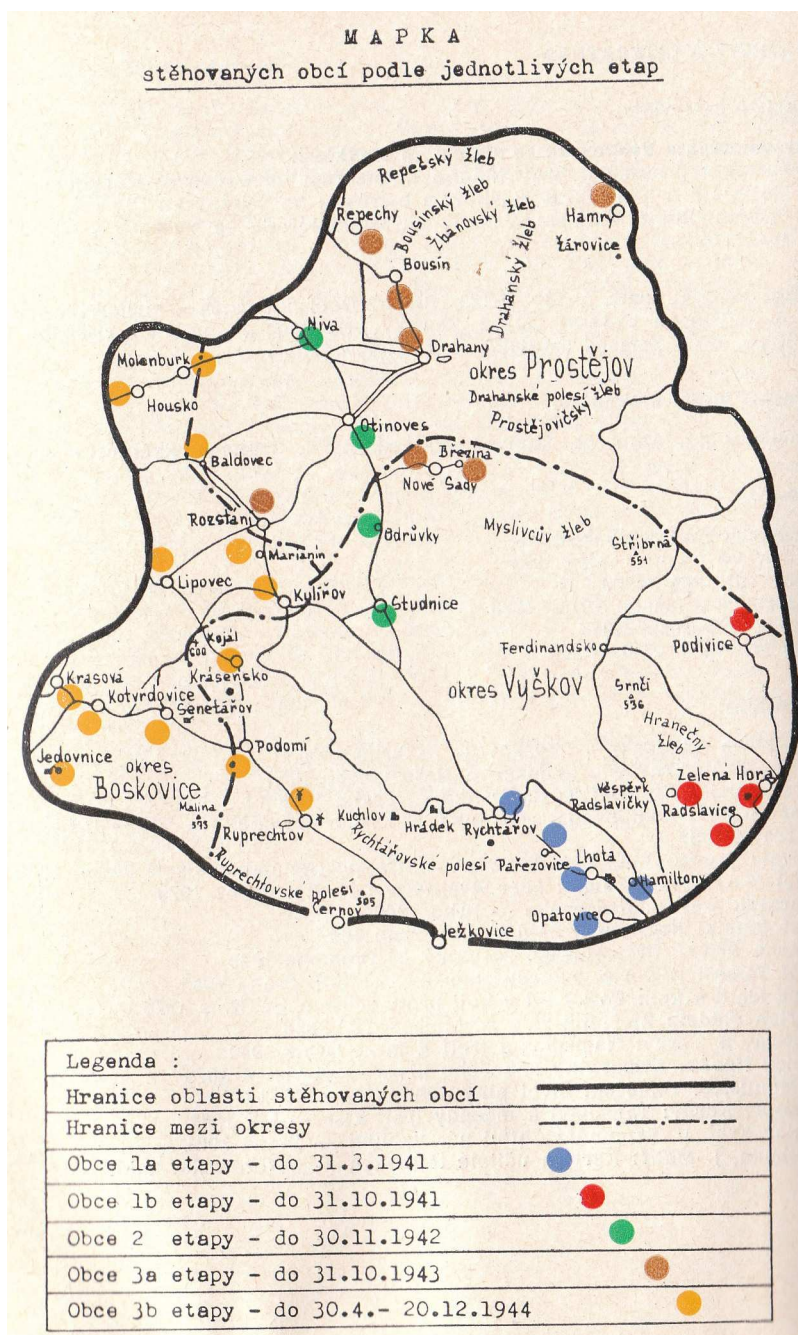
Obr. č. 1

Kolektiv autorů : Historie Vojenských lesů a statků na Plumlově 1936 – 1996.
Plumlov 1997, volně vloženo.

Příloha č. 3: Mapka stěhovaných obcí podle jednotlivých etap

Obr. č. 1

Příloha č. 4: Příslušník komandantury.

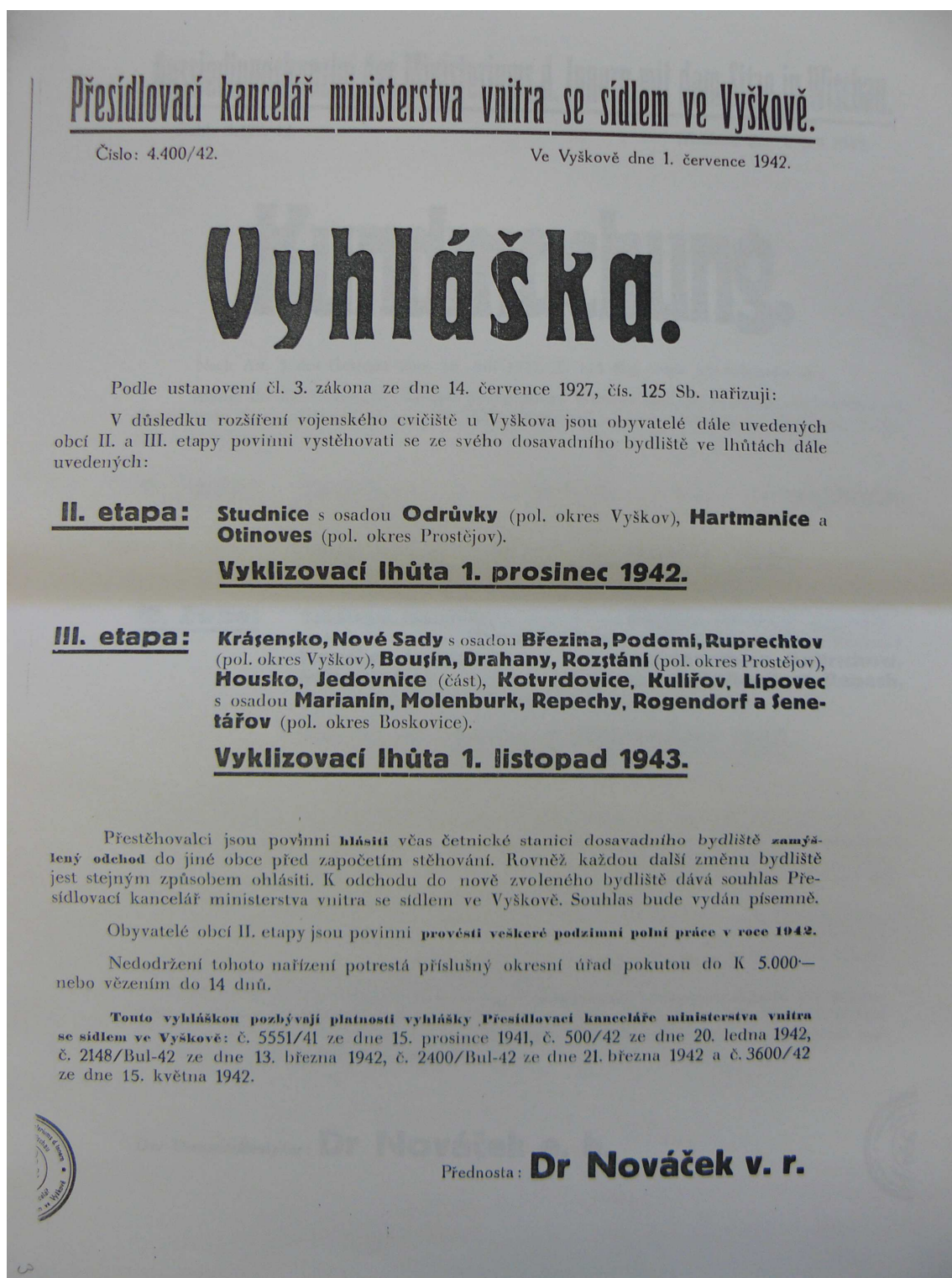
Obr. č. 1

Mikš, J.- Stryjová, D. : Ztracené domovy. Vyškov 1989, s. 65.

Příloha č. 5: Vyhláška přesídlovací kanceláře se sídlem ve Vyškově

Obr. č. 1

ONV Blansko, inv č. 1207, karton 125.

Příloha č. 6: Trhová smlouva

Obr. č. 1

Bau 215

Urkundensteuerfrei gemäß § 9 des Gesetzes vom 29. März 1935 Sammlung d. Gesetze und Verordnungen 63.
Osvobozeno od poplatku dle § 9 zákona ze dne 29. března 1935 Sbírky z. a n. č. 63.

Tratit
K 21.000.-
K 15.000.- } 1/1. 1934

Kaufvertrag. Smlouva trhová.

Zwischen Herrn *P o ř í z k a Jan, auch P o ř í z e k ,*
mezi panem

und Frau *P o ř í z k o v á Kristina,*
a paní

wohnhaft in *Bauschir, Nr. 531*
bvtm v

im folgenden Verkäufer genannt
und dem Reichsfiskus-Heer, vertreten durch
die Heeresverwaltung für die Ersatztruppen
in Böhmen und Mähren, diese vertreten durch
den kommissarischen Leiter des Bodenamtes,
IX. Sektion des Ministeriums für Landwirt-
schaft in Prag, dessen Vollmacht einen unzer-
trennlichen Bestandteil dieses Vertrages bildet,

im folgenden Käufer genannt.

označenými dále jako »prodávající«
a fiskem »Reichsfiskus-Heer«, zastoupeným
vojenskou správou »Heeresverwaltung für
die Ersatztruppen in Böhmen und Mähren«,
tato zastoupena komisařským vedoucím po-
zemkového úřadu »Kommissarischer Leiter
des Bodenamtes«, odbor IX. ministerstva ze-
mědělství v Praze, jehož plná moc jest neroz-
lučnou součástí této smlouvy,
dále označeným jako »kupující«.

Die Vertragsparteien erklären:

Die im folgenden bezeichnete Liegenschaft soll vom Deutschen Reich auf Grund des Gesetzes vom 29. März 1935 Slg. Nr. 63 über die Enteignung zu Zwecken der Verteidigung des Staates und der Weitergeltung dieses Gesetzes zu Gunsten des Deutschen Reiches auf Grund der Verordnung des Herrn Reichsprotektors vom 11. April 1940 in Anspruch genommen werden.

Zur Abwendung der Enteignung schließen wir folgenden

Vertrag.

§ 1.

Vertragsgegenstand.

Der — die Verkäufer verkauft(en) und hat(ben) mit diesem Vertrag schon verkauft und dem Käufer ins Eigentum übergeben, die ihm (ihnen) eigentümlich gehörigen Liegenschaften, wie sie unten angeführt sind, mit allem Zubehör und allen Rechten, wie Verkäufer selbst die Liegenschaften im Besitz hatte und benützte und zu besitzen und zu benützen berechtigt war und der Käufer kauft die angeführten Liegenschaften um den unten angeführten Preis und übernimmt in sein Eigentum:

Die Bauparzelle K. Z. 29/4
mit dem Hause Nr. 53
in Bauschin
eingetragen in der E. Z. 215
und die Grundparzellen K. Z. ---
E. Z. 408 mit der Grundparzelle 843/1 Acker.

E. Z. 215 dem Jan Pořízka auch Pořízek allein gehörig.

E. Z. 408 der Kristina Pořízková allein gehörig.

Smluvní strany prohlašují:

Podle zákona ze dne 29. března 1935 Sb. č. 63 o vyvlastnění a na základě další platnosti tohoto zákona pro Německou Říši podle nařízení pana říšského protektora ze dne 11. dubna 1940 činí Německá Říše pro účely obrany státu nárok na nemovitost dole uvedenou.

Aby se předešlo vyvlastnění uzavíráme následující

smlouvu.

§ 1.

Předmět smlouvy.

Prodávající prodává(jí) a touto smlouvou již prodal(i) a kupujícímu do vlastnictví odevzdal(i) jemu (jim) vlastnický náležející nemovitosti, jak níže jsou uvedeny, se vším příslušenstvím a se všemi právy, jak sám(i) tyto nemovitosti držel(i) a užíval(i) neb držeti a užívatí byl(i) oprávněn(i) a kupující uvedenou nemovitost za níže označenou cenu kupuje a do svého vlastnictví přejímá:

stav. parc. čís.
s domem čís.
v
zaps. ve vl. čís.
a poz. parc. čís.

Der verkaufte Grundbesitz ist ungefähr

0.5671 ha groß.

(2) Gegenstand dieses Vertrages sind auch alle auf der vorbezeichneten Liegenschaft vorhandenen Gebäude und Anlagen, Bäume, Sträucher und Zäune.

(3) Der Vertrag erstreckt sich auch auf solche Grundstücksteile, die noch zu der bezeichneten Liegenschaft gehören, aber im Grundbuche nicht oder in anderen Grundbüchern verzeichnet sind. Der Vertrag bezieht sich auch auf diese Grundstücksteile, ohne daß dadurch eine weitere Entschädigung für den Käufer entsteht.

(4) Ausgenommen von dem Vertrage sind das gesamte lebende und tote Inventar, das Hausgerät, die Vorräte, sowie die bis zum Räumungstermin anfallende Ernte.

(5) Eine Gewähr für Sachmängel übernimmt der Verkäufer nicht, wie auch beide Vertragsparteien auf das Rechtsmittel, diesen Vertrag wegen Verletzung über die Hälfte des wahren Wertes anzufechten, verzichten.

§ 2.

Entschädigung für die Aufgabe des Grundeigentums.

(1) Für die Aufgabe des Grundeigentums

wird die Entschädigung auf K 82.000.

(i. Worten: Kronen Zweiundachtzigtausend)

vereinbart. Die Berichtigung der Entschädigungssumme (Kaufpreis) erfolgt nach lastenfreier Umschreibung des Eigentumsrechtes im Grundbuch an den Käufer mit den lt. Vertrag angeführten Einschränkungen.

(2) In dieser Entschädigungssumme sind enthalten: Die Vergütung für die Aufgabe des Grund und Bodens nebst Baulichkeiten, sonstige auf dem Grundbesitz befindliche Anlagen und etwaigen Aufwuchs, sowie für eine etwaige Werterhöhung des Grundstückes infolge gewerblicher Nutzung, ferner die Vergütung aller mit der Aufgabe des vorbezeichneten Grundbesitzes verbundenen Nachteile, Umstellungsschwierigkeiten und sonstigen Unkosten, sowie für einen etwaigen Eingriff in die Ausübung eines Gewerbes, das keine Wertsteigerung des Grund und Bodens und der Gebäude zur Folge hat.

Weiter ist aber auch auf den Schaden Rücksicht genommen und danach die Höhe der Entschädigungssumme im Verhandlungswege festgestellt worden, den Gebrauchs-berechtigte, Nutzungsberechtigte, Mieter und Pächter der verkauften Sache durch den Kauf erleiden und den der Eigentümer zu ersetzen verpflichtet ist, wenn der als Ersatz für

Výměra prodané nemovitosti činí asi

0.5671 ha.

(2) Předmětem této smlouvy jsou také veškerá stavení a zařízení, stromy, keře a ploty na uvedené nemovitosti se nacházející.

(3) Smlouva týká se též dílců pozemkových k označení nemovitosti ještě náležejících, v pozemkové knize však nezapsaných nebo zapsaných v jiné pozemkové knize. Smlouva se týká těchto dílců pozemkových, aniž by z toho pro kupujícího vznikl nárok na další náhradu.

(4) Předmětem smlouvy není živý i mrtvý inventář, domácí nářadí, zásoby jakož i sklizeň na dobu až do lhůty vyklízení připadající.

(5) Prodávající nepřijímá na sebe ručení za vady věcné a obě smluvní strany vzdávají se práva odporovati této smlouvě pro zkrácení přes polovici pravé ceny.

§ 2.

Náhrada za vzdání se vlastnictví k nemovitosti.

(1) Za vzdání se uvedeného vlastnictví k nemovitosti ujednává se jako náhrada částka

K 82.000.

(slovy: korun osmdesát a tisíc)

Tato náhrada (cena tržová) se zapraví po závad prostém vkladu vlastnického práva kupujícímu v pozemkové knize s omezeními ve smlouvě uvedenými.

(2) Tato náhrada zahrnuje: náhrada za vzdání se půdy a staveb, za jiná zařízení na nemovitosti se nacházející a za případný přírůstek jakož i za případné zvýšení hodnoty nemovitosti v důsledku provozování živnosti, dále náhradu za veškeré nevýhody se vzdáním se výše uvedené nemovitosti spojené, za potíže změny podniku a za jiné útraty i za případné zasahování do provozu živnosti, která nemá za následek zvýšení hodnoty půdy a staveb.

Dále bylo též přihlíženo ke škodě a byla ujednáním podle toho ustanovena výše náhrady za škodu, kterou v důsledku této koupě utrpí k užívání oprávnění, nájemci i pachtýři prodané věci, kteroužto škodu vlastník jest povinen nahraditi, nebude-li částka jakožto náhrada za koupi zaplacená, již sama o sobě určena k uspokojení nároků příslušejících

den Kauf geleistete Betrag nicht schon an und für sich zur Befriedigung der Ansprüche bestimmt ist, die jene Personen gegen den Eigentümer haben. Nicht berücksichtigt werden lediglich Verhältnisse, von denen offensichtlich ist, daß sie in der Absicht hervorgerufen wurden, den Kaufpreis zu erhöhen.

(3) In der angemessenen Entschädigung ist somit die Vergütung und Abfindung für alle Ansprüche enthalten, die etwa gegen den Käufer oder dessen bevollmächtigten Vertreter, dem kommissarischen Leiter des Bodenamtes, IX. Sektion des Ministeriums für Landwirtschaft in Prag, aus der Aufgabe des vorbezeichneten Grundbesitzes und etwaigen Pachtlandes, sowie eines etwa betriebenen Gewerbes erhoben werden könnten.

§ 3.

Übergabe und Bewirtschaftung.

(1) Die Übergabe des Grundbesitzes erfolgt
am **1. November 1943.**

(2) Zu diesem Zeitpunkt muß der Grundbesitz von dem Verkäufer unter Verzicht auf jedes Zurückbehaltungsrecht vollständig geräumt sein. Die Gebäude sind besenrein, der Hof im aufgeräumten Zustand zu übergeben.

(3) Verkäufer ist verpflichtet, dem obgenannten Grundbesitz bis zur Übergabe ordnungsmäßig weiter zu bewirtschaften.

(4) Bei vorzeitigem Abzug hat Verkäufer dafür zu sorgen, daß an seiner Stelle ein Dritter die Bewirtschaftung ordnungsmäßig durchführt. Hierüber muß eine schriftliche Vereinbarung getroffen werden, die dem Käufer unverzüglich zur Genehmigung vorzulegen ist. Sofern Verkäufer auf Grund dieser Vereinbarung ein Entgelt erhält, ist dieses an den Käufer abzuführen.

(5) Der Käufer ist berechtigt, schon vor dem Übergabetermin die betroffenen Grundstücke durch seine Beauftragten betreten und auf ihnen Erdarbeiten, bauliche Veränderungen sowie Ausholungen durchführen zu lassen.

(6) Mit dem oben (Absatz 1) als Übergabetermin bestimmten Tage gehen Lasten, Nutzungen und die Gefahr des Kaufgegenstandes auf den Käufer über.

§ 4.

Versicherungen.

Verkäufer hat die bestehenden Versicherungen bis zur Übergabe in dem bisherigen Umfang aufrecht zu erhalten und die Prämien für die bis zur Auflösung des Versicherungsverhältnisses (infolge Ablaufs, Wegfalls des Versicherungsinteresses oder Erklärung des Käufers) begonnene Versicherungsperiode zu tragen. Versicherungsprämien für eine

těmto osobám vůči vlastníkov. Nebude se však přihlížeti k okolnostem, vyvolaným patrně v tom úmyslu, aby trževá cena byla zvýšena.

(3) V přiměřené náhradě jest tudíž obsaženo odškodné a odbytné za veškeré nároky, které by snad mohly býti vzneseny proti kupci nebo jeho zplnomocněnému zástupci, komisařskému vedoucímu »Kommissarischer Leiter des Bodenamtes«, odbor IX. ministerstva zemědělství v Praze, ze vzdání se uvedené nemovitosti a případného pachtovaného pozemku nebo provozované živnosti.

§ 3.

Odevzdání a obhospodařování.

(1) Nemovitost bude odevzdána
1. listopadu 1943.

(2) Tímto dnem má býti nemovitost prodávajícím úplně vyklizena; prodávající se vzdává jakéhokoliv práva zadržovacího. Budovy mají býti odevzdány ve stavu naprosto čistém, dvůr ve stavu uklizeném.

(3) Prodávající jest povinen uvedenou nemovitost až do jejího odevzdání dále řádně obhospodařovati.

(4) V případě předčasného odchodu má prodávající pečovati o to, aby řádné hospodaření bylo vykonáváno místo něho osobou třetí. O tom jest zapotřebí písemné dohody, která musí býti předložena kupujícímu neodkladně k schválení. Případná úplata, pokud prodávající podle této dohody úplatu obdrží, má býti odevzdána kupujícímu.

(5) Kupující jest oprávněn již před uplynutím lhůty k odevzdání ustanovené svým zmocněncům, povolití vstup na dotyčné pozemky a na pozemcích těch dáti provésti pozemní práce, stavební změny a vykácení stromů.

(6) Výše uvedeným dnem (čl. 1) jakožto dnem odevzdání přecházejí na kupujícího břemena, užitky a nebezpečí předmětu smlouvy.

§ 4.

Pojištění.

Prodávající má ponechatí platná pojištění v dosavadním rozsahu a má hraditi prémie připadající na pojišťovací období až do zrušení pojišťovacího poměru (uplynutím, pominutím důvodu k pojištění neb prohlášením kupujícího). Nebudou tudíž navraceny pojišťovací prémie za dobu po odevzdání nemovitosti. Pokud kupujícímu přísluší zákonné prá-

nach der Übergabe liegende Zeit werden demnach nicht erstattet. Soweit dem Käufer das gesetzliche Recht zusteht, das Versicherungsverhältnis nach dem Eigentumsübergang aufzulösen, hat er von diesem Recht Gebrauch zu machen. Im Schadensfalle tritt die Versicherungssumme an die Stelle des Vertragsgegenstandes mit der Maßgabe, daß der Käufer allein anspruchsberechtigt sein soll.

§ 5.

Lastenfreistellung.
Odstranění břemen a závad.

Verkäufer ist verpflichtet, dem Käufer das Eigentum an dem verkauften Grundbesitz frei von allen eingetragenen und sonstigen Rechten und Ansprüchen Dritter zu verschaffen. Die auf solche Rechte zu entrichtenden wiederkehrenden Leistungen gehen demgemäß auch nach Übergabe des Grundstücks zu Lasten des Verkäufers.

§ 6.

Zahlung der Entschädigung und Abrechnung.

(1) Die Entschädigungssumme nebst etwaigen Zinsen ist fällig, nachdem der Käufer als Eigentümer in das Grundbuch eingetragen und das Grundstück nach Eintritt des Räumungstermines geräumt worden ist. Die Entschädigungssumme wird zu Gunsten des Verkäufers bei einer Geldanstalt hinterlegt.

Schon vorher können aber Zahlungen auf die Entschädigungssumme erfolgen, sobald der Käufer im Grundbuche als Eigentümer eingetragen ist.

(2) In jedem Falle aber wird vom Käufer ein Betrag von K 16.000. (in Worten: Kronen sechszehntausend)

von der Entschädigungssumme als Sicherheit dafür zurückbehalten, daß Verkäufer sämtlichen ihm nach diesem Vertrage obliegenden Leistungen oder Verpflichtungen nachkommt. Dieser Betrag wird erst ausgezahlt, wenn Übergabe und Räumung ordnungsmäßig erfolgt sind und Verkäufer durch Vorlage entsprechender Bescheinigungen nachweist, daß bis zum Übergabetag sämtliche Lasten, für die das Grundstück haftet, beglichen sind.

(3) Soweit die Entschädigungssumme (§ 2 Abs. 1) abzüglich des Eigentumsbetrages (§ 6 Abs. 3) binnen eines Monats nach dem vereinbarten Übergabetermin (§ 3 Abs. 1) bzw. einer erst nach diesem Termin erfolgten tatsächlichen Räumung noch nicht gezahlt ist, wird sie vom Käufer von dem genannten Termin ab bis zum Tage der Zahlung mit 4% jährlich verzinst. Die Zinszahlung erfolgt alsdann mit der Zahlung der Entschädigungssumme.

§ 5.

Lastenfreistellung.
Odstranění břemen a závad.

Prodávající jest povinen opatřiti kupujícímu vlastnictví k prodané nemovitosti prostě všech zapsaných a jiných práv a nároků osob třetích. Opětující se plnění, která na taková práva mají býti zapravena, spadají tudíž i po odevzdání nemovitosti na vrub prodávajícího.

§ 6.

Placení náhrady a zúčtování.

(1) Náhrada s případnými úroky bude splatná potom jakmile kupující bude jako vlastník do pozemkové knihy zapsán a jakmile nemovitost po uplynutí lhůty k vyklizení ustanovené bude vyklizena. Náhrada bude uložena ve prospěch prodávajícího u některého peněžního ústavu.

Platy na náhradu možno však konati již dříve, jakmile v pozemkové knize bude pro kupujícího vloženo vlastnické právo v pozemkové knize.

(2) V každém případě však zadrží kupující částku K 16.000. (slovy: korun: šestnáctitisíc)

z náhrady jako jistotu, že prodávající splní veškerá plnění neb povinnosti touto smlouvou mu uložená. Tato částka bude vyplacena jediné tehdy, až odevzdání a vyklizení řádně bude provedeno a prodávající předloženými příslušnými doklady prokáže, že břemena za něž nemovitost vázne, do dne odevzdání byla zapravena.

(3) Náhrada, (§ 2 čl. 1), pokud po srážce zadržené částky nebude zaplacená (§ 6 čl. 3) do jednoho měsíce po uplynutí lhůty k odevzdání ustanovené (§ 3 čl. 1), pokud se týče po vyklizení skutečně provedeném teprve po této lhůtě, bude kupujícím od uvedené lhůty do dne zaplacení zúrokována 4% ročně. Úroky pak budou vyplaceny zároveň s placením náhrady.

(4) Zahlungen, die vom Käufer innerhalb 4 (vier) Wochen nach Fälligkeit geleistet werden, berechtigen den Verkäufer nicht zur Geltendmachung von Verzugszinsen oder Erhebung von Schadenersatzansprüchen.

§ 7.

Erklärung für das Grundbuchsgericht.

Die Verkäufer erteilen ihre ausdrückliche Einwilligung, daß auf dem im § 1 näher bezeichneten Kaufobjekt einverleibt werde:

das Eigentumsrecht für

Das Deutsche Reich, Reichsfiskus-Heer.

§ 8.

Vollmachten.

(1) Verkäufer erteilt dem Käufer sowie dem komm. Leiter des Bodenamtes, IX. Sektion des Ministeriums für Landwirtschaft mit dem Befugnis zur Bestellung von Unterbevollmächtigten, unter Befreiung von der Vorschrift des § 181 B. G. B. unwiderruflich und über den Tod hinaus wirksame Vollmacht, alle für den Eigentumsübergang erforderlichen Handlungen und Erklärungen vorzunehmen und abzugeben, die dazu dienen, dem Käufer lastenfreies Eigentum an dem Grundbesitz zu verschaffen.

(2) Verkäufer weist ferner den Käufer an, sämtliche Forderungen, für welche das Grundstück haftet, für seine Rechnung unter Anrechnung auf den Kaufpreis zur Ablösung zu bringen.

§ 9.

Kosten.

Sämtliche Kosten, Steuern, Gebühren und Auslagen für diesen Vertrag und seine Durchführung werden vom Käufer übernommen, der jedoch auf Grund des § 9 des Gesetzes vom 29. März 1935 Slg. 63 Freiheit in Anspruch nimmt.

Der Ehegatte erteilt zu obigen Erklärungen seiner Ehefrau die ehemännliche Genehmigung.

Verkäuferin bevollmächtigt hiermit ihren Ehemann zum Geldempfang.

Der Käufer beantragt, ihm eine Ausfertigung und drei beglaubigte Abschriften dieses Vertrages zu erteilen und dem Verkäufer eine einfache Abschrift unmittelbar zu übersenden.

Hierauf wurde der Vertrag vorgelesen, von

(4) Prodávající není oprávněn z plateb kupujícím do 4 (čtyř) neděl ode dne splatnosti konaných, uplatňovatí úroky z prodlení neb činiti nárok na náhradu škody.

§ 7.

Doložka vkladní.

Prodávající dává své výslovné svolení k tomu, aby na kupní předmět v § 1 blíže naznačený bylo vloženo:

právo vlastnické pro

§ 8.

Plné moci.

(1) Prodávající uděluje kupujícímu i komisařskému vedoucímu »der kommissarische Leiter des Bodenamtes« odbor IX. ministerstva zemědělství, s oprávněním ustanoviti své náměstky, za osvobození od předpisu Šu 181 něm. všeob. obč. zák., neodvolatelnou plnou moc, účinnou i na dobu po své smrti, aby vykonával veškerá jednání a činil prohlášení pro převod vlastnictví potřebná, sloužící k tomu, aby kupujícímu bylo opatřeno závad prosté vlastnictví k nemovitosti.

(2) Prodávající zmocňuje dále kupujícího, aby tento veškeré pohledávky, které na nemovitosti váznou, po sražení z ceny tržové na jeho účet vyrovnal.

§ 9.

Útraty.

Veškeré útraty, daně, poplatky a náklady vzniklé z této smlouvy a jejího provedení přejímá kupující, který však uplatňuje osvobození podle § 9 zákona ze dne 29. března 1935 č. 63 Sb.

Přítomný manžel uděluje k výše uvedenému prohlášení své manželky své schválení.

Prodávatelka tímto zplnomocňuje svého manžela ku přijímání peněz.

Kupující navrhuje, aby mu bylo vydáno jedno vyhotovení a tři ověřené opisy této smlouvy a prodávajícímu bezprostředně byl zaslán prostý opis.

Po té byla smlouva přečtena, přítomnými

den Erschienenen genehmigt und, wie folgt,
eigenhändig unterschrieben.

Der autentiche Text dieses Vertrages ist
der deutsche.

Bauschin, den
Bousin, dne

1 6. IX. 1942

Der Käufer:
Kupující:

Der kommissarische Leiter des Bodenamtes

IX. Sektion des Ministeriums für Landwirtschaft
in Prag als Bevollmächtigter des Reichsfiskus-
Heer, vertreten durch
die H. V. Ers. Tr. für Böhmen
und Mähren.

odbor IX. Ministerstva
zemědělství v Praze
jako zmocněnec fisku
»Reichsfiskus-Heer,«
zastoupeného H. V. Ers.
Tr. für Böhmen und
Mähren.

i. A.

Z příkazu:

Witold Kluwe

schválena a vlastnoručně podepsána, jak ná-
sleduje.

Autentické znění této smlouvy jest znění
německé.

Der — die Verkäufer:
Prodávající:

Jan Pořízka
Kristina Pořízková

Laut Beglaubigungsregister

Podle rejstříku pro ověřování čís.

habe ich dem Gerichte persönlich bekannte

podepsal, vžil // soudu osobně znám

Pořízka auch-také Pořízek Jan u.

Kristina, Bauschin- Bousin Nr. 53

den Identität dem Gerichte gesetzlich nachge-

jichž osobní totožnost byla soudu zákonitě proká-

wiesen wurde, diese Urkunde vor dem Gerichte eigen-

zána, tuto listinu před soudem, // to podpis

händig unterschrieben, die Unterschrift // als seine

za sy // vlastní.

(ihre) eigene // anerkannt.

Gerichtskanzlei des Bezirksgerichtes

Soudní kancelář okresního soudu

am 1 6. IX. 1942
dne

Jan Pořízka

Příloha č. 7: Stěhování Rychtářova

Obr. č. 1

Obr. č. 2

Obr. č. 3

Obr. č. 4

Archiv muzea Vyškovska

Příloha č. 8: Zničený dům v Rychtářově

Obr. č. 1

Archiv muzea Vyškovska

Příloha č. 9: Bousín po válce

Obr. č. 1: Válkou poškozený dům

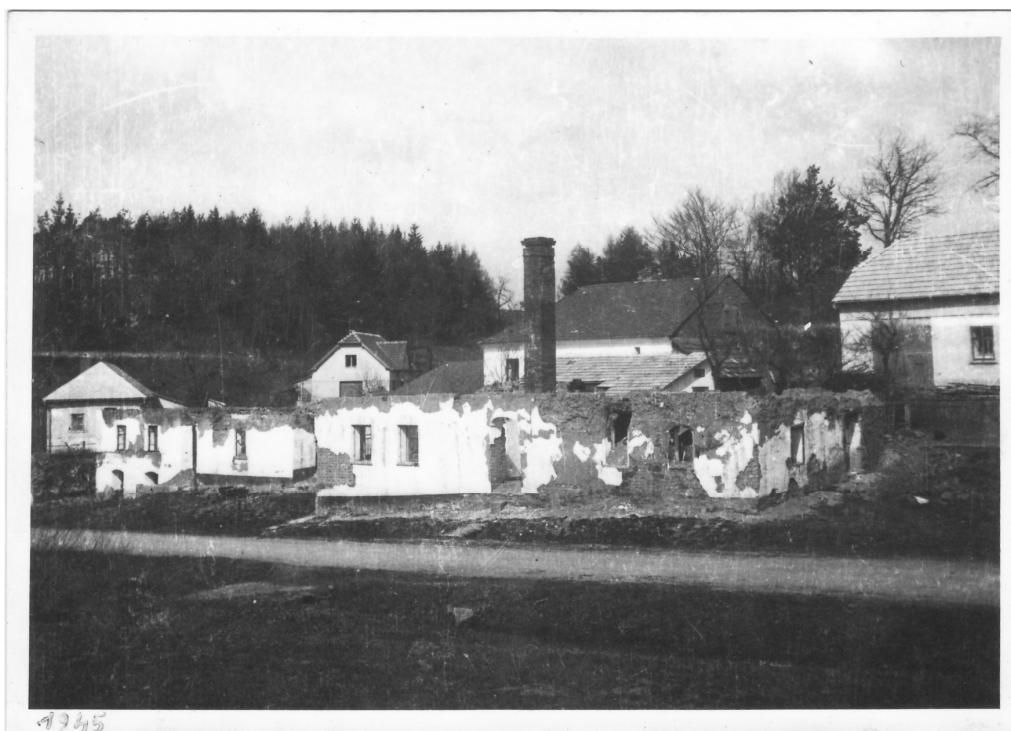
Obr. č. 1: Zničená návěs

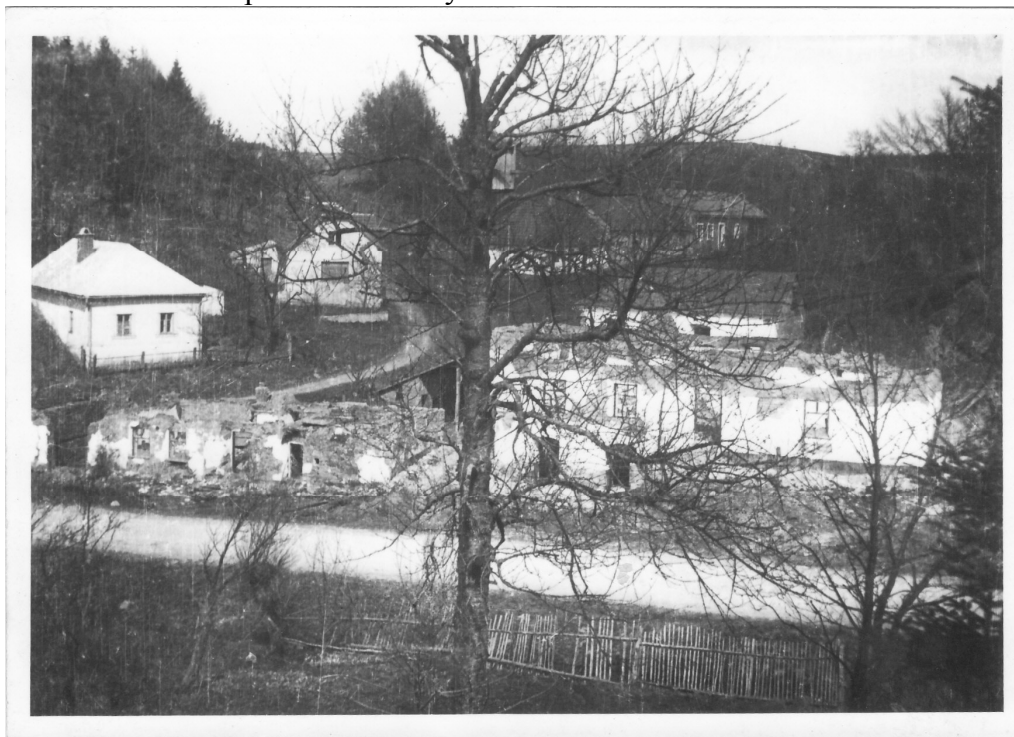
Julínek, Josef; Sommer, Karel: Z minulosti obce Bousín. Občanské sdružení Bousín a Repechy 2004, s. 149.

Příloha č. 10: Nové Sady po válce

Obr. č. 1: Válkou poškozené domy

Obr. č. 2: Válkou poškozené domy

Pamětní kniha Nové Sady, volně vloženo.

Příloha č. 11: Přihláška válečných škod a škod způsobených mimořádnými poměry

Obr. č. 1

Jméno a příjmení přihlašovatele
(úřad, firma): *Poděbradský Jan*

adresa: (obec, městská čtvrť, ulice, čp.) *Poděbradský č. 53*

polit. okres: *Poděbradský*

Vydáno ministerstvem vnitra a schváleno státním úřadem statistickým
(čís. P-385/308 ze dne 24. 8. 1945) podle vl. nař. č. 186/1940 Sb.

Místo pro podání razítka ONV

ÚŘAD OKRES. NÁŘ. D. VYB. HJ
P. o. Poděbrad
Došlo: 2. IX. 1946
Číslo 2848 Přílohy: 1

PŘIHLÁŠKA 211/48

válečných škod a škod způsobených mimořádnými poměry
podle dekretu presidenta republiky ze dne 31. srpna 1945, č. 54 Sb.

Přihlašuji se škody na životě, těle nebo na zdraví, na majetku (odcizením, zavlacením, zabráním, zničením, poškozením neb jinou ztrátou), anebo jiným způsobem vzešlé, které vznikly po 17. září 1938 a byly způsobeny jakýmkoli válečným činem nebo jinakým opatřením některé válčící strany, jejich bojových jednotek nebo příslušníků, dále při dočasné okupaci území čs. republiky orgány okupačních států nebo orgány jednajícími z jejich příkazů, persekucí z důvodů politických, národních nebo rasových, nebo teroristickými akcemi organizací států nepřátelských nebo osob veřejně nebezpečných.

Přihlášku vyplní sám poškozený. Není-li přítomen na území republiky, je-li mrtev nebo nezvěstný, vyplní ji jeho nejbližší příbuzný, po př. právní nástupce. Není-li ani těch, podá přihlášku místní národní výbor (správní komise).

Kdo přihlášku podává:

jméno a příjmení (úřad, firma) *Poděbradský Jan*

adresa: obec, městská čtvrť, ulice, čis. pop. *Poděbradský č. 53*

politický okres *Poděbradský*

Podáváte přihlášku sám za sebe? (ano — ne)

Jestliže za jiného, označte svůj vztah k poškozenému (na př. jeho otec, syn, soused, právní nástupce, místní národní výbor a pod.)

*) Usnesení smíšené komise.

Škoda oceněna: A
B
Celkem

Obr. č. 2

A. Škody na životě, těle, na zdraví.

Členy těžé rodiny, kteří utrpěli škodu na životě, těle, zdraví, zapíšte všechny do jediné přihlášky. Každé jméno píše na jednu řádku.

I. Výkaz poškozených osob:

Čís. řadové	Jméno a příjmení (s uvedením rodinného poměru)	Den, měsíc a rok narození	a) Národnost b) státní příslušnost	Povolání a postavení v povolání (v době vzniku škody)	Nynější, po př. poslední bydliště v republice a) obec, b) pol. okres	Druh škody (mrtev, nezvěstný, poškozen na zdraví)
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						

Ia. Podrobnější popis škody (zachovejte totéž pořadí osob jako pod I):

[illegible]

[illegible]

Jméno a bydliště přihlašovatele:
Božha Jan, Brumín 53.

Protokol

sepsaný při komisionelním jednání u MNV obce v
za účelem zjištění předmětu a rozsahu poškození, jakož i informativního ocenění
utrpěné škody podle dekretu pres. rep. ze dne 31. srpna 1945 č. 54 Sb.

Prítomní: Dole podepsaní.

Při dnešním komisionelním jednání bylo zjištěno, že poškozená osoba utrpěla škody ve smyslu cit. dekretu dole uvedené a že pořizovací cena poškozených (zničených, zavlčených) věcí podle § 2 odst. 2 cit. dekr. byla dne 8. září 1945 tato:

(vezme-li se za základ obecná cena — v době, kdy se škoda stala, bude v příslušné rubrice uvedeno datum).

1. Škody na majetku a j. podle odst. B přihlášky.

1. Škody na majetku a j. podle odst. B přihlášky.	Přihlášená škoda Kčs	Zjištěná škoda Kčs	Poznámka: převzato do vlastn. kdy? a pod.
1) 2)	1.000 —	1.000 —	all been moved Mortimer } slavnosti other
3)	15.000 —		
2)	26.500 —		
1)	3.000 —		
4)	6.000 —	5.000 —	
12)	2.000 —	2.960 —	

Obr. č. 4

Dále bylo zjištěno, že poškozený utrpěl tyto další škody:
podle ods. A prohlásky.

Protokol

Já podepsaný přihlašovatel (poškozený) prohlašuji, že tento protokol byl sepsán podle mých údajů, případně údajů spolupodepsaných osob, a s těmito údaji projevuji souhlas. Beru zároveň na vědomost, že obsahem tohoto protokolu není vázána smíšená komise u ZNV, která má s konečnou platností zjistiti podstatu a výši škody. Předměty, které jsou v seznamu uvedeny a u nichž bylo zjištěno, že poškozeny nebyly, jsou v seznamu škrtnuty a v rubrice „Zjištěná škoda“ je uvedeno „žádná“.

Datum 17. května 1948 Podpis přihlašovatele (poškozeného) Jan Poříčka

Podpisy znalců:

Josef Avšator
František Procházka
Jan Poříčka
Jan Poříčka

Podpisy ostatních členů komise:

Obecní razítko.

Podpis předsedy MNV nebo jeho zástupce:

Frant. Jančík

Protokol

sepsaný místním národním výborem v Bousíně
dne 30. srpna 1946.

P ř e d m ě t e m

jest výslech svědků ve věci přihlášky Jana Pořízky
v Bousíně č. 53. čís. 53. o náhradu válečných škod
podle dekretu presidenta republiky č. 54/1945 Sb., kteří mají dosvědčiti, zda poško-
zeny vlastní zničené resp. odcizené a poškozené předměty a jakou škodu utrpěl.

Dostavili se tyto svědkové:

1) František Janeček, nar. 10.VIII.1901 povoláním domkář
bytem v Bousíně č.13.

2) Rudolf Procházka, nar. 15.VI. 1892. povoláním kapelník
bytem v Bousíně č.16.

Svědkové ad 1) a 2) jsou nejsou k poškozenému v příbuzenském poměru?
Po obeznámení s předmětem výslechu berou svědkové na vědomí napomenutí, že
mají vypovídati pravdu, že nesmějí nic zatajiti a že mají vypovídati tak, aby mohli
svou výpověď, bude-li třeba, stvrditi slibem místo přísahy a dále, že byli upozorněni
na trestní následky krivé výpovědi svědecké to jest na ustanovení čl. 10. odst. 5. z. č.
125/1927 Sb., podle něhož může býti krivá výpověď potrestána trestem na penězích do
10.000 Kčs nebo na svobodě do 1 měsíce. Po tomto napomenutí udávají svědkové toto:

1) svědek František Janeček, vypovídá

Když se naše obec musela v r. 1943 nuceně vystěhovati a v r. 1945
nám byl zase povolen návrat do Bousína požádal mě poškozený aby mu
pomohl při nakládání a skládání nábytku. Poškozený vlastnil
1 skříň, 2 postele, 1 stůl a 4 židle. Tento nábytek byl z měkkého
dřeva a natřen fermežovou barvou. Následkem neodborného stěhování
byl mu tento nábytek těžce poškozen, jednak rozvikláním, odřením
natěru. Skříň, která mu spadla s auta byla úplně rozbита, takže se
nehodila ani opravit.

*Frant. Janeček,
1. svědek*

2./ svědek Rudolf Procházka, vypovídá:

Při nuceném vystěhování obce v r. 1943 do Rozstání a v r. 1945
při návratu do Bousína pomáhal jsem poškozenému při nakládání
a skládání nábytku. Jmenovaný vlastnil zachevalý nábytek a to
1 skříň, 2 postele, 1 stůl a 4 židle, všechny tento nábytek byl z měkkého
dřeva a natřen fermežovou barvou. Následkem, neodborného stěhování
byl mu tento nábytek poškozen na nátěru, rozviklán a skříň úplně
rozbита, neboť mu spadla s auta při stěhování.

*Rudolf Procházka,
2. svědek*